

არსენალი

საქართველოს
არსენალი

№10 (131). 13-26 მაისი, 2011 წ. სახელმძღვანელო-ინფორმაციო ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი.

**გან დიდების დიპლომატიას
განიხილეთ ამერიკული
ზესაიდუმლო შვედოფრანი**

1425
2011

**ვინ გავიყვავებს
ქართულ მიწაზე:
რუსული T-90 თუ
უკრაინული Ckiφ-ი?**

**აღმოსავლეთი
გაქაღონების
ლაშქრობები**

**აისბოლავი „მარიუში“
საეხსრავოდაღებისთვის**

**„ტყის საქმო“ — დადუსგნური გაროროისტული
გაერთიანება აზერბაიჯანში**

გსოფლიოს N1
გეროკისში
გეველარია

15

კანადური
CANSOFCOM

35

გოგელაგუენი
საზრანსკორობო
თვითთვრინავს მთელი
კალით შეასკდა...

52

8 აგვისტოს
ღაგაღაგულნი

48

ულეგრონაგესი
ღა
გრაკონიგროგით
განაღგურაგული
გუნეგა

46

გაკოლა
გოკლა
ღისგანსიგაგა

19

სარჩევი

კალიდოსკოპი

4 სამხედრო სიანლაგები

საიღებლო

7 გან ლაღენის ლიკვიდაისი პენიკული აპერიკული
ზანაიღებლო ვეპულფორანი

დუქლი

10 ვინ ბაიგარჯვებს ქართულ მინაზა:
რუსული T-90 თუ უკრაინული Ckif-9?

ბარორიზმთან ბრძოლა

15 მსოფლიოს N1 ბარორიზმი ვიკარია, ვინ ლიკავებს მის აღმოს?

ბაქტია

19 „მტრის თვალაგის შარის ბარჩევა“ –
ბრძოლა მოკლე ღისბანეიზა

კაბიონი

22 კავასიური მოკლენაგის მიმონიღვა...

ბარორისბული მოგანიზაიბი

24 „ბჟის სემომ“ – ღაღისბნური ბარორისბული
ბარითინაგა აზარკაიჯანეი

ბანეშენებელი ქვეუბი

30 ბარბანული ჯაგანებენიკა

საუბანეაშოუბი

35 კანადის საუბანეიშენაგის კალაბი CANSOFCOM

ინოვაციური ბანელოგიბი

38 თანაბარკოვა საბრძოლო ვეპულფორანაგ

100 ღიღი მხეღართმთაბარი

43 აღეპსანღრა ბაკერონელი

თეუბოგა

46 ელებრანეიკი ღა ბრაკონიერობით ბანეღბარკაბული ბუნეა

სამხედრო როგანი

48 8 აგვისტოს ღაბაღბული

სამხედრო ისტორიბი

52 ბოგბაგაშენი საბრანსორტო თითთფორინაგ
მთელი კალით შეასკლა

„არსნალი“ იარაღის მღაზი

54 აისტოღები „ბარიბი“ საუბარკაბეღბანისთის

რედაქციის სვეტი

ოსამა ბენ ლადენის ლიკვიდაცია მსოფლიო ტერორიზმთან ბრძოლაში მიღწეულ ერთ დიდ წარმატებად უნდა ჩაითვალოს, თუმცა საბოლოო გამარჯვებამდე ჯერ კიდევ ბევრი ბრძოლის გადატანა იქნება საჭირო.

საქართველო რთულ რეგიონში მდებარეობს, სადაც სხვა ქვეყნიდან პროვოცირებული კონფლიქტები ჯერ კიდევ არ ჩამქრალა და ახლა მტერი თავისი საბოლოო მიზნის მისაღწევად სხვადასხვა საშუალებას შირის არც ტერორისტულ აქტებს ერიღება.

საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებზე დაგეგმილი და ბოლო ღრის განხორციელებული ტერაქტები იმის მაჩვენებელია, რომ ქვეყნა, რომელიც ერთი მხრე ტერორიზმს ებრძვის, მეორე მხრე მას სახელმწიფო ზეწოლის ინსტრუმენტად იყენებს.

ირაკლი ალაღაშვილი
თეზურ ჩარანიკა

შურაღღაგა!

ბაიოფორმი „არსნალი“
ღა მიღებით 806,
ორ კვირაში მოთხეღ!
ტელ: 38-26-74; 38-26-73

რედაქციის ღაგპითისაგაღ
მასალეის ბაღაგბტღგა
ბარკალღღიბა

ბაღაგაშულია ღასაგაბტღღ
9.05.2011

ბაგპით „კვირის კალიტრის“
ღაგბტღგა ©
რედაქციის მისაგართიბა:
თბილისი, იოსეგბიის ქ. N49
ტელ: 38-83-07 (121)

სარეკლამო ბანეოფიღღაგა:
ტელ: 37-78-07; 38-78-70
E-mail: arsenal@kvirispalitra.com
შურნალი ბაგოღის
ორ კვირაში მოთხეღ
პარანსკეგს

მიკრობალური იარაღი საზღაო გემოლავისთვის

ნოვ კრიკის სხვსლოანი ფისიკალი

კომპანია BAE Systems-ი სპეციალიზირებულ მიკრობალურ ქვემეზზე მუშაობს, რომლის დანიშნულებაა მცურავ საშუალებათა ძრავების მწვობრიდან გამოყვანა იქნება.

მიკრობალური გამოსხივების მქონე იარაღი სახელე აღარ არის და მას, მაგალითად, მასობრივი არეულობის დროს, ასევე მოწინააღმდეგის საბრძოლო საშუალებათა მიკროსქემების დასაზიანებლად უკვე იყენებენ. თუმცა, ამ შემთხვევაში ლაბარაკია პირველ მიკრობალურ იარაღზე, რომელსაც სასმელო — საზღვაო ძალებში დაწესებულენ.

მიკრობალური გამოსხივებით სამხედრო მეზღვაურები 2000 წლიდან დაინტერესდნენ, როცა პორტ ადენში ამერიკულ სასეკადრო ნაღმოსან DDC67 Cole-ს თვითმსვლელი-ტერორისტებმა ასაფეთქებელი მასალით დატვირთული კატარით შეჯავსდნენ და მძიმე დაზიანებაც მიაყენეს.

ამ ინციდენტის შემდეგ დაფიქრდნენ სამხედრო მეზღვაურები იმაზე, თუ როგორ შეძლებდნენ მცირე ზომის, რამდენიმე ათეული სწრაფმგზავი მცურავი საშუალებისაგან თავის დაცვას.

პრობლემის დასაძლევად BAE Systems-ის ინჟინრებმა უპირატესობა მიკრობალურ იარაღს მანიჭეს. გვემის თანახმად, გამოსხივებამ შეტევად წამოსულ მცურავ საშუალებათა ძრავები მწვობრიდან მანამდე უნდა გამოიყვანოს, სანამ ზომადღს საზიფათო მანძილზე მიუახლოვდებიან. პერსპექტივაში, ამავე ტექნოლოგიით სხვადასხვა პლატფორმის, უპილიტო საფრენი აპარატისა თუ რაკეტის გაუყენებლბაც შეიძლება.

საინტერესო ტრადიცია აქვთ ცეცხლსასროლი იარაღის მოტრევალი რიგითი ამერიკლებს. წყნაწმადში ორჯერ, აპრილსა და ოქტომბერში, კენტუკის შტატის მთავრობაში ჩაკარგულ ნობ კრიკში ამერიკის ყველა კუთხიდან იარაღის მოყვარულებით დატვირთული ავტომობილების ქარავანი მიემართება — მოყვარულ მსროლდელებს ფესტიალზე (Knob Creek Machine Gun Shoot) მიეჭარებათ.

შოუ სამ დღეს გრძელდება და მონაწიდელები მოწინააღმდეგეობით არეობენ. რამდენადაც აშშ-ის ფედერალური კანონმდებლობა მოქალაქებს ცეცხლსასროლი იარაღის შექენის, შენახვისა და გამოყენების (განსაკუთრებულ ვითარებაში) ნებას რთავს, ფესტიალზე წარმოდ-

ახალი სნაიპერული საშიფნა მიჯანს ავგომეგზავლ ანსოკეგს

რამდენადაც სნაიპერული ხელეუნების მთელი არსი ტყვიის ზუსტად იქ მოხვედრება, სადაც სამიხნის ჯვარედინა მიუთითებს, სნაიპერული მშშხანის სამიხნისა და ლულის მიმართულებების თანხედრის მცირეოდენი დარდევეც იქ თვით გამოციდილი სნაიპერსაც იმედს გაუცრუებს. ამიერიდან ამ პრობლემას აღმოფხვრის უახლე-სი ლაზერული სამიხნე სისტემა, რომელიც ლულისა და ჯვარედინას მიმართულებების თანხედრას ავტომატურად ასრულებს.

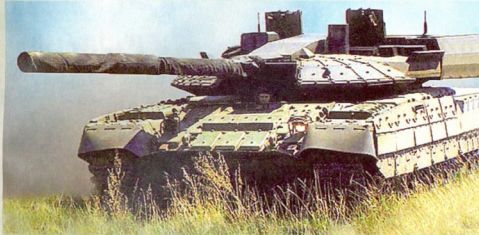
ახალი სისტემა ოკრაივის კრეუნულ ლაბორატორიაში ელექტრონიკისა და ლაზერის მეშეობით

შეიქმნა და მიზნად ზუსტად სროლისას ადამიანურ ფაქტორს გამოორიცხავს. ყველა საჭირო გათვლას სამიხნის კომპიუტერი ასრულებს და ჯვარედინას კორექტირებასაც თაუდეფ ახდენს. რაც მოთვარია, ახალი სამიხნე სისტემის სიზუსტე ბევრად მაღალია, ვიდრე უწინდელი მოდელებისა.

ახლა ლაბორატორიის მეცნიერები მუშაობენ ტყვიის ტრექტორიის განმსაზღვრელ სისტემაზეც, რომელიც სნაიპერს „გონიერა“ ვახნების (EXACTO) გამოყენებისას ტრექტორიის კორექტირებას ავტომატურად შეაძლებინებს.

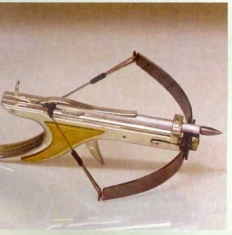
რუსებს ახალი ბანკის „არკადს“ იხელი აქვთ

რუსეთი 2015 წლისთვის შეიარაღებაში მიიღებს ახალ საბრძოლო ტანკს, რომლის პირობითი სახელწოდებაც „არკადა“ა. მომავალში ის რუსეთის სახმელეთო ჯარების ძირითად საბრძოლო ტანკს T-90-ს შეცვლის. რუსი სამხედრო ძალები ჩინოსნების ცნობით ტანკს სრულიად განსხვავებული ტექნიკურ-ტექნიკური მაჩასიათებლები ექნება. ტანკის ტექნიკურ დეტალებს

ვკერავრობით არ ახმაურებენ. პროექტი „არკადა“ ჩაანაცვლებს ტექნიკურად რთულ და ეკონომიკურად წამგებიან პროექტ „ობეექტ 195“-ს, რომელიც T-95-ის სახელითაც ცნობილი. რუსები იმედოვნებენ, რომ ამ უკანასკნელისგან განსხვავებით, რომლის დაფინანსება ქვეყნის თავდაცვის სამინისტრომ 2010 წელს შეწყვიტა, „არკადა“ უფრო მარტივია და იაფი იქნება.

მინიატურული პიკაპები მიხანაი ზუსტად ისპრის

გამომგონებელმა, სახელად შამირმა, რომელმაც ცოტა ხნის წინ ინტერნეტსაზოგადოების ინტერესს მინიატურული ქვემების შექმნით მიიპოვა, ამჯერად იმავე ზომის არბალეტი შექმნა. შამირმა არბალეტი ვერცხლისგან დაამზადა, თუმცა იარაღის კორპუსში ოქროც არის გამოყენებული. მიუხედავად მცირე ზომისა, არბალეტი რამდენიმე სახის ისარის ისერის და რაც მთაურია, მიხანაში!

მოვალიონ სამხედრო, აზომოყვარულთა თვალში

საინტერესო კონკურსი ჩაატარა პენტაგონის პერსპექტიული კვლევების სააგენტო DARPA-მ. მასში ნებისმიერ მსურველს მომავლის სამხედრო მრავალმიზნობრივი ავტომობილის (XC2V) დიზაინისა და კონსტრუქციის საკუთარი ვერსიის წარმოდგენა შეეძლო.

კონკურსში მონაწილეობისთვის პროექტს უნდა დაეკავოფილებინა რამდენიმე პირობა, რომელთაგან უმთავრესი სატრანსპორტო საშუალების საომარ და სადაზვერვო მოქმედებებში გამოყენების შესაძლებლობა იყო.

კონკურსის ავტორებმა 150-მდე სამოყვარულო ნამუშევარი მიიღეს და საუკეთესოთა შერჩევა კი მიანდევს კომპეტენტურ ჟიურის, რომელმაც გამარჯვებული პროექტი გამოავლინა.

გამარჯვება ამერიკელი ვიქტორ ვარსიას პროექტმა FLYPMODE-მ. ჟიური სატრანსპორტო საშუალებაში გამოყენებულმა მოდულიზების პრინციპმა მოიხიბლა. სიტუაციიდან გამომდინარე, ექვს კაცზე გათვლილი ავტომობილის თავდახმითი ფუნქციის თავდაცვით ან სატყეირთო დანიშნულებად შეცვლას სულ რამდენიმე წუთში სჭირდება.

გამარჯვებული ნიმუშის ავტორი 7.500 აშშ დოლარით დაჯილდოვდა, ხოლო პროექტს კი განხორციელების საცამოლ დიდი შანსი ექნება.

თავზევა საეი თვითმფრინავი „ღახკან“

სლოვენელ ავიატორებს ახალი თავსატეხი გაუჩნდათ — ქვეყნის სამხედრო-საპაერო ძალების კუთვნილი საბი სასწავლო თვითმფრინავი Pilatus PC-9 მინდერის თავუების საზიზენ გახდა. მდრნელეებს განსაკუთრებით აეროპორტ „ბრნიკის“ სამხედრო სექტორში ვანთავებული საფრენი აპარატების კაბალები და სადენები ეგემრიალათ. ზუმრობა იქით იყოს და, თავუებისგან მიყენებული ხიანის გამოსწორება სლოვენელებს 5 ათასი ევრო დაუჯდათ.

სლოვენელთა ავიატორებისთვის განსაკუთრებით აეროპორტ „ბრნიკის“ სამხედრო სექტორში ვანთავებული საფრენი აპარატების კაბალები და სადენები ეგემრიალათ.

თურქეთმა საპანთარი განიოს პროგრესიული უპეჟნა

თურქეთმა თავისი საბრძოლო ტანკის Altay-ს პირველი პროტოტიპი აავო და საზოგადოებას სტამბოლში შეიარაღების გამოფენაზე IDEF-2011-ზე წარუდგინა. პროექტ Altay-ს ღირებულება 500 მლნ დოლარს შეადგენს და 2015 წლისათვის ქვეყნის შეიარაღებული ძალები ტანკის ოთხ პროტოტიპს მიიღებს.

თურქული ტანკის შექმნაზე შეთანხმება ქვეყნის სამხედრო — სამრეწველო უწყებასა და თურქულ კომპანია „ოტოკარს“ შორის 2007 წელს დაიდო. ეს უკანასკნელი მოგვიანებით სამხრეთკორეულ კომპანია Hyundai Rotem-ს დაუკავშირდა და მუშაობა ერთობლივად გაგრძელდა. სამხრეთკორეულმა ფირმამ თურქებს

მთლიანად გადასცა ტექნოლოგიები, რომელიც ტანკ K-2 Black Panther-ში გამოიყენა და შესაბამისად, Altay-ში ტექნოლოგიათა 60% სამხრეთკორეულია.

თურქული ტანკის მასა 60 ტონაა, მაქსიმალური სიჩქარე კი 70 კმ/სთ-ში. ის 120 მმ-იანი ქვეშეხით MKEK

120-ითა და 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრეკვეთი არის შეიარაღებული. „ალტაი“ ქვეყნის შეიარაღებულ ძალებში გერმანულ Leopard 1A/2A-სა და ამერიკულ M48-სა და M60-ს ჩაანაცვლებს. ტანკის სავარაუდო ღირებულება 5,5 მლნ დოლარს შეადგენს.

ნორვეგია წყალქვეშა რობოტებით უპეიარკლდა

ნორვეგიის სამხედრო-საზღვაო ძალებმა ამერიკული კომპანია „ჰიდროიდისგან“ ორი ავტონომიური წყალქვეშა აპარატი „რამუს 100“ შეიძინეს. ნორვეგიელი სამხედროები ახალი რობოტების მეშვეობით ნაღმების აღმოჩენასა და გაუვნებლებას, ასევე წყალქვეშა სანაპირო ზოლისა და საზღვაო ბაზების მიმდებარე მონაკვეთის გაკონტროლებას აპირებენ.

„რამუს 100“-ის კონსტრუქცია მასზე სონარების, სენსორებისა და კამერების განთავსებას ითვალისწინებს. ეს აპარატი ჯერჯერობით მსოფლიოში ერთადერთი წყალქვეშა რობოტია, რომელიც საბრძოლო მოქმედებებში მონაწილეობდა და ერაყში ომის დროს წყალქვეშა ნაღმების საძებნად იყენებდნენ.

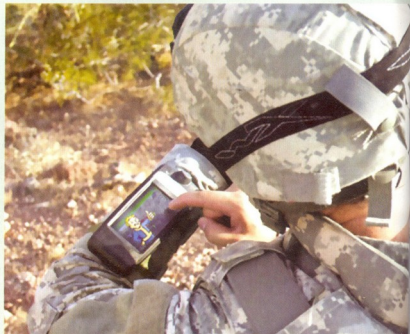
37 კგ-იანი „რამუსი“ სივრცეში L6 მეტრს აღწევს და 100 მეტრ სიღრმეზე ჩავეინთვა შეუძლია.

კომპიუტერი ჯარისკაცისთვის

ამერიკულმა კომპანია General Dynamics Intronix-მა ჯარისკაცებისთვის შექმნა სპეციალური კომპიუტერი, რომელიც Google Android-ის ოპერაციულ სისტემას მოიხმარს და მფლობელს GPS-ს ნავიგაციით უზრუნველყოფს. ჯარისკაცები კომპიუტერ GD300-ის ადგილმდებარების ზუსტი განსაზღვრისთვის, წინასწარ ჩატვირთულ სამოქმედო გეგმასთან გაცნობისთვის, ასევე თანამებრძოლების მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციის მიღებისთვის გამოიყენებენ.

კომპიუტერი 3,5-დუმიანი სენსორული ეკრანითაა აღჭურვილი და გაბარიტებით, მასითა თუ გამძლეობით სამხედროთა მოთხოვნებს სრულიად შეესაბამება. მისი ტარება მაკაზე ან გულზე ჩამოკიდებული შეიძლება.

GD300 ჩვეულებრივ ლითიუმ-იონურ ბატარეაზე მუშაობს და რეასათიანი უწყვეტი რეჟიმი აქვს გარანტირებული. მისი ოთხმკვპირალიანი ანტენა კი ეფექტს მთიან რაიონებსა და ქალაქის პირობებშიც იძლევა.

ბენ ლაენის ლიკვიდაციას უენიკული ავიაციის ზესაიდუმლო ვეულები

ოსაგა ბენ ლაენის სასლზე მოულოდნელი თავდასხმისას ავიკიკელ „ზღვის ლომებს“ უხმობი ვეულები ჩამოუვარდათ...

2 მაისს, გამთენიისას, მოელმა ამერიკამ და შეიძლება მსოფლიოს დიდმა ნაწილმაც შეუბოძა ამისუნიტა – 2001 წლის 11 სექტემბრის საშინელი ტერაქტების შემდეგ 100 მლნ დოლარად შეფასებული „ტერორისტთა მეფე“ – ბენ ლაენის გაანადგურეს.

სანამ აშშ-ის ხელისუფლება პოლიტიკურ ქულებს იწერდა, უურნალისტებმა და პაპარაცებმა პაკისტანის ქალაქ აბოთაბადში, იმ საცხოვრებელი კომპლექსის ეზოში, სადაც ოსამა ბენ ლაენი მოკლეს, უცნაური საფრენი აპარატის ნარჩენები აღმოაჩინეს.

სპეცოპერაციის დამთავრებისთანავე აშშ-ის ხელისუფლებამ აღიარა, რომ არც ერთი სპეცრაზმელი არ დაღუპულა, მაგრამ ავარიის განიკვლია ერთმა შეუღლებურმა, რომელიც შემდეგ თავად ამერიკელებმა ააფეთქეს.

სპეცრაზმელებმა მართლაც შეგარეს ჩაგარდნილი შეუღლებურების საღონში ტრამიტული ხელეუმატები. განნდა მაღალტემპერატურაიანი ზანძარი, რომელმაც მოლიანად ჩაწვა შეუღლებურების ფოუსლეი და ძრავები, მაგრამ კუდის ფოუსლი საჰის ხრახნიან ერთად გადარჩა.

სწორედ გადარჩენილი კუდის ხრახნის უცნარმა ფორმამ გამოიწვია მით-

ქმა-მოთქმა ავიასპეციალისტებს შორის, რადგან აქამდე ასეთი რამ არავის უნახავს.

თავიდანვე განნდა ვარაუდი, რომ გადარჩენილი კუდის ნაწილის კონსტრუქცია „სტელისის“ ტექნოლოგიით უნდა ყოფილიყო დამზადებული, ხოლო საჰის ხრახნი ზედ დამაგრებული თევშის მსგავსი დეტალით უფრო იმაზე მითითებდა, რომ ხმის ჩასახმობად იყო დაცვებული.

მართლაც, ამ სპეცოპერაციისთვის ამერიკელ სპეცრაზმელებს სწორედ ისეთი საფრენი აპარატები სჭირდებოდათ, რომელთა აღმოჩენა პაკისტანის რადიოლოკაციურ დანადგარებს გაუჭირდებოდათ, ხოლო ბენ ლაენის დაცვა ბოლო წუთამდე, სანამ შეუღლებურები მისი სამალავის თავზე არ დაეკიდებოდნენ, ვერ გაივებდა საფრენი აპარატების ხმა.

გვეი, რომ პაკისტანის ამ ქალაქის კონკრეტულ სახლში მსოფლიოს №1 ტერორისტი იმალებოდა, ამერიკელ სპეცსამსახურებს 2010 წლის ზაფხულში გაუწნდათ. მას შემდეგ მას მუდმივად უთავიკვლებდნენ როგორც კოსმოსიდან, ისე ხმელიკვიდან.

პრეზიდენტ ობამას შეეძლო გაეცა ბრძანება ეს სახლი ლაზერული დამზნების საავიაციო რაკეტით ან ბომბით

უზუსტესად გაანადგურებინათ (როგორც ამერიკელებს არავითხელ გაუკეთებიათ იმავე პაკისტანში, რომ აღარაფერი ეთქვათ ერავსა და ავლანეთზე). მაგრამ ამაზე უარი ითქვა. უარის მიზეზი შეიძლება შემდეგი ყოფილიყო: დაბობილ და დანერგულ სახლში პაკისტანის სპეცსამსახურები ოსამა ბენ ლაენის ნეშტს მაინც მოძებნიდნენ და მას „აღ-ქაიდას“ გადასცემდნენ. ეს საერთაშორისო ტერორისტული ორგანიზაცია კი მათი ლიდერის საფლავს რადიკალი მუსლიმანების სათავყენებელ ადგილად აქცევდა.

ამერიკული მხარისთვის მოავარი იყო ბენ ლაენის არა მარტო ლიკვიდაცია (და არა დატყვევება), არამედ მისი ნეშტის გაქრობაც.

ამიტომაც არჩევანი სპეცოპერაციაზე შეჩერდა, მაგრამ პრობლემა ის იყო, რომ ბენ ლაენის სამალავს 4-6 მ სიმაღლის გალავენი ერტვა, რომლის ვადასალახავად სპეცრაზმს სპეციალური საშუალებების მიტანა დასჭირდებოდა პაკისტანის ამ ქალაქამდე, რაც შეუძნეველი იყო დარჩებოდა.

„ზღვის ლომების“ სპეცდანიშნულების რაზმის მეთაურობამ დესანტირება უშუალოდ „სტელისის“ შეუღლებურებიან გადაწყვიტა. ისინი უხმაროდ მიფრინ-

ამერიკელი სპეცრაზმელები
ძირითადად MH-60 ტიპის ამ
შვეულმფრენებს
იყენებენ

სავარაუდოდ სწორედ ასე
გამოიყურებოდა ის ზესაიდუმლო
„სტელსის“ შვეულმფრენი,
რომელიც ბენ ლადენის
ლიკვიდაციისას მისი სამალავი
სახლის ეზოში ჩამოვარდა. ზანძრის
შემდეგ საიდუმლო შვეულმფრენის
მხოლოდ ეს, კუდის ნაწილი გადარჩა

დებოდნენ და ჩამოეკიდებოდნენ ბენ ლადენის სახლის ეზოს თავზე, სპეცრაზმელები კი ბაგირებით წამებში დაუშვებდნენ მიწაზე და დაიწყებდნენ იერიშს.

სავარაუდოდ, ასეც მოხდა, სახლის ეზოს თავზე დაბალ სიმაღლეზე დესანტირებისთვის ჩამოკიდებული „უჩინარი და უსმარო“ ამერიკული სატრანსპორტო შვეულმფრენი მიწას დაენარცხა. მიზეზი შეიძლება იყოს ცოფილიყი: ან ბენ ლადენის მცველებმა მაინც გააგეს შვეულმფრენის სმაური (აბსოლუტურად უსმარო შვეულმფრენის შექმნის ტექნოლოგია ჯერჯერობით არ არსებობს) და ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღის ჯერებით დაზიანეს, ან თავად პილოტებმა ვეღარ შეძლეს გადატვირთული შვეულმფრენის „დაჭერა“ ერთ

ადგილას, მართვა დაკარგეს და შვეულმფრენიც ჩამოვარდა.

ასეა თუ ისე, მსოფლიოს №1 ტერორისტის მართალია ლიკვიდირებულია, მაგრამ სამაგიეროდ პენტაგონმა გაამულაფა ზესაიდუმლო – ის, რომ მას შეიარაღებაში „სტელსის“ პროგრამით შექმნილი შვეულმფრენები ჰყავს!

სავაიციო სპეციალისტების აზრით, ზესაიდუმლო შვეულმფრენი შეიძლება კარგად ცნობილი ამერიკული სამხედრო-სატრანსპორტო შვეულმფრენ UH-60 Black Hawk-ის სპეციალური მოდიფიკაცია MH-60-ის „სტელსის“ ვარიანტს წარმოადგენს.

ბენ ლადენის ლიკვიდაციის შემდეგ ამერიკულ პრესაში გაჟონა ინფორმაცია, რომლის თანახმადაც აშშ-ის შეიარაღებულ ძალების სპეციალური ოპე-

რაციების სარდლობას USSOCOM-სა და სავაიციო ფორმა Boeing-ს შორის ჯერ კიდევ ათი წლის წინ მიმდინარეობდა მოლაპარაკება MH-60 ტიპის ბაზაზე მისი „სტელსის“ ვარიანტის შექმნის თაობაზე. ექსპერიმენტის სახით „სტელსის“ შვეულმფრენები უნდა გადაეცათ აშშ-ის არმიის 160-ე სპეციალური დანიშნულების სავაიციო პოლკისთვის, რომელიც სპეცრაზმელების საიდუმლო ოპერაციების ჩატარებაში ეხმარება.

ორივე წლის წინ ეს პროგრამა შეჩერდა, მაგრამ სავარაუდოდ ამერიკელმა სამხედროებმა მოასწრეს სამი „სტელსის“ შვეულმფრენის მიღება.

„სტელსის“ შვეულმფრენის სხვა პროგრამა ნაკლებად გასაიდუმლოებული იყო და ითქმის მთელმა მსოფლიომ იცოდა, რომ ორი ცნობილი ამერიკული სავაიციო ფორმა Boeing-ი და Sikorsky ერთობლივად ქმნიდნენ სადაზვერგო-დამტრეტელ შვეულმფრენ RAH-66 Comanche-ს, რომლის აღმოჩენა ინფრასივით, რადიოლოკაციურ- ოპტიკურ და აკუსტიკურ სექტორებში განთავსებული უნდა ყოფილიყო.

RAH-66 Comanche-ს თანდათან-

ბით ამერიკული არმიის შეიარაღებულნი და უნდა გამოეყენებინა AH-64 Apache და ულტრაბირთვული შრავალდანიშნულების შვეულმფრენი გამზადარიყო.

მიუხედავად იმისა, რომ „კომანჩის“ პროგრამაზე 8 მლრდ დოლარამდე (1) დაიხარჯა, 2004 წელს პენტაგონმა ეს პროგრამა შეაჩერა და მოდერნიზებული AH-64D Apache Longbow-ების შესყიდვა გადაწყვიტა, თანაც კომპენსაციად „ბოინგს“ და „სიკორსკის“ ფირმებს 700 მლნ დოლარიც გადაუხადა.

2011 წელს დაიწყო AH-64D Apache Longbow Block III-ის ბოლო მოდიფიკაციის სერიული წარმოება, რომელშიც „კომანჩის“ ბევრი ტექნოლოგია გამოყენებული, რის გამოც შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ბენ ლადენის სამაღათთან ჩამოვარდნილი და დამწვარი ამერიკული ზესაიდუმლო შვეულმფრენის კონსტრუქციამაც უხვად იყო გამოყენებული „კომანჩის“ ტექნოლოგიები.

დაწვას გადარჩენილი ამერიკული ზესაიდუმლო შვეულმფრენის ნარჩენები – კულის ნაწილი, სტაბილიზატორები და საჭის ზრახნი პაკისტანის სპეცსამსახურების განკარგულებაშია, თუმცა მათ ხელში ჩაგდებას უშეძლებია უკვე ცდილობენ რუსეთის და ჩინეთის სპეცსამსახურები.

1999 წელს, როდესაც სერბებმა იმ დროისათვის ასევე გასაიდუმლოებული „სტელსის“ პროგრამით დამზადებული ამერიკული დამრტყმელი თვითმფრინავი F-117 Night Hawk-ი ჩამოაგდეს, მის ფრაგმენტებზე ნაღობა რუსეთის სამხედრო დაზვერვამ – ГРУ-მ დაიწყო და წარმატებასაც მიაღწია.

მაშინ ჩინელებსაც ძალიან უნდოდათ ამერიკული „სტელსის“ საიდუმლოებების გაგება. თუმცა აზერად მათ ბევრად

RAH-66 Comanche-ს პროგრამა მართალია პენტაგონმა გააუქმა, მაგრამ ბენ ლადენის ლიკვიდაციას გამოადგა „კომანჩის“ ტექნოლოგია

პაკისტანელებმა მოკლული ბენ ლადენის ნაცვლად „დატოვებული“ ამერიკული ზესაიდუმლო ტექნოლოგია შეიძლება ჩინელებს პარტიანად მიუხილონ...

მეტი შანსი აქვთ, ვიდრე რუსეთის დაზვერვას, რადგან ტრადიციულად ჩინეთ-პაკისტანის სამხედრო თანამშრომლობა მჭიდროა, მაშინ როდესაც მოსკოვი ძირითადად პაკისტანის მოწინააღმდეგეს – ინდოეთს ააზრავს.

პაკისტანის სპეცსამსახურები, ალბათ, არ დაინანებენ ბენ ლადენის ლიკვი-

დაციას „შეწირული“ ამერიკული ზესაიდუმლო შვეულმფრენის ფრაგმენტების გადაცემას ჩინელი პარტიზორებისათვის და რამდენიმე წლის შემდეგ პეკინის თავზე სამხედრო ადღუპის დროს მიეღო მსოფლიო ჩინურ „უხილავ და უხმაური“ შვეულმფრენებს იხილავს.

ირაკლი ალაგაძე

ვინ გაიქვარავენ ქართულ მიწაზე:

რუსეთის არმიის T-90 ტანკი. მარჯვნივ - T-90A-ის მთავარი შეიარაღება. მარჯვნივ - T-90A-ის მთავარი შეიარაღება. მარჯვნივ - T-90A-ის მთავარი შეიარაღება.

2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ წესდებოდა არ შეიქმნებოდა იმის საფუძველი, რომ რუსეთის ტანკების (ანაკრებების) დამოუკიდებელი განვითარება და ავტონომიური განვითარება დაიწყებოდა. ამის საფუძველი იყო T-72-ის (ანაკრებების) დამოუკიდებელი განვითარება და ავტონომიური განვითარება დაიწყებოდა.

ავტონომიური განვითარება იმის მხარე გამოიწვევდა, რომ რუსეთის შეიარაღებული ძალები საბრძოლო ფორსირებით გამოიყენებოდა. რუსეთის შეიარაღებული ძალების განვითარების და დასრულების შემდეგ, ტანკები.

სამ წელს წინაშე იმის საპრობლემატიკო კითხვები დაიწყო, რომ რუსეთის შეიარაღებული ძალები რუსეთის შეიარაღებული ძალების განვითარების და დასრულების შემდეგ, ტანკები.

აღსანიშნავია ისიც, რომ რუსეთის შეიარაღებული ძალების განვითარების და დასრულების შემდეგ, ტანკები.

2008 წლის ავტონომიური განვითარების და დასრულების შემდეგ, ტანკები.

კონკრეტულად T-90A ტანკების შემთხვევაში, რომლებიც იმ პერიოდში იყვნენ რუსეთის შეიარაღებული ძალების განვითარების და დასრულების შემდეგ, ტანკები.

რუსეთის შეიარაღებული ძალების განვითარების და დასრულების შემდეგ, ტანკები.

არსული T-90 თუ უკრაინული Cქიფ-0?

სხვა T-90A წინაბრძოლა T-72-ისაა, რომ უფრო მეტ საფრთხეს წარმოადგენს ჩვენი?

მართალია, T-90A თვითდაზარალებული T-72-ის (რომელიც პირველია უფრო ძველი ვიდრე სოფლის 70-ანი წლებში გამოიშვა) მე-19 მოდიფიკაციაა და ფართოდაა გავრცელებული მსოფლიოში.

ეს უპირატესად მის ჯეშინს და განსაკუთრებით T-72-ისგან განსხვავებით T-90A-ს კონსტრუქციის და მოდიფიკაციის განხილვის შემთხვევაში.

სხვა კითხვა უკრაინული დიფენსის დივიზიონის კომანდირი კონსტანტინე ბილიჩისაა, რომელიც უკრაინული შეიარაღებული ძალების განვითარების და დასრულების შემდეგ, ტანკები.

წინააღმდეგ 1350 30 სიჩქარის მართალია უფროდის ჯეშინს კეთილმოეხება.

უკრაინული T-90A ჯეშინს განსაკუთრებით T-72-ისგან განსხვავებით T-90A-ს კონსტრუქციის და მოდიფიკაციის განხილვის შემთხვევაში.

ეს კითხვები დამოუკიდებელია, რადგან ქართული არმიის შეიარაღების არსებული სხვა ტანკებისაგან განსხვავებით T-90A-ს კონსტრუქციის და მოდიფიკაციის განხილვის შემთხვევაში.

უკრაინული შეიარაღებული ძალების განვითარების და დასრულების შემდეგ, ტანკები.

T-90A-ის დანახვა უკრაინული შეიარაღებული ძალების განვითარების და დასრულების შემდეგ, ტანკები.

უკრაინული შეიარაღებული ძალების განვითარების და დასრულების შემდეგ, ტანკები.

უკრაინული შეიარაღებული ძალების განვითარების და დასრულების შემდეგ, ტანკები.

უკრაინული შეიარაღებული ძალების განვითარების და დასრულების შემდეგ, ტანკები.

მდელო სარაკეტო კომპლექსი Cქიძ-ები, რომლებსაც ეფექტურად შეუძლიათ ბრძოლა რუსულ T-90A-ებთან.

იმვე სახის ინფორმაცია სხვადასხვა ინტერნეტფორუმზეც უხვადია. ჩვენ არ შეგვიძლია დავადასტუროთ ან უარვყოთ ეს ინფორმაცია, თმცა ვეცდებით გავანალიზოთ, ვის დარწმუნე გამარჯვება, თუკი ქართულ მიწაზე ერთმანეთს რუსული T-90A-ები და უკრაინული Cქიძ-ები მართლაც დაუპირისპირდნენ.

გადასატანი ტანკსაწინააღმდეგო სარაკეტო კომპლექსი Cქიძ განკუთვნილია უძრავი და მოძრავი ჯავშანსამიზნეების, მათ შორის, დინამიკური დაცვის ელემენტებით აღჭურვილების გასანადგურებლად.

ოგი გასაშლელ სამეფაზე დამაგრებული გასაშლელ მოწყობილობის, სარაკეტო კონტეინერის, დასამიზნებელი მოწყობილობის და დისტანციური მართვის პულტის კომპლექსს წარმოადგენს.

კონსტრუქტორების მტკიცებით, Cქიძ-ით ნასროლ რაკეტას 50-დან 5000 მ სიშორეზე შეუძლია პირველი კუმულაციური ქობინით ააფეთქოს ტანკის კორპუსზე დამაგრებული დინამიკური დაცვის ელემენტები, ხოლო მეორე, ტან-

დემურად განთავსებული მთავარი კუმულაციური ქობინით ტანკის ჯავშანი 850 მმ-მდე გახვრიტოს. მაგალითად, იგვე მაჩვენებელი „ფაგოტისთვის“ მხოლოდ 400 მმ-ია (თუკი ტანკს დინამიკური დაცვის ელემენტები არა აქვს). თუ მიხვედრის კუთხე 90 გრადუსს შეადგენს, 60-გრადუსიანი კუთხის შემთხვევაში კი ჯავშანგამტანობა 200 მმ-მდე ეცემა.

„ფაგოტის“ გაუმჯობესებულ ვარიანტს „კონკურსს“ ეს მაჩვენებლები შედარებით უკეთესი აქვს, შესაბამისად 600 მმ და 250 მმ, თმცა თუკი ტანკზე დინამიკური დაცვის ელემენტებია, ერთიანად „კონკურსის“ ეფექტურობა მნიშვნელოვნად ეცემა.

მეორე და ყველაზე დიდი უპირატეობა „სკიფის“, „ფაგოტსა“ და „კონკურსთან“ შედარებით ის არის, რომ მისი მოქმედების მაქსიმალური სიშორე დღისით თითქმის 5 კმ-ს აღწევს, მაშინ როდესაც „კონკურსის“ 4 კმ-მდეა, ხოლო „ფაგოტის“ კი მხოლოდ 2,5 კმ.

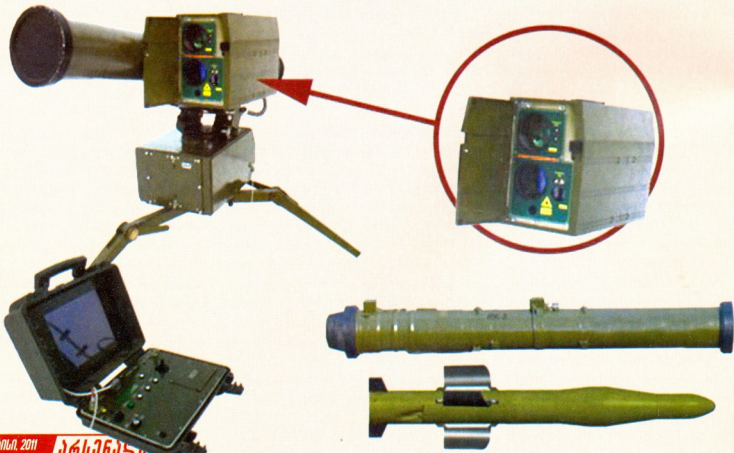
თუკი კარგად მომზადებული მსროლელ-ოპერატორი მართლაც შეძლებს 5 კმ სიშორიდან ზუსტად მოარტყას მოძრავ T-90A-ის კორპუსს, იგი გამარჯვებული დარჩება, რადგან ტანკის მე-

მიზნის ზუსტი გასროლა ამ მანძილზე გაუჭირდება.

„სკიფის“ კიდევ ერთი უდიდო უპირატეობა ისიც არის, რომ ოპერატორს დამიზნება და გასროლა გადასატანი დისტანციური მართვის პულტით შეუძლია, რომელიც გასაშლელ მოწყობილობასთან 50 მ სიგრძის კაბელითა მიერთებული. რაკეტის გასროლისას წარმოქმნილი ცეცხლის ალი და მტვერი მოწინააღმდეგვს სტარტის ადგილის ადგილების საშუალებას აძლევს და ის შეიძლება საპასუხო ცეცხლით გაანდგუროს. ეს საშიშროება ეშუაქრება ყველა ყუმბარმტვირცენელსა და ტანკსაწინააღმდეგო სარაკეტო კომპლექსის ოპერატორს, ვარდა „სკიფისა“, რომლის მსროლელ-ოპერატორი გასაშლელ დანადგარდან რამდენიმე ათეულ მეტრში სანგარშია ჩამალული და იქიდან სამართავი პულტის ვიდეოეკრანზე ხედავს სამიზნეს და მის მიზნისუნას ჯოისტიკით ახდენს.

კიდევ ერთ უპირატეობად ის ფაქტორიც უნდა ჩაითვალოს, რომ სტარტის შემდეგ „სკიფის“ რაკეტა დამიზნების დერბის თვზე დაახლოებით 10 მ სიმაღლეზე მიფრინავს და მრავს საქ-

გადასატანი ტანკსაწინააღმდეგო სარაკეტო კომპლექსი Cქიძ-ის დამიზნების სისტემა მუშაობს ზღვრული სიხვის გამოყენებით, მიზნის ავტომატურ რეჟიმში თანმიდევნებულ. დამიზნების მოწყობილობას აქვს სატელევიზიო და თბოვიზორი არხები, ფართად ვიწრო ზედვის არეალებით ფართო ზედვის არეალი გამოიყენება მიზნის მოსაძებნად, მეორე კი მის „ჩასატყარად“ სამიზნეში. დასამიზნებელ მოწყობილობაზე დამატებით დასაყენებელი თბოვიზორული კამერა უზრუნველყოფს დამით ზუსტად სროლას. ტანდემურად განთავსებული კუმულაციური, ოქობინიანი რაკეტა გასაშლელ კონტეინერთან ერთად 28 კგ-ს იწონის, მისი კალიბრი 130 მმ-ია, ხოლო კონტეინერის სიგრძე 1360 მმ. დამიზნების ხელსაწყო მას 15 კგ-ია, გასაშლელი დანადგარის — 27 კგ, დისტანციური მართვის პულტისა კი 12 კგ. Cქიძ-ები უკვე შეისყიფეს უკრაინის, ბელარუსის, აზერბაიჯანისა და ვაზაზეთის არმიებმა.

T-90A Владимир-ი რუსეთის არმიამ შეიარაღებაში 1992 წელს მიიღეს. მისი საბრძოლო მასა 46,5 ტ-ს შეადგენს. ეკიპაჟში 3 კაცია. მისი სიგრძე 6,8 მ (ლულიანად 9,5 მ), სიგანე — 3,8 მ, ხოლო სიმაღლე კი 2,3 მ. კლირენსი 49 სმ-ს შეადგენს. ტანკი შეიარაღებულია 125 მმ კალიბრის გლუველულიანი ქვეშებით, რომლიდანაც ჭურვების სროლის გარდა, მართადაც ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტების გაშვებაც შეიძლება. საბრძოლო მარაგი 42 ჭურვსა და რაკეტას შეადგენს, საიდანაც 22 ავტომატური დატენვის მექანიზმითა განთავსებული. ტანკი ასევე შეიარაღებულია თითო-თითო 7,62 და 12,7 მმ ტყვიამფრქვევებით. დიზელის ძრავს სიმძლავრე 1000 ცხ.ძ-ს აღწევს. ასფალტირებულ გზაზე ტანკი მაქსიმალურ 60 კმ/სთ სიჩქარეს ავითარებს და საწვავის მარაგი 550 კმ-ის გავლის საშუალებას აძლევს.

შენიდან გამოსული გაზრებული აირის ჭკული დამიზნების აპარატურას ხელს არ უშლის. მიზანში მოხედრამდე ერთ-ორი წამით ადრე რაკეტა ეიზირების ლერძე ეშვება.

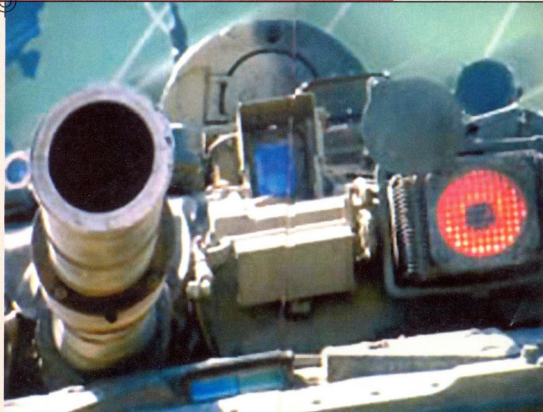
ამდენი დაღები თვისების მიუხედავად, შეიძლება გამოჩნდეს მთავარი პრობლემა, რამაც ხელ შეუშალოს უკრაინული Скіф-ების ეფექტურ გამოყენებას რუსული T-90A-ების წინააღმდეგ.

საქმე ის არის, რომ „სკიფის“ მართვის სისტემა მუშაობს ლაზერული სხივის გამოყენებით, მიზნის ავტომატურ რეჟიმში თანმიდევნებით.

რუსულ T-90A-ებს აქვთ ოპტიკურ-ელექტრონული ჩანზომის სისტემა Шторма-1, რომლის დეტექტორები აფიქსირებენ ლაზერის სხივს, თუკი ეინმე ის ტანკისკენ მიმართა. „შტორას“ აქვს ორი ელექტრომაგნიტური გენერატორი, რომლებიც კომკურაზე ლულის ორივე მხარესაა განთავსებული

ფოტოფაქტი T-90A-ები გუდაუთის რუსულ საოკუპაციო ბაზაზე

ყუმბარებით კვამლის ფარდს წარმოფარებას“.

ეს მნიშვნელოვანი ფაქტორი აუცილებლად უნდა გაითვალისწინონ მთაკინც გვემკის უკრაინული „სკიფების“ გამოყენებას რუსული T-90A-ების წინააღმდეგ.

და კიდევ ერთი საშიშროება მომდინარე რუსული T-90-ებიდან: მათ საბრძოლო კომპლექტში არის 125 მმ-იანი მსხვერფედი-ფუგასური ჭურჭები, რომელთაც დისტანციურად აფეთქებენ. მაგალითად, T-90A-ს ოპტიკურ-ელექტრონული ჩანაშობის სისტემამ Шторпа-1-მა დააფიქსირა СКИФ-ის გაშვებული ლაზერის სხივი, ავტომატურად განსაზღვრა მიმართულება და მანძილი, რის შემდეგაც ამ მიმართულებით ტანკის შემხენე ისერის ჭურჭს, რომელიც განსაზღვრული მანძილის ფრენის შემდეგ ზუსტად „სკიფის“ ოფზე დისტანციურად ფეთქდება და ნამსხვერფებით ზემოდან აზიანებს როგორც თავად სარაკეტო დანადგარს, ისე 50-დე მეტრში მიმალულ მის გათვლას.

ირაკლი ალაღაშვილი

„შტორას“ ორი ელექტრომაგნიტური გენერატორი მუშა მდგომარეობაში წითლად ანათებენ (ზედა სურათი) კომკურანზე დამაგრებული ყუმბარასატყორცნებიდან ტანკი აეროზოლის საფარს სამ წამში ქმნის (ქვედა სურათი)

და მუშა მდგომარეობაში ისინი წითლად ანათებენ. მათ მიერ გამოყოფილ მაღალი სიხშირის ელექტრომაგნიტურ ტალღებს მწვობრიდან გამოიყვებს ის ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი რაკეტები, რომელთა დამიზნება ინფრარითულ დიაპაზონში ხდება. ლაზერის სხივით მართული რაკეტების მიმართულებით ტანკის კომკურანზე დამაგრებული ყუმბარასატყორცნებიდან გაიტყორცნე-

ბა სპეციალური ყუმბარები, რომლებიც სამიოდე წამში ისეთი კვამლის ფარდას „ჩამოაფარებენ“, რომლის უკან ტანკი აღარც მოჩანს. ამ დროს ტანკი მანევრს აკეთებს და მონანდაკარგული რაკეტის მართვის მიწყობილობა იბნევა. იმის გათვალისწინებით, რომ მაქსიმალურ, 5 კმ-ზე მყოფ მიზნამდე მისაფრენად „სკიფის“ რაკეტას 23 წმ სჭირდება, T-90A-ს კეიპაჟი მოასწრებს აეროზოლიანი

ესოფლიოს N1 ზეპირისში გავლარია, ვინ დაიკავეს მის ადგილს?

2 მაისს აშშ-ის პრეზიდენტმა ბარაკ ობამამ ამ სენსაციური განცხადების გაკეთება არავის ანდო და მთელ მსოფლიოს თუმცა მხოლოდ ამცინა: „ამერიკელების სამხედრო ოპერაციის შედეგად დაიღუპა „ალ-ქაიდას“ ლიდერი ოსამა ბენ ლადენი“.

ობამამ აღნიშნა, რომ პრეზიდენტის პოსტის დაკავების მომენტდამდე გასცა ბრძანება, დაეჭირათ ან გაენადგურებინათ ბენ ლადენი. მისი სიტყვებით, ბენ ლადენის ადგილმდებარეობის შესახებ ინფორმაცია 2010 წლის აგვისტოში გახდა ცნობილი. 2011 წლის მარტში ეს ინფორმაცია დადასტურდა. აპრილის ბოლოს პრეზიდენტმა სპეცოპერაციის ჩატარების ბრძანება გასცა, რათა დაეჭირათ ან გაენადგურებინათ ბენ ლადენი.

ამ ინფორმაციის შემდეგ ამერიკის დიდი ქალაქების ქუჩებში ათასობით ადამიანი გამოვიდა საჩუქრად, ზოგიერთ მათგანს ხელში 2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტის შედეგად დაღუპული ახლობლის სურათი ეჭირა და თვალცრემლიანი იძვლებდა ინტერვიუს: აქებდა სამხედრო სპეცრაზმის სიზაუქსს და პრეზიდენტ ობამას „მხედრობითი გერეკული“ ნიჭს. თუთ სახლთან შეკრებილი დემონსტრანტები სკანდირებდნენ „აჰ! აშშ!“.

N1 ტერორისტად შერაცხილი ბენ ლადენის ლიკვიდაცია აშშ-ის ადმინისტრაციამ პოლიუღურ ტრადიციად და წინასწარჩევი პიარაქტივად აქცია. ის ტერაქტით გერეკული ფიგურებია, ხალაქ ჩანს, თუ როგორი ყურადღებით მისწერებია რაღაცას ობამას ადმინისტრაციას: სახელმწიფო მდივანი პილარი კლინტონი დაბაბუღია, პენსიანე მიმავალი თვალცრემლიანი მინისტრი რიბერტ გეითის შუბლმუკუნხილია, ხოლო ამ სცენას აკვირეკინებს ბარაკ ობამას გამჭოლი მხერა.

აშშ-ის პრეზიდენტი ბარაკ ობამა ოსამა ბენ ლადენის ლიკვიდაციის ოპერაციას თვალს ონლაინჩევიში ადევნებდა. სპეცდანიშნულების რაზმების მოქმედების აბოთაბიდან ვაშინგტონში პირდაპირ ეთერში გადასცემდნენ.

ბერე უცხოელი ანალიტიკოსი აღნიშნავს, რომ ეს სპეცოპერაცია თუ უშველის ობამას დაეკმულ საპრეზიდენტო რეიტინგს. მართლაც, 2012 წლის

ბენ ლადენს ვერც ეს მოკლელულიანი „აკადამიკოვი“ დაებმარა

საპრეზიდენტო არჩენები არც ისე შორსაა და პირველი აფროამერიკელი პრეზიდენტი მეორე ადით არჩევეს უკვე მუშაობს.

ბენ ლადენის ლიკვიდაციის ამერიკული მხრისა

აშშ-ის ადმინისტრაციის ოფიციალური განცხადებებით ირეკვეა ამ სპეცოპერაციის დეტალები. ჩვენც ვერ ამ ინფორმაციას შეოთავაზებთ.

ბენ ლადენი დაიღუპა ქალაქ აბოთაბადში, ისლამაბადიდან 100 კმ-ში გამაგრებულ კომპლექსში. კომპლექსში სულ რაღაც 700 მეტრშია პაკისტანის

სამხედრო აკადემიიდან. პაკისტანის სამხედრო აკადემია, ბრიტანული აკადემია სანდჰერსტის ანალოგი, კლიტური სამხედრო სასწავლებელია. ვილა მდებარეობს სამხედრო აკადემიის ქალაქის ტერიტორიაზე და იქ უმჯველია, იქნებოდნენ სამხედროები და საკონტროლო-გამშვები პუნქტები.

ბი-ბი-სის ინფორმაციით, ოპერაცია დაიწყო 22:30 საათზე ადგილობრივი დროით და 45 წუთი გაგრძელდა. ორისამი შეკულმფრენის გამოჩენა ქალაქში პანიკა გამოიწვია.

ოპერაციის მზანა იყო კომპლექსის შუაგულში მდგარი სამსართულიანი შენობა. კომპლექსს 3000 უკუჯა

100 მლნ დოლარად შეფასებული ტერორისტის ლიკვიდაციას აშშ-ის ხელისუფლება დროის რეალურ მასშტაბებში უყურებდა

და სამმეტრიანი კვლდითა და მკოთულ-ხლართობითაა შემოღობილი. გვერცულეული ინფორმაციით, კომპლექსში სატელეფონო ხაზები არ შედიოდა და იქაურობა სუსე იყო ვიდეოკამერებით კაშპირს კურიერების მემუკობით ამკარებდნენ. სწორედ ერთ-ერთი მათგანი აწვედა ბენ ლადენის შესახებ ამერიკელებს ინფორმაციას (სხვა წყაროებით ბენ ლადენის ადგილმდებარეობა მისი დაცვის ერთ-ერთი თანამშრომლის ტელეფონის მიხედვით დადგინდა). მოსახლეობის თქმით, შეველმფრენებიდან გადმოვიდა პუმტუს ენაზე მოლაპარაკე რამდენიმე კაცი, რომლებმაც თხოვეს, ჩაქერიოთ შუქი და ქუჩაში არ გასულიყენენ.

შემდეგ მცხოვრებლებმა გაიგონეს სროლის ხმა და დაინახეს, თუ როგორ ჩამოვარდა ერთი შეველმფრენი და მიწას დაეწარცხა. ოპერაციის შემდგომ ჰვეებდნენ, რომ ჩანდა ცეცხლის კომპლექსის მთავარი შენობის ფანჯრებიდან. აბოთაბადელების თქმით, კომპლექსში ქალებიცა და ბავშვებიც ცხოვრობდნენ. კომპლექსი რამდენიმე წლის წინ აშენდა, მაგრამ არაფერ იცოდა, ვინ ცხოვრობდა იქ.

სააგენტო „ასიშოეთოდ“ დაზვერვის მონაცემებზე დაყრდნობით იტყობინება, რომ სახლი აშენდა „სპეციალური პროექტის მიხედვით“, როგორც „ნისმ-ვივლეონა“ ტერორისტული ფიგურის“ თემუქსავარი და ცენტრალური სადაზ-

ვერუო სააგენტოს სპეციალისტებმა ფარაუდეს, რომ ეს ბენ ლადენი იყო. სპეცოპერაციის შემდგომ, პაკისტანის არმიამ რაიონი თავის კონტროლქვეშ აიყვანა.

„ტერორისტი N1“

2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტის შემდეგ აშშ-ის სპეცსამსახურებმა ოსამა ბენ ლადენი „N1 ტერორისტად“ გამოაცხადეს, გაუყინეს საბანკო ანგარიშები და ხუთ მილიონ დოლარს შეპპირდნენ იმას, ვინც მის ადგილსამყოფელს გასცემდა. წლების განმავლობაში ჯილდო იზრდებოდა და უკანასკნელ პერიოდში, სხვადასხვა ინფორმაციით, 100 მილიონ დოლარსაც კი მიაღწია.

აშშ-ის 2004 წლის საბრუნდენტო არჩევნებამდე ცოტა ხნით ადრე, ბენ ლადენმა ვიდეომიმართვაში ადიარა „ალ-ქაიდას“ მინაწილეობა 11 სექტემბრის ტერაქტებში და დაამატა, რომ თვითონაც ჰქონდა ამ ტერაქტთან პირდაპირი კავშირი. აღნიშნულ დამკვეთული სახუდრო ოპერაციის გამო უსამბენ ლადენი მიიძალა.

შობაგი ყოველთვის დეტალურია მივალული

ამ პიროვნების შესახებ უკვე იმდენი დაიწერა, რომ მისი ბიოგრაფიის დეტალებით აღარ გადავლდით მკითხველს. მოუხელთებელი „წვეროსანი ტერი-

რისტი“ იმდენად მითური პიროვნება გახდა, რომ ბუკნის არც კი სჯეროდა მისი რეალური არსებობისა.

„დეილი ტელეგრაფის“ ინფორმაციით, პაკისტანის უსაფრთხოების სამსახურის თანამშრომლები ბენ ლადენის ქალიშვილს გაესუბრნენ. გოგონა, სახულად სოფია, 12-13 წლისაა. ის შინ იყო, როდესაც ამერიკელი სამხედროები შეიკვედნენ. გოგონას თქმით, მამა მის თვალწინ დაიღუპა. სახლში ტერორისტის ვაჟიც იმყოფებოდა, რომელიც სამხედროებმა თან წაიყვანეს. შინობაში კიდევ რვა არასრულწლოვანი იყო. ბავშვებს პაკისტანის სპეცსამსახურები დაჰკითხავენ.

ამერიკელების თვითცალკური ინფორმაციით, ოპერაცია ამერიკელმა სახულად ქვეითებმა ჩაატარეს, ხოლო ოსამა ბენ ლადენი ორმხრევი სროლისას დაიღუპა. აშშ-ის პრეზიდენტის მრჩეველმა ტერორიზმთან ბრძოლაში ჯინ ბერნანის თქმით, ბენ ლადენს წინააღმდეგობა რომ არ გაეწია, მას დააპატიმრებდნენ. ცოტა ხნით ადრე კი თითონ სახლის ოფიციალურმა წარმომადგენელმა ვეია კენრიმ განაცხადა, რომ ბენ ლადენი უიარაღო იყო, შეიარაღებული წინააღმდეგობა მასთან მყოფობა პირებს გასწევს. საინტერესოა, საშამ თუ ოთხმა ბოვეკმა 45 წუთის განმავლობაში ასეთი რა წინააღმდეგობა გაუწია რამდენიმე ათეულ ამერიკელ სახულად ფიროსანს? რომელ ინფორმაციას ვენდით?

რატომ ვერ ხერხდებოდა ამეზღვის ნიმუხობის

მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში ტერაქტების სერიიდან ჩანს, თუ რა-ოღონ დიდ შეცდომას უშუალებს მსოფლიოს უძლიერესი სპეცსამსახურები, როცა საერთაშორისო ტერორიზმთან ბრძოლაში ოპერატიული-აგენტურული მეთოდების დიდი არსენალიდან უპირატესობას ოპერატიული ტექნიკის გამოყენებას ანიჭებენ.

ფარული მოსმენების (კოსმოსური თანამგზავრიდან, ფიჭური თუ ჩვეულებრივი ტელეფონებიდან) გზით ინფორმაციის მოპოვება ძალზე მნიშვნელოვანია, მაგრამ თუ ის არ იქნა გაფრთხილებული აგენტურული, ანუ „ციცხალი“ წყაროსგან“ მოპოვებული ინფორმაციით, მაშინ საბედისწერო შეცდომის დაშვების ალბათობა ძალზე დიდია.

ასე მოხდა 2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტების დროს, როცა აშშ-ის სპეცსამსახურებს — ცს-ს, გფ-ს და ეუ-ს მომავალი ტერაქტების შესახებ ელექტრონული დაზვერვით მიღებული სხვადასხვა „ინფორმაციული ნაკლევი“ ჰქონდათ, მაგრამ ერთიანი სურათის შექმნა და ტერორისტების მოქმედებათა პროგნოზირება ვერ შეძლეს.

ტექნიკური საშუალებებით მოპოვებული ინფორმაციის გადაუმოწმებლობას ბევრჯერ მოუტანია უკუშედეგი. დაზვერვის რომელ სახეობას — კოსმოსიდან, რადიოელექტრონულს თუ აგენტურულს უნდა მიეცეს უპირატესობა ტერორიზმთან ბრძოლაში?

ამჟამად ტექნიკური საშუალებებით მიღებული ინფორმაციის „დაჭერა“ შეიძლება, რომ მათი გადაუმოწმება ვეღარ ხერხდება, ამიტომაც პრობლემად იქცა ინფორმაციის გაანალიზება. ამ დროს ვერ უსრუბა ინფორმაციათა დიდი მას-

საცხოვრებელი კომპლექსი პაკისტანის ქალაქ აბოთაბადში, სადაც უსამა ბენ ლადენი ბოლო წლები იმალებოდა

სივების ერთმანეთთან დაკავშირება და ტერორისტთა შემადგომი სუბლების გათვლა თუ პროგნოზირება.

აგენტურული და ტექნიკური დაზვერვა ერთმანეთს აჯეს, თუმცა პირველს დიდი უპირატესობა აქვს, რასაც კოსმოსური მშვერვ-თანამგზავრი და სატელეფონო მოსმენებით ვერ დაადგენ, ვერც, ტერორისტთა ვინაობის, მათი ძლიერი და სუსტი მხარეების განსაზღვრა, მოქმედების მეთოდებისა და ტაქტიკის, ფინანსური რესურსებისა და აარადის მიღების წყაროებისა და არხების, ტერორისტთა ბაზების და ბანაკების ზუსტი განლაგების დადგენა. ამ ინფორმაციის მოპოვება და შესაბამისი დონისებები ტერაქტამდე უნდა გატარდეს, რათა ტერორისტებმა მისხან ვერ მაღწიონ.

აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთისა და ზოგიერთი სხვა ქვეყნის სპეცსამსახურების მიერ აგენტურულ მუშაობაზე ყურადღების შემცირება რამდენიმე მიზეზით იყო გამოწვეული.

ვერ ერთი, გასული საუკუნის 60-90-იან წლებში სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის არახელმა წარმატებამ „დათურვი სამსახური“ გაუწია მსოფლიოს წამყვან სპეცსამსახურებს. დაიღრმა ბალანსი ტექნიკურ და აგენტურულ დაზვერვებს შორის პირველის სასარგებლოდ. ჩამოყალიბდა სტრუქტურა და მათი იმის შესახებ, რომ „თუ კოსმოსური მშვერვ-თანამგზავრიდან ასანთის კოლოფს დვინახათ და ავტომობილის ნომრებს წვათიანხავთ, მაშინ ტერორისტები ვეღარ გაგვეციკვან“. ამის გამო 40 წელია, რაც მსოფლიოს წამყვან სპეცსამსახურებმა მკვეთრად შეამცირეს აგენტურის გადმოიბრების ხარჯები.

მეორე მიზეზი „ცვი ომის“ დაბთვებამ და საბჭოთა კავშირის დანგრევა იყო. გამარჯვების ეფორიაში მყოფმა ამერიკელმა კანონმდებლებმა შეამცირეს დაზვერვის ხარჯები. ერაყში დიქტატორის სადამ ჰუსეინის ან ბენ ლადენის წინააღმდეგ მიმართული ოპერაციები გაცილებით ნაკლები მსხვერპლით დაბთვებულა და საომარი კამპანია ასე ძვირი არ დაჯდებოდა, ცს-სა და MI6-ს სათანადო თანხები ჰუსეინის ახლო (უპირველესად მისი შეილების) გარემოცვაში და ბენ ლადენის მებრძოლებში აგენტურის გადმოხაზობებულად რომ დატარებულა. სწორედ ამანუა ნათქვამი, მუწნი ორჯერ იხდისო. მესამე მიზეზი თითო ტერორისტების ტაქტიკის შეცვლაა. ტერორისტებმა უკვე დიდი ხანა გამოიყენეს სხვადასხვა ქვეყნის სპეცსამსახურების მიერ შექმნილი სატელეფონო სპეპროგრამა, რომელიც განსაკუთრებულ

თალიზი

თმის გაღმარების კლინიკა

თბილისი, 4.7 ბარა 25 27 28
www.talizi.ge

სიტყვებზე (აგრეზიენტები, „ბომბი“ და სხვ) რეაქტებს და საუბრებს ავტომატურ რეჟიმში იყენებს.

„ალ-ქაიდა“, „ქემბოლაი“ და სხვა ტერორისტული და ექსტრემისტული ჯგუფები უკვე მოსწინებისაგან მაქსიმალურად დაიცვეს კავშირის არსება და ტექნიკურ საშუალებებს იყენებენ, ან საუბრის დროს ადრევე დათქმულ პირობით ტერმინებს ხმარობენ, მაგალითად, „აგრეზიენტები“ – სანტეჟნიკოსია, „ბომბი“ – ტეჟმალი. ისიც უნდა თქვათ, რომ ცხს-ს უდიდესი ობიექტური პრობლემები ჰქონდა და აქვს ტერორისტულ ჯგუფებში ავანტურის შესრულება და დანერგვაში. დიქტატორული რეჟიმების ქვეყნებში ავანტურული მუშაობა ისტორიულად უფრო ხელსაყრელია. ერანის, ირანის, ავღანეთის, როგორც კლასიკური ადმოსოვლური დიქტატორული ქვეყნების წარმართული სპეციფიკა ის არის, რომ ავანტურული შედეგად ასეთ ქვეყნებში თითქმის შეუძლებელი იყო და არის. იქ არ არსებობდა რელიური ან მღიბური შიდა ობიექცია, რომელთანაც შეიძლებოდა ოპერატიული მუშაობა და სადაზვერუო პოზიციების მოპოვება-განაგრება, გართულებულია ინფორმაციის სახლი წყაროს გადმოძიებაც. ამ ქვეყნებში მოქმედებდა (ირანში ეს ამჟამადც არის) საბჭოთა კავშირის 1950-1990 წლების ჩაკეტული ადმინისტრაციული მოდელი „რკინის ფარად“, ოდინდ უფრო რთული, ადმოსოვლური საეციფოჟია.

ბევრი გადმოძიებული ავანტური, შედეგებს თუ არა ტერორისტულ ორგანიზაციაში, სწრაფადვე მათ მხარეს გადადის, რამაც გადამწყვეტი მოქმეტი

რელიგიური („ურწმუნთა წინააღმდეგ მებრძოლი ისლამის“) ფაქტორი იყო და არის.

ტერორისტულ ჯგუფებში ავანტურული მუშაობის დამატარებელია აგრეთვე ნათესაური კავშირები და გადაწყვეტილებების მიმღები ხელმძღვანელი ჯგუფის მცირერიცხოვნობა.

ამერიკის დაზვერვის ერთ-ერთი ფსიქიატრი მრავალწლიანი დაკვირვების შემდეგ აცხადებს, რომ „ალ-ქაიდას“ წევრთა 60%-ზე მეტი მრავალი წელია ერთმანეთს იცნობს, ხოლო 20% კი ნათესავეები არიან. მაგალითად, ცნობილი პალესტინელი ტერორისტის აბუ-ნიდალის ორგანიზაციაში მხოლოდ ნათესავები იღებდნენ.

მეუფეადრე იმისა, რომ მთელ მსოფლიოში „ალ-ქაიდას“ ქსელთან მრავალათას ტერორისტს აქვს მჭიდრო კავშირი, საბოლოო გადაწყვეტილებას ტერაქტების ჩატარებაზე იღებს 200-300 კაცისგან შემდგარი კონსპირაციული ჯგუფი, რომელსაც ხელ რამდენიმე პირი აკონტროლებს.

აშშ-ის ეროვნული დაზვერვის ოფისმა (რომელმაც კორდინაცია უნდა გაუწიოს ამ ქვეყნის 15 სპეცსამსახურის ერთობლივ მოქმედებას ტერორიზმის წინააღმდეგ) რამდენიმე წლის წინ გამოაქვეყნა სტრატეგიული გეგმა, სადაც პრიორიტეტად ოპერატიული და ანალიტიკური მუშაობის გაძლიერება, ხოლო მეთოდად კი „აგრესიული კონტრდაზვერვა“ (ტერორისტულ ორგანიზაციებში ავანტურული შედეგად) არის დასახული.

ოფიციალურ სტრუქტურებიდან ერ-

თად ენერგულად ამოქმედდნენ სხვადასხვა არასამთავრობო ორგანიზაცია და ფონდი. კარდინალურად შეიცვალა ჯერ კიდევ 2001 წელს აშშ-ის დაზვერვის დასახმარებლად შექმნილი „აქტრობერტის“ სახელობის ფონდის“ საქმიანობის პრიორიტეტები. ფონდი, რომლის კაპიტალი 4 მლნ დოლარს შეადგენს, სტაბილიზაციის უზრუნველსტრეგიული სპეციალობების (ანთროპოლოგიის, უცხო ენების, უაზრდევლსად კი არაბოლის, ჩინურის, ფარსის, პუშტუს და სხვ.) შემსწავლელ წარჩინებულ სტუდენტებს, ამ პირობით, რომ სწავლის დასრულების შემდგომ მუშაობას ამერიკის დაზვერვაში გააგრძელებენ.

ამერიკის დაზვერვაში მხოლოდ მაშინ შემოიღებენ, როცა აღმოაჩინეს, რომ არ ჰყოფიან საიმედო არაოფიციალური „სახურავით“ მოქმედი ფარული ავანტურების საჭირო რაოდენობა, განსაკუთრებით აზიისა და ახლი ადმოსოვლეთის ქვეყნებში.

ტერაქტების საფრთხე უფრო გაიზარდა

ამერიკელების ინფორმაციით, ბენ ლადენის ცხედარი ავიაშიდ „კარლ ვენსონის“ ბორბიდან ზაგაში ჩაუქმეს, ხოლო ხმელეთზე დამარხვისგან თავი იმტოვ შეაკეთეს, რომ დაკარგვის ადგილი ტერორისტებისთვის წმინდა ადგილად არ ქვეყლიყო.

როგორც ცნობილი გახდა, თვით სახლში მსჯელობის შემდგომ, მოკლული ბენ ლადენის ფოტოს გამოქვეყნებისგან პრეზიდენტმა ბარაკ ობამამ შეიკავა თავი, რადგან ეს შეიძლება „პროპაგანდის ინსტრუმენტი“ გახდეს, გამოიწვიოს ძალადობის ახალი ტალღა და სხვა ქვეყნებში ამერიკულ სახელდრობის ყოფნა გაუზარდოს.

მსოფლიოს №1 ტერორისტის სპეციდლის შესახებ მის თანამებრძოლს და №2 ტერორისტად შერაცხილ ალ-ზავაჰირს კომენტარი უკრ არ გაუკეთებია. ექსპერტების აზრით, „ისლამური ჯიჰადის“ ლიდერი შურს იძიებს ბენ ლადენის მკვლელობისთვის.

თალიბებმა „ალ-ქაიდას“ შეთაურის სპეციდლის გამო შურისძიების პირობა უკვე დადეს. სამწუხაროდ, ბენ ლადენის ადგილი შეიძლება სხვა, უფრო დაუნდობელმა ტერორისტმა დიკავის და საერთაშორისო ტერორიზმის საფრთხე კიდევ უფრო გაიზარდოს.

ბენის ალადავილი

ექსპერტი ეროვნული უსაფრთხოების საკითხებში, უმნიშობის გადამდგარი პოლკონიკი

„გზის თვალის ფარის გარეშე“

ბრძოლა მოკლე დისტანსიაზე

(დასასრული. დასაწყისი იხ. „არსენალი“ N9, 2011 წ.)

არსებობს ნაკადი და გამოცდილი რამდენიმე პრაქტიკული ხერხი, რომელსაც ახლო ბრძოლისას იყენებენ:

- ხმარებიდან უნდა ამოვიღოთ ორი მჭიდის ერთმანეთთან საიზოლაციო თასმით გადაბმის მკურე პრაქტიკა, რადგან:

- მიხი მოხსნა, ამოტრიალება და ისევ მიმაგრება დაახლოებით იმდენივე დროს მოითხოვს, რაც მოშაადებულ სამხედროს ცარიელი მჭიდის ახლით შეცვლაზე ესაჭიროება;

- უკარგავს იარაღს სიმძიმის ცენტრს;

- ართულებს დაწოლილი პოზიციიდან იდაყვებზე დაყრდნობით სროლას;

- დიდი საშიშროებაა ტალახსა თუ მტვერში გადაადგილებისას ქვედა პოზიციამო მყოფი მჭიდი ჭუჭყლით შეფაროს, რაც ვაზნების გაჭედვას გამოიწვევს;

- დახურულ სურეცეში სროლის კორექტირებისთვის სასურველია, რომ მჭიდი ფოეული მე-3 ან მე-4 ვაზნა მანათობელი იყოს.

- ასევე სასურველია მჭიდის დაცვის ინდიკაციისთვის ბოლო 2 ან ბოლო 2-3 ვაზნის წინა ვაზნა მანათობელი იყოს, რაც საშუალებას იძლევა, მსროლელმა დროულად გაითვალისწინოს მჭიდის დაცვის მოახლოება და ისე

გამოცვალოს მჭიდი, რომ გადატენაზე დრო აღარ დახარჯოს.

- პატრულის (შხირის) წვობა ტყეში ან მთაში სასურველია ერთმწკრივა („უგაჭყი“) ან Y-ის მაგვარი („ფილი-სებრი“) იყოს. თუმცა საქართველოში

საბრძოლო მოქმედებების გამოცდილებით, საუკეთესო მაინც „რომბია“, რომელიც 360° სექტორის გაკონტროლების საშუალებას იძლევა.

- ორმაგი მწკრივის გამოყენება დასახლებული პუნქტის გარდა, არ მიიან-

ხმარებიდან უნდა ამოვიღოთ ორი მჭიდის ერთმანეთთან საიზოლაციო თასმით გადაბმის მკურე პრაქტიკა

ჩასაფრებაში ჯარისკაცი კონცენტრირებული უნდა იყოს მტრის განადგურებაზე

ნია მიზანშეწონილად — ჩასაფრებაში მოხვედრისას ურთიერთდაზიანების საფრთხის გამო.

● ნებისმიერ შემთხვევაში, წვობის ფორმა გერეო პირობებისა და მოწინააღმდეგის შესაძლებლობისგან გამომდინარეობს.

● ახლი დისტანციაზე კონტაქტის დროს დაუფრენებელ რეაქციას, სიზუსტესა და ჩამხშობ საპასუხო ცეცხლს, ე.წ. „საცეცხლე დუელის მოგებას“ პირველვე წამებიდანვე უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს.

ამ დროს, რაც უფრო მოუშაადებელია მოწინააღმდეგე, მით მეტად არის ერთმანეთთან ახლი დისტანციაზე მოქმედებისთვის გადასვლის მცდელობა. შორი მანძილიდან გახსნილი ცეცხლი უსარგებლოა და მომზადებული მებრძოლები მოწინააღმდეგის უკეთ გასანადგურებლად დისტანციის შექცევრებას მანევრების შესრულების გზით ცდილობენ.

ბრძოლის ველზე მოწინააღმდეგის ვიზუალური ინდიკატორს ნიშნობა: მოხაზულობა, ჩრდილი, ანარეკლი, სილუეტო და მოძრაობა. ახლი ბრძოლისას დროის დეფიციტის გამო ხშირად მოწინააღმდეგის ადგილსამყოფელს ინსტინქტურად შეიგრძნობ. გერეოში რაღაც ისე არ არის, როგორც უნდა იყოს. ამ შემთხვევაში გადაწყვეტილება პიროვნების გამოცდილებითა და უქცევრებას დეტალურ

ბის შექმნევის უნარი. ასეთ შემთხვევებში აქტუალურია სამხედრო გამოცდილებიდან გამომდინარე კანონი: „თუკი რამეზე ეჭვი გეპარება — დააცალე მჭიდი!“

სახიცოცხლო მნიშვნელობის წესია — არასდროს მოიშორე იარაღი! ბრიტანეთის სპეციალური საპაერო სამსახურის (SAS) მებრძოლებს ერთხანს მხარზე გადასაკელი თასები იარაღზე მოხსნილიც კი ჰქონდათ, რათა უმედივად მებრძოლი მზადყოფნაში ჰქონილიათ.

ახლი ბრძოლაში გასროლა, რომელიც მტერს მისივრად ვერ შეაჩერებს, მიზანს აცილებას ბევრად არ სჯობია. მიზნის მხოლოდ დაზიანება საკმარისი არ არის, საჭიროა მისი დაუფრენებლივი გაუქვებლება.

ჩვეულებრივ, სამხედრო სწავლობს სამიზნის ველაზე ფართო და უძრავ ნაწილზე დამიზნებას (მტრდის, მუცლის არე), რაც დისტანციურ საცეცხლე დუელში მისაღებია.

ახლი ბრძოლაში მებრძოლი კონცენტრირებული უნდა იყოს მოწინააღმდეგისთვის ველაზე შემანერებელ წერტილში — თავში სროლისთვის, რაც ერთი, ან რამდენიმე სამიზნეზე რეფლექსების დინეზე უნდა იყოს გამოთუშვებული. ვერ შეძლებ ამას, შეძლებს მოწინააღმდეგე! შეუძლებელი არაფერია, სწორი წერტილისა და მონდომების შემთხვევაში ძალზე ადვილად მიიღწევა.

ახლი ბრძოლისას ვითარების წეს-

რად შეფასებისთვის მცირე ქვედანაყოფებისა და ჯგუფების მეთაურებს უნდა შეუძლიდ მოწინააღმდეგის ცეცხლის სიმჭიდროვის მიხედვით მისი რაოდენობის, შეიარაღების და განლაგების სქენით განსაზღვრა.

AK-ის საბრძოლო სროლის ტემპი ძალზე მაღალია. ერთი 30-გზნიანი მჭიდის დაცლას ვერით მხოლოდ 3 წმ-მდე სჭირდება. ამდენად, მიზანშეწონილია ერთჯერადი სროლის რეჟიმის გამოყენება, რომლის დროსაც გამოცდილ მებრძოლს შეუძლია საკმაოდ მაღალი ტემპით ისროლოს იარაღის შესაბამისი კორექტირებით.

ახლი ბრძოლისას ზოგჯერ საჭიროა ავტომატური ჯერის გამოყენება, განსაკუთრებით, თუ ახლი მანძილზე მოულოდნელად გადაყვრება მოწინააღმდეგის ჯგუფს. ვინაიდან „კალამნიკოვის“ ჯვრით სროლისას უკუცემა დულას ხრის მარჯვენა და ზვეთი, ამდენად სასურველია სროლა უახლოესი მარცხენა მანძიდან დავიწყოთ.

არტილერიის შეზღუდულად გამოყენებისას ხელის რეაქტიულ ვუმბარსატორცნებს შეუძლია ახლი დისტანციებზე საბრძოლო მხარდაჭერის როლის შესრულება, რაც ზოგჯერ შეიძლება უფრო ეფექტურიც კი აღმოჩნდეს, ვიდრე 122 მმ-იანი პაუბიცია.

ბრძოლის დროს ვუმბარსატორცნელი, თანაშემწის გარდა, უნდა ეზმარებოდეს კიდევ ერთი მებრძოლი.

ამით იზრდება წყმარამტყორცნების დაცულობა, რადგან რამდენიმე გასროლის შემდეგ მისი სმენა სრულად ვეღარ აღიქვამს ბრძოლისა და ბრძანებების ხმას და ადვილად მოწყველადი ხდება ახლო ბრძოლაში.

დაუშვებლად მიმანია ახლო ბრძოლისას საცეცხლე ვაჟოების ახლო წყობით, მხარდამხარ გადაადგილება, რაც პოლიციური ტაქტიკის ელემენტია. ის, რაც ეფექტიანია მძვავლანგებულად და ითანხმო გამაგრებული ტერიტორიის წინააღმდეგ, სახიფათოა სამხედრო ქვედანაყოფისთვის დაუშვებელია. ერთი ხელ-წყმარის კოლექტიური მსხვერპლი შეიძლება 4 თუ 6 მებრძოლი გახდეს.

გარდა ამისა, როგორც საკუთარი გამოცდილებიდან ვიცო, ჩუნი რეალური მოწინააღმდეგის ქვედანაყოფები კარგად არიან შეიარაღებული ხელის რეაქტიული წყმარსატყორცნებით (PPI) და ამგვარი ვაჟოური სამიზნის შედარებით ნელი გადაადგილება მათთვის ადვილად მოწყველადი იბიექტიც.

PPI-ს კუმულაციური გასროლაჲკი აფეთქებისას 4 მ-ის რადიუსში პირად შემადგენლობას აზიანებს. არ უნდა დაგკვიწყდეს, რომ არსენალში ფუგასურ-მსხვერვადი წყმარებიც და ჯარისკაცური „ეშმაკობები“: PPI-ს წყმარაზე მკეთულის შემოხვევა ან საბოლოაიო ღებრით შვა ელემენტების მიმაგრება (ლურსმნები, რკინის ჭანჭიკები და სხვა).

ახლო დისტანციაზე ბრძოლაში ლულქვეშა წყმარსატყორცნის (PPI-25) გამყენებისას სასხლეტის დაშო-

რებული მდებარეობის გამო პირდაპირი დამინებით მიხანში ამილება და სროლა რთულია. ბევრად მარტვია მისი ხმარება, თუკი მხარზე მიყვრნობით არა ავტომატის კონდახს, არამედ ავტომატის პისტოლეტურ სახელურს. ასევე არ უნდა დაგკვიწყდეს, რომ PPI-25-ის წყმარა საბრძოლო მდგომარეობაში გასროლიდან 10-20 მ-ის ფრენის შემდეგ მიდის. უფრო ახლო მანძილზე წყმარა შეიძლება არ ავითქვდეს.

ახლო ბრძოლისთვის არსებობს რამდენიმე უმარტვესად დასამახსოვრებელი, მაგრამ ხშირად მთელად შესასრულებელი წესი:

— ჯობს იმოქმედოთ წყვილებად, სამეულებად, ოთხეულებად, ვიდრე ეულად;

— ერთმანეთთან კავშირი სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა. წინასწარ უნდა იყო შეთანხმებული ყოველი სიგნალი, ექსელი, მოქმედება. ნებისმიერმა მებრძოლმა ერთნაირად უნდა გაიგოს მინიშნება;

— იყავი მაქსიმალურად ყურადღებით უმნიშვნელო დეტალები არ არსებობს;

— მუდმივად იაზროუნე. შეარჩიე საუკეთესო საფარი, გადაადგილების მარშრუტი, მოქმედების ვარიანტი, პრიორიტეტული სამიზნე და ა.შ.;

— მუდმივად განსაზღვრე შენი ადგილი გარემოში. იცოდე, სად არიან შენი ანები, სად — მტერი. დიდი მნიშვნელობა არა აქვს მტრის ტყვია მოხვედება თუ შენიანის, თუმა ეს უკანასკნელი უფრო „გულდასაწყვეტია“;

— ბრძოლის წინ შეგაროვე ინტერმაცია გარემოს, მოწინააღმდეგის, საკუთარი ამოცანის შესახებ;

ბევრი განვითარებული სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალები თავიანთ ქვედანაყოფებს ცხელ წერტილებში სხვადასხვა მისიაში მონაწილეობისთვის აგზავნიან, რათა ამ გზით შეძლონ საბრძოლო გამოცდილების მიღება, რომლის გარეშეც ბრძოლისუნარიანობის გაუმჯობესება წარმოუდგენელია.

1990 წლიდან, საქართველოში დაიწყო სამოქალაქო დაპირისპირება, კონფლიქტები ცხინვალის რეგიონსა და აფხაზეთში, სამხედრო ოპერაციები პანკისის ხეობაში, კოდორის ხეობაში და ა.შ., რომ აღარაფერი ვთქვათ კოსოვოში სამშვიდობო ოპერაციაში მონაწილეობაზე, ერაყსა და აფღანიეთში კონტინენტების გაგზავნაზე...

დღემდე ვერ მოხდალა ქართველ სამხედროთა ბრძოლი პრაქტიკაზე დაფუძნებული რამდენადმე ღირებულ ნაშრობი, რაც ძალზე გამოადგებოდათ ახალგაზრდა მებრძოლებსა და მეთაურებს. ეს საყვედური უპირველეს ყოვლისა, ავეკუთვნის ამ ბრძოლებისა და კამპანიების ვეტერანებს. იმედი, ეროვნული სამხედრო აკადემიის ახალი ხელმძღვანელობა შემდგომში ამის ორგანიზებას, სისხლსა და ოფლზე დაფუძნებული ამ გამოცდილებისა და ცოდნის ქართველ სამხედროებამდე მისატანად.

პასტანბ ძაბანამქ, ბრიგადის გენერალი, გენერალური შტაბის ყოფილი უფროსი

განახლებული რეზორიკა

ავტოგანცხადებები „სიტყვა და საქმი“ ხუთშაბათის ნომერში

ავტო

სიჩყვა და სიტყვა ავტო

საქმიანი გაცხადებები www.ავტო.გე

„ტყის სამშო“ — დაღესტნური გეოპოლიტიკური გაერთიანება აზერბაიჯანში

„ლეზგიანების სამოშის“ აზერბაიჯანში და „ას-სალაფიის“ ოსმალური მოძრაობა

აზერბაიჯანში მრავალფეროვან სახელმწიფო ვერ ჩათვლება, თუკი მის ჩრდილო ნაწილში — ბელაქანის, ზაქათალის, კახის, ნუხის, ოლუხის, ისმაილის, შექის, გაბალის, ყუბისა და ხანზახის რაიონების მოსახლეობა შირის იბერიულ-კავკასიური წარმოშობის ეთნიკურ ჯგუფთა წარმომადგენლების ხვედრითი წილი მნიშვნელოვანია: 1989-1990 წწ. აღწერათა მასალების მიხედვით, ხსენებულ რაიონებში არათურქული წარმომავლობის საუკუნო მელიონამდე კაცი ცხოვრობდა; მათგან 300 ათასამდე ლეზგი, 150 ათასამდე ხუნძი, 12 ათას ქართველი და 6-7 ათასი უდი იყო. დღეს ეს მონაცემები მხოლოდ უმნიშვნელოდაა შეცვლილი — საერაულოდ, ლეზგიები და ხუნძები ოდნავ უფრო მეტნი არიან; ქართველების რაოდენობა უცნობია, ხოლო უდიები კი თითქმის სულ გაქრნენ. ამ ხალხთა დიდი ნაწილი (უდიების გარ-

და) რწმენით ხუნძი მუსლიმანია, მაშინ როდესაც აზერბაიჯანელები, ტრადიციულად, შიიტები არიან. როგორც ამბობენ, ძაღლის თაყი აქ არის დამარხული.

ჩრდილო აზერბაიჯანის მკვიდრთაგან ლეზგიები და ქართველები ირეღენტები არიან — ისინი შობილიერ მარჯვ სახლობენ, მაგრამ თანამემამულეთაგან ოფიციალურად საზღვრით არიან გამოჯუნლი და უცხო ეთნოსის მიერ ჩამოკალიბებული სახელმწიფოს მოქალაქეობა აქეთ ხუნძები (და ლეზგიების ერთ-ერთი თემი — წახები) ისტორიულად ეთნიკური უმცირესობაა, ხოლო უდიები კი გადაშენების პირას მყოფი ეტნოქოთნური მოსახლეობა. XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან — აზერბაიჯანის დამოუკიდებლობის აღდგენის დროიდან — ბაქოს მუსეურები ჩრდილოეთის რაიონებში მკვიდრ იბერ-კავკასიელთა აზერბაიჯანელებთან ინტეგრაციის პროცესის დაქარებებს ცდილობენ, თუმცა თავად აღიარებენ, რომ სერიოზულ პრობლემას ქმნის ე.წ. „ირეღენტული კავშირები“ — ლეზგიები, ხუნძები და ქართველები ეკონომიკურად და

„ტყის სამშო“ აზერბაიჯანისა და რუსეთის ჩრდილოკავკასიური წარმოშობის მოქალაქეთაგან შენდვარი რადიკალური-ისლამური გაერთიანებაა, რომლის აქტივისტები კავკასიაში საღაფტური საამბროს შესაქმნელად იბრძობა და ბაქოსაც და მოსკოვსაც თანაბრად უპირისპირდებიან. ორგანიზაციის ძირითადი სამოქმედო არეულია სამხრეთი დაღესტანი და ჩრდილო აზერბაიჯანი — ის ტერიტორია, რომელსაც არაბულ-სარბულ წყაროებში „ალ-ღაზი“ ანდა „ლეზგისტანი“ წოდება. 2007 წლიდან „ტყის სამშო“ „ჩრდილო კავკასიის საამბროს“ შემდგენლობაში შედის და „დერბენდის ისლამური გამაათის“ სახელითაც ცნობილი. პირველი მასშტაბური ტერაქტი „ტყის სამშო“ 2008 წლის აგვისტოში — ბაქოს აბუ-ბექრის მეჩეთში მოაწყო და, ტერიორისტულ ორგანიზაციადც სწორედ მაშინ აღიარეს. ამ ორგანიზაციის ერთ-ერთი მეთაური — აქ უკვე ლიკვიდირებული ილაარ მაღალიევი, ერაყელ II-ის წინააღმდეგ მებრძოლი ცნობილი დაღესტნელი ბელადის — კოტბა მაღალიას პირდაპირი შთამომავალი იყო.

მსოფლიმდევლობორდაც, როგორც წესი, უფრო მეტად დღესტანსა და საქართველოსთან არიან „მიმბუნლი“, ხოლო ბაქოსთან მტულდ მთიევე კავშირი აქეთ ამდეროულიად, თუ ქართველები გაცილებით ცოტანი არიან და რეკონში მნიშვნელოვან ძაღას ვეღარ ქმნიან, ლეზგიები და ხუნძები უმდარბითი მრავალციფონების წყაღებით ბაქოს ინტეგრაციულ პოლიტიკის წარმატებით ქმნიადღებებიან. ლეზგი ხალხი, საერთოდ, აზერბაიჯანის რიცხუნობით მეორე ადგილზეა.

ლეზგიების საკითხი ბაქოს მუსეურთა წინაშე აზერბაიჯანის სახელმწიფოს ჩამოკალიბებისთანავე დაღდა. საქმე ის იყო, რომ დარუბანდის, ანუ დღეღენდის სახანოს, რომლის მოსახლეობა უმცირესობა სწორედ ლეზგიები იყენენ, აზერბაიჯანულენოვანი შიიტ ხანი მათავდა. სახანი XIX საუკუნის 20-იანი წლებში რუსეთის იმპერიას შეუერთდა და ორად გაიყო; ჩრდილო ნაწილი, ქღაღაქ დერბენდთან ერთად, დაღესტნის ოლქის შემადგენლობაში შევიდა, ხოლო სამხრეთი კი ბაქოს გუბერნიისა. ადმინისტრაციულ-

ლი საზღვრები რუსმა მიხედვებმა პა-
პარად კი გაატარეს, მაგრამ გასაგები
მხეხების გამო, იმხანად არავითარი
პრობლემა არ წარმოშობილა. ლეზბი-
ეზმ უკმაყოფილებამ თავი მხოლოდ
1918 წელს იჩინა, როცა ბაქოს გუბერ-
ნია აზერბაიჯანის პირველი რესპუბ-
ლიკის შემადგენელ ნაწილად იქცა,
ღერბინი და მილიანიან დაღუპვები
კი — მთელთა რესპუბლიკისა, თუმი-
ცა, მამინ საბჭოთა ხელისუფლებაც
მალე დაშლარა და ერთი მხედვით
ვევლაფერთა მოგარდა.

XX საუკუნის 30-იანი წლები-
დან, ჩრდილო აზერბაიჯანის მკვიდრი
ლეზბიების ცხოვრებაში ახალი ეტაპი
დაიწყო — კრემლმა ზოგიერთი ლეზ-
ბიური თემი (წახები, რუსულულები,
ბულუხები, კრინები, ხინაღალები
და ა.შ.) დამოუკიდებელ ეროვნებად
გამოცხადა, რის შედეგადაც ლეზბი-
ების რაოდენობა დაღვსტანსა და აზერ-
ბაიჯანშიც ხელფურად შეძცირდა.
ამ უკანასკნელ რესპუბლიკაში ზეით
ჩამოთვლილ ლეზბიურ თემებს დაწე-
ებით კლასებშიც აზერბაიჯანულად
ან რუსულად ასწავლიდნენ, ხოლო
აღწერისას აზერბაიჯანულად აღ-
რიცხავდნენ. ამეფდრულად, ყუბები
და ხანძახის რაიონებში მცხოვრებ-
მა ლეზბიებმა (ისევე როგორც ზაქა-
თაილმა და ბელაქანელმა ზუნძებმა)
როგორღაც მშობლიურ ენაზე სწე-
ვლის უფლება მაინც შეინარჩუნეს.
აზერბაიჯანის განათლების სამინის-
ტროს მასწავლებლები მეზობელ და-
ღვსტინიდან მათთვის სპეციალურად
ჩამოკვედა.

**ლეზბიების საპროტესტო მიტინგი
აბუბაქრის მეჩეთის გადაცემათან დაკავშირებით**

**ბაქოში „მშვიდობიანი საღაფიტები“
პალესტინელთა მხარდამჭერ მიტინგს მართვენ**

ერთ-ერთი ლეზბიური თემი, რომე-
ლიც „წახები“ სახელითა ცნობილი,
XVII საუკუნის დასაწეისიდან ისტორი-
ულ ქართულ მიწაზე — საინგილოშიც
სახლობს. მთ ეს მხარე 1616 წელს შაჰ-
აბასმა უწყალობა, რადგანაც წახების
წინამძღოლი ალიბეგი (წარმოშობით გა-
მამადანბნული ქართველი, ვახანიშ-
ვილით წარჩინებული გვარიდან) 1605
წლის კახეთის აჯანყების ჩახშობაში
მონაწილეობდა. შეფდგომში აქ წახებ-
მა და ზუნძებმა (ეფრიულებმა) ელისუს
სასულითონი შექმნეს და ადგილობრივი
ქართველები დაიფქვეს. ამ ვევლაფრის
მიუხედავად, საინგილო საქართველომ,
როგორც ცნობილია, 1921 წელს და-
კარგა — სერო ორჯონიძემ ეს მხარე
აზერბაიჯანულ კომუნისტებს უფეშქაშა.

გასული საუკუნის 50-იან წლებამ-
დე აზერბაიჯანის სსრ-ის მესვეურებს
ისტორიულ საინგილოში წახებისა და
ზუნძების აღრიცხვა უჭირდათ, რო-
გორც ერთნი, ისე მეორენიც მომთაბარე
ცხოვრებას მისდევდნენ და ზაფხულს
დაღვსტინის მთებში ატარებდნენ, ხო-
ლო ზამთრობით ისევე შაჰ-აბასის ნაწე-
ვლითვე მიწაზე, აზერბაიჯანში ბრუნ-
ვლიდნენ. 50-იან წლებში წახებისა და
ზუნძების ბაქომ, მოსკოვის კარნახით,
მომთაბარეობა აუკრძალა.

საბჭოთა კავშირის დაშლის წინ
ჩრდილო აზერბაიჯანში დაღვსტინიდან
ჩასულ მასწავლებლებს სუნძიტი მო-
ლევიც მიეძახტნენ. ასე რომ, ისლამურ
სამყაროში ტრადიციულმა სუნძიტი-
შიტურმა დაპირისპირებამ მალე თავი
აქაც იჩინა — ექტიურ ეროვნულ თვით-
გამორკვევას რელიგიურიც დაემატა და
ბოშიც აფეთქდა: სუნძიტი ზუნძები და
ლეზბიები შიტიტი აზერბაიჯანელების
წინააღმდეგ განწეყვნენ და მოსკოვს და-
ღვსტინთან მიერთება მოსთხოვეს. მამინ
მსგევისი პროცესები საქართველოშიც
ვითარდებოდა, სადაც სწორედ კრემლის
იმიდით აფხაზი და ოსი სეპარატისტე-
ბი იდენტურ მოთხოვნებს აყენებდნენ.
ამიტომ აზერბაიჯანის ეროვნულმა
მთრობამ დაღვსტინური წარმოშობის
აზერბაიჯანელთა საკითხის დაწვევა-
ში კრემლი დაადანაშაულა და არცთუ
უსაფეუკლოდ — მოსკოვი გარკვეულ-
წილად, დაინტერესებული იყო ამით.
აზერბაიჯანელი „არაფორმალბების“
ექტიურობის შეფდვად, დაღვსტინთან
მოსაზღვრე რაიონებში ლეზბიურ-ზუნ-
ძური ბუნტი 1988 წლისათვის, ზემდეტი
გაროულებების გარეშე ჩაწინარდა, თუმი-
ცა დაეიწეებას არ მისცემია.

ბაკოში აბუბეკრის მებრძოლი მომხდარი აფეთქების მსხვერპლი საავადმყოფოში გადასვენებული

„ტვის ძმების“ მეთაური ისრაფელ ველიჯანოვი

90-იანი წლების შუახანებში, ჩრდილო კავკასიის პარალელურად, „ას-სალაფიას“ რადიკალურმა მოძღვრებამ ჩრდილო აზერბაიჯანშიც შეაღწია. მისი პირველი მიმდევრები ზაქათალელი და ბელაქენელი წაზები გახდნენ: საბჭოთა კავშირის დანგრევის შემდეგ, ამ ხალხმა ისევ დაიწყო მომთაბარეობა და, რასაკვირველია, ახალ ისლამურ მოძღვრებას დაღვინების მიუხედავად, ახალი რელიგიის მიუხედავად, საღვთოება სულ მალე ყუბისა და ზამზახის რაიონებშიც გავრცელდა. როგორც წესი, მორწმუნეთა ვაჟმათი არაღვთობა იქმნებოდა და მისი წევრები ძირითადად ახალგაზრდები იყვნენ. 1996 წლიდან საღვთობებმა აზერბაიჯანის ჩრდილო რაიონებში მნიშვნელოვანი გავლენა მოიპოვეს და ნელ-ნელა აშკარად დაიწვეს ქმედება. რაღა თქმა უნდა, აზერბაიჯანის სპეცსამსახურები ვითარებას აკონტროლებდნენ და საღვთობების შესახებ დისიდეტებს დისიდეტებზე ადგენდნენ, მიუხედავად იმისა, რომ საგანგაშო თითქოს არც არაფერი იყო — მშვიდობიანი ქადაგების იქით საქმე არ მიდიოდა.

ბით, „ჯეიშ-ულ-ლაჰის“ აქტივისტები ეროვნულ საკითხზე აქცენტს ნაკლებად აკეთებდნენ, უფრო მნიშვნელოვანად „ჭეშმარიტი ისლამის დანერგვას“ მიიხედავდნენ და თანაც არა მხოლოდ ლეზბიებით დასახლებულ რაიონებში, არამედ მთლიანად აზერბაიჯანში. ამ მიზნით, 1997-1998 წლებში „ჯეიშ-ულ-ლაჰმა“ ბაკოსა და სუმგაითში კრიშნაიტების ტაძრები დაარბია და ასე გაისიქვით, აშშ-ის ნაფიოს აფეთქებაც კი დააპირა, თუმცა, აზერბაიჯანელმა სამართალდამცველებმა მათი გეგმები შეიტყვეს და პრევენციული ზომებიც მიიღეს: 1999 წელს მუბარის ალიევი დააპატიმრეს და თვისუფლებების უფალო აღკვეთა მიუსაჯეს; გიოსებს მიღმა დიდი ხნით (ანდა სამუდამოდ) „ჯეიშ-ულ-ლაჰის“ სხვა მესვეურები და რაგიითი აქტივისტებიც აღმოჩნდნენ.

გაერთიანებამ, ფაქტობრივად, არსებობა შეწყვიტა.

2001 წლისათვის აზერბაიჯანის ყუბის რაიონში, სადაც მოსახლეობის უმეტესი ნაწილი ლეზგიაა, დაღვინების და ცნობილი არაბი საუკლე მეთაურების — აბუ ალ-ვალიდისა და ხატაბის თანამებრძოლი, ვინმე კვეის ჯაფუნი გადმოვიდა. როგორც შემდგომში აზერბაიჯანულმა სპეცსამსახურებმა დააღვინეს, ის წარმოშობით საუღის არაბულიანი იყო, თუმცა მისი ნამდვილი სახელის შეტყობა ვეღარავინ მოახერხა: „კია ტიას“ (დაახლოებით ასე ითარგმნება არაბულიდან შესიტყვება „კვეის ჯაფუნ“) ვეღლა მტრსაღვლით იცნობდა, მათ შორის — აბუ ალ-ვალიდიც და ხატაბიც. სხვათა შორის, ცნობები იმის თობაზე, რომ კვეის ჯაფუნმა ჩრდილო აზერბაიჯანში საღვთობური შეიარა-

„ტვის ძმების“ მებრძოლები

ლებული დაგვიყვების აღდგენას მიჰყო ხელი, პირველად სომხურ ელექტრონულ მედიამში გამოქვეყნდა. აზერბაიჯანელებს ეს მორიგი პროვოკაცია ვგონათ, მაგრამ სულ მალე დარწმუნდნენ, რომ ამჯერად სომხები არ ტყუილდნენ.

ამჟღეროულად, აზერბაიჯანულ სალავიტთა ერთმა წარმომადგენელმა, რომელიც თავს „შევიდობიან სალავიტებს“ უწოდებდა, ოფიციალური ბაქოსთან ახლოს მდებარე კანონიერი გზით რეგისტრაციის უფლება მიიღო — აზერბაიჯანის დედაქალაქში 1997 წელს მათი შექმნილი კომპანია „შევიდობიან სალავიტებს“ ვინმე გამათ სულეიმანოვი შეთავაზობდა; თავის დროზე, ის იყო ერთ-ერთი პირველი აზერბაიჯანელი სუნიტი, ვინც სასწავლებლად საუდის არაბეთში, მედიანის ცნობილ საღვთისმეტყველო უნივერსიტეტში წასვლა მოახერხა, იქიდან კი რატომღაც სუდანში, ბენ ლადენის ერთ-ერთი საჭურჭრელი ბანკი ადმინისტრირებდა. 1997 წელს ბაქოში დაბრუნებულმა 27 წლის გამათ სულეიმანოვმა სალავიტური მეთოდი ერთ-ერთი ქვეყნიერების საქვეყნიველი ფონდის — „ისლამური მემკვიდრეობის აღორძინების საზოგადოების“ დაფინანსებით ააგო და მისი უმაღლესი ხელმძღვანელი, ანუ შეიხი გახდა. „შევიდობიან სალავიტები“, რომელთა უმეტესობა ლეგალური ანუ სუნიტური წარმომადგენელია, აზერბაიჯანულ პოლიტიკაშიც ჩაერთვნენ, მთავრობისადმი ოპოზიციურად განწყობენ და თამამი განცხადებები გააკეთეს — აზერბაიჯანში შარიათის სასამართლოს შემოღებიდან დაწყებული და რუსულ-ჩეჩენურ ომში სახელმწიფოებრივ დონეზე ჩრჩხვლის მხარდაჭერის მოთხოვნით დამთავრებული. საბოლოოდ, ეს ყველაფერი იმით დამთავრდა, რომ აზერბაიჯანის ხელისუფლებამ 2000 წელს სალავიტებს აბუ-ბექრის მეთოდი წართვა და შეიხ გამათ სულეიმანოვის დაპატიმრება დაიწყო. ამ უკანასკნელმა რადიკალური განცხადებების გაკეთება კვლავ განაგრძო, რის შედეგიც ის მართლაც დააპატიმრეს. აზერბაიჯანის რელიგიურ საქმეთა სახელმწიფო კომიტეტის ხელმძღვანელმა ხსენებული მოვლენის კომენტარებისას განაცხადა, რომ აბუ-ბექრის მეთოდი „ვაჰაბიტების სახითაა ბრძანა“, ხოლო მისი შეიხი — სახელმწიფო დანაშაულებრივია. „შევიდობიან სალავიტთა“ ხანა მტკად უფერულად დასრულდა.

ყუბის რაიონის ტყვეობა მოვაკედ კვიის ჯაფურის მიერ ხაიდრული შეიხარბეული დაგვიყვების შექმნის ფაქ-

„ტვის მძებრის“ საველე მეთაურები — დაღესტნელი რაბანი ხალილოვი და აზერბაიჯანელი ილგარ მაღანიევი

ტის დადასტურებამ ბაქოს მესვეურები შიკში ჩაავსო. აზერბაიჯანულმა სპეცსამსახურებმა ჩრდილო რაიონებში მუსლიმთა გააქტიურება და რამდენიმე ხნის შემდეგ დაღესტნის, რომელიც კვიის ჯაფურის თანაშემწეები იყვნენ აბუ-ბექრის მეთოდის ფოფოლი მრეკლის წევრები — ქანან შაბანოვი, არაზ და ბაბექ ბალაბექოვი, ამირასლან ისქენდეროვი, ქანან ასადოვი და „საიდუმლოებით მოცული არაბი“ — ვინმე აბუ ჯაფარი. სპეცსამსახურებმა მალევე შეიტყვეს ისიც, რომ არაზ ბალაბექოვს რუსეთში 2001 წელს დაუსწრებლად ჰქონდა მისვლილი თვითსუფლუბის უკადიდ აღკვეთა, მის ძმას — ბაბექს პაკისტანის პოლიცია ექმნებოდა, ხოლო ამირასლან ისქენდეროვი, საერთოდ, „კავკასიულ ბენ ლადენად“ იყო ცნობილი, რადგანაც მთელ რეგიონში „აღ-ქაიდას“ ტერორისტული ქსელის მთავარი კოორდინატორი გახლდათ. ქანან ასადოვი აზერბაიჯანის არმიის ფოფოლი მაღალჩინოსანი იყო და დაზარალებული იყო ომის დროს. კვიის ჯაფურის და აბუ ჯაფარის გარდა, „ტვის სამძის“ ყველა ჩამოუღებელი მესვეური ერთგუებით ლეჯო იყო.

აზერბაიჯანელმა სამართალდამცველებმა 2002-2005 წლებში საქონიერების მეთოდის, ქვეყნის სხვადასხვა ადგილებს, ტვის სამძის“ მრავალი აქტივისტი აიყვანეს; მათ შორის — ქანან შაბანოვი და ამირასლან ისქენდეროვი, ხოლო არაზ ბალაბექოვა 2005 წლის ზაფხულში მის დასაპატიმრებლად მისული პოლიციელები დახოცა და თავი დაღესტნის შეთავრა. აზერბაიჯანის ლეჯოური რაიონებში „ტვის სამძის“ მხარდაჭერით გამოვლენა-დაპატიმრება 2007 წლამდე გაგრძელდა, სანამ აზერბაიჯანელმა სამართალდამცვე-

მა ორგანიზაცია თითქმის მთლიანად არ გაანადგურეს. ის-ის იყო, ბაქოში შევით ამოსუნთქეს, რომ სომხურმა ელექტრონულმა მასმედია თითქოსდა ვიბრნო, ახალი სენსაციური ინფორმაცია გაუვრცელა — ჩრდილო კავკასიის „ამირას ამირას“ დოქა უმართომა „ტვის სამძის“ საამიროს ერთ-ერთ სტრუქტურად გამოაცხადა და მის აღსადგენად აზერბაიჯანის ერთ-ერთი საველე მეთაური, წარმომობით წახი ილგარ მაღანიევი გაგზავნა, რომლის „ნისბა“, ანუ საბოლოო მეტსახელი აბდულ-მეკვიდი ხაიდრული მაღანიევი ტყვეობა ვაჰანტული მოვაკედები მალე შეკრიბა თვის 2007 წლის ბოლის, ქალაქ სუბათის გარეუბანში, „ელკოლის“ ერთ-ერთ ბაზას დაესხა თავს. 2008 წლის 18 აგვისტოს ბაქოში, აბუ-ბექრის მეთოდის აფეთქება მოხდა, რასაც 2 მორწმუნე შეჭრა, 18-მდე კი დაიჭრა. აზერბაიჯანელმა სამართალდამცველებმა ამ ტერაქტის უშუალო მომწიფობით მალე დააკავეს; ისინი ილგარ მაღანიევის კვლავ ვედნენ, თუმცა „ტვის სამძის“ მეთაურმა დაღესტანში გადასვლა მოახერხა. 2008 წლის სექტემბერში მაღანიევი მაპარამქტის რაიონში რუსმა სპეცრაზმებელმა მოკლეს. „ტვის სამძის“ ახალი მეთაური ისრაფილ ველაჯანოვი გახდა, რომელმაც სამხრეთ დაღესტანში — მაპარამქტის, თაბასარანისა და დერბენდის რაიონებში საწერიული ბანაკების ფართო ქსელი შექმნა. ამჟღეროულად, ორგანიზაცია ბაქოშიც და მოსკოვშიც ოფიციალურად აღიარეს ტერორისტულ გაერთიანებად.

მიხეილ ლაბაძე

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

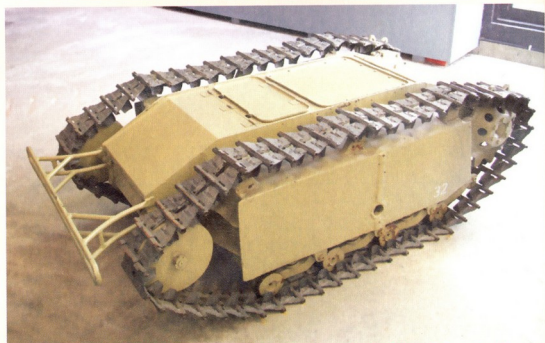
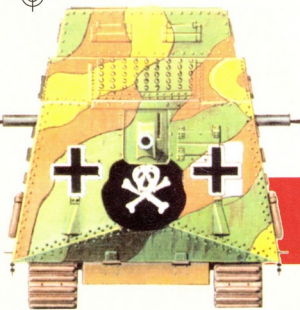
საგარეო ურთიერთობების სამსახური
საქართველოს თავდაცვის სამსახური

საგარეო ურთიერთობების სამსახური
საქართველოს თავდაცვის სამსახური
AAV-7

გერმანული ჯავშანბეჭი

ბელგენკეი და სემპლრო გენიის
სხვა ორიგინალური ნიშუები

Sd Kfz 302 B-III Goliath: მასა — 0,37 ტონა, 2 ელექტროძრავა 2,5 კვტ-იანი, სიჩქარე — 10 კმ/სთ-ში, სამოქმედო რადიუსი — 08-1,5 კმ, სიჩქარე — 10 კმ/სთ-ში, ფეთქებადი მუხტი — 60 კგ

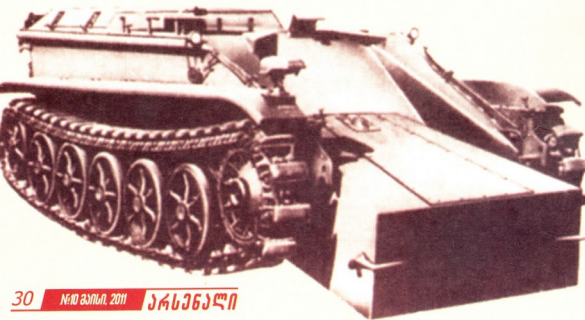
კარგად განვითარებულმა სამრეწველო ბაზამ და ძლიერმა სამეცნიერო პოტენციალმა ევლანარი პირობა შექმნა, რომ გასული საუკუნის 30-იან წლებში გერმანიას შეიარაღებასა და სამხედრო ტექნიკის განვითარებაში უზარმაზარი პროგრესისათვის მიეღწია. ზოგიერთმა მიღწევამ დროს გაუსწრო და გაიცემას დღესაც კი იწვევს.

ასეთ პროექტებში ერთ-ერთი გამორჩეული ადგილი დისტანციურად მართვადმა ჯავშანტექნიკამ დაიკავა. ლიტერატურაში ზოგჯერ ტანკეტად ან ტელეტანკად ნახსენები ეს ტექნიკა იმ პერიოდის გერმანიის დიდ შესაძლებლობებზე ლაპარაკობს.

ჯერ კიდევ პირველი მსოფლიო ომის წლებში გამომგონებელმა ანტონ ფლეტნერმა მეთულხლართების გადამჭრელი ე.წ. სახმელეთო ტორპედო ააგო.

ოთხბორბლიან ურიაკზე შეყენებული ტორპედო ცეცხლსატყორცნით იყო აღჭურვილი და პრანების დისტანციურად მართვადი კაბელებით იღებდა.

Sd Kfz 301 B-IV: მასა — 3,8 ტონა, კარბურატორიანი 49-ცხ.ძალიანი ძრავა, სიჩქარე — 38 კმ/სთ-ში, ფეთქებადი მუხტი — 500 კგ

ამ მიმართულებით მუშაობა 30-იანი წლების მეორე ნახევრიდან განახლდა და 1939 წელს ფირმა Borgward-მა საცდელად ორი სახის რამდენიმე ათეული პატარა გამნადმეული ააგო.

Sd Kfz 300 B-I-ის (წონა 1,5 ტონა, ძრავა 29-ცხ.ძალიანი, სიჩქარე 5,5 კმ/სთ-ში) მუხლუხა შასი სამ-სამი საერენი გორგოლაჭისგან შედგებოდა და ბუქსირზე კბილანებიანი მძიმე გორგოლაჭები ჰყავდა ჩაბმული, რომლიც ტანკ ან ქვეისაწინააღმდეგო ნაღებზე გადაღების ავეთქების პროციფირებას იწვედა.

Sd Kfz 300 B-II-ის (წონა 2,3 ტონა, ძრავა 49 ცხ.ძალიანი) შასის ოთხ-ოთხი საერენი გორგოლაჭი ჰქონდა, მუხს იწონიდა და უკეთესი საფალი თვისებები გამოიკლინა.

გამოცდები კარგი შედეგით დასრულდა და დაიწყო მუშაობა დისტანციურად მართვადი მსუბუქი და მძიმე ტანკების შექმნისათვის.

„ბორგარდმა“ მომდევნო მოდელი Sd Kfz 302 B-III Goliath-ი კიდევ უფრო დახვეწა და 1942 წლის გაზაფხულზე სერიულ წარმოებას გადასცა.

„გოლიათის“ ელექტროძრავებს 12-ვოლტიანი აკუმულატორები კვებუ-

LWS: მასა — 17 ტონა, კარბურატორიანი 650-ცხ.ძალიანი ძრავა, სიჩქარე — წყალში 12 კმ/სთ-ში და ხმელეთზე 32 კმ/სთ-ში, იტყვდა 20 მედეანტეს

და და დისტანციური პულტით დაახლოებით 1,5 კმ მანძილზე სამძარდიანი კაბელის (ორი სამართავი და ერთი ასაფეთქებელი იყო) დახმარებით იმართებოდა. ასრულებდა რამდენიმე ბრძანებას: მოხვევა მარჯვნივ-მარცხნივ, სვლა წინ-უკან, შეჩერება და აფეთქება.

„გოლიათი“ ერთჯერადი გამოყენების იყო და 60 კგ (ვაკუმულობისებულ მოდიულზე 100 კგ-მდე გაიზარდა) ფეთქებადი ნივთიერება გადაჰქონდა, რომლითაც ტანკებს, შენობებსა თუ ქვეითთა პოზიციებს ტარანული დარტყმით აფეთქებდა. გამოყენების უწყვეტობისას კი რელიეფი და ოპერატორის ოსტატობა განსაზღვრავდა.

გერმანიის არმიამ „გოლიათები“ პირველად კურსკის ბრძოლებში გამოიყენა. მუ-600 შესანგრეთა ბატალიონმა „გოლიათების“ დახმარებით 654-ე ბა-

ტალიონის ტანკსაწინააღმდეგო „ფერდინანდებს“ გზა ნაღმებისაგან გაუთავისუფლა.

კარგად მოქმედებდა ქალაქის პირობებში საცეცხლე წერტილებისა და ძლიერად გამაგრებული შენობების წინააღმდეგ, ტანკების წინააღმდეგ გამოყენების მცდელობამ კი სასურველი ნაყოფი არ გამოიღო. მანვეირება-სიჩქარეში შეზღუდული და ადვილად დასაზიანებელი „გოლიათების“ მოძრავ სამიზნეზე გაყენა იმ დროისათვის რთულ და დაუძლეველ ამოცანად დარჩა.

შთაერი ნაკლი მაღალი ღირებულება, დაბალი სიჩქარე, თხელი ჯეჟმანი და

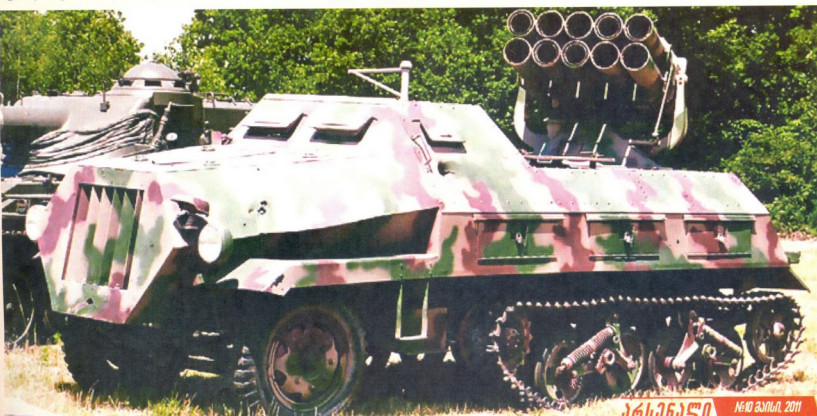
სამართავი კაბელის ადვილად დაზიანება იყო.

5 მმ-იანი რბილი რკინისგან დამზადებულ კორპუსს შაშხანის ვახნაც კი ზერეტდა, ხოლო მართვის კაბელს ჭურვის ან ნაღმის ნამსხვრევიც ადვილად აზიანებდა. ასევე ფეთქებად მუხტსაც საკმარისი ძალა არ ჰქონდა.

არც ელექტროძრავამ გაამართლა — მაღალ ღირებულებასთან ერთად ექსპლუატაციის პირობებში მისი შეკეთება საკმაოდ რთული გამოდგა და გვიანდელ მოდელ Sd Kfz 303 B-V-ზე (წონა 0,43 ტონა, სიჩქარე 12 კმ/სთ-ში) კარბურატორიანი 12,5-ცხ.ძალიანი ძრავით შეიცვალა.

მოქმედების სრულიად განსხვავებულ პრინციპებზე იყო აგებული Sd Kfz 301 B-IV-ი, გაზრდილი წონის ფეთქებადი

Sd Kfz 4/1 Maultier: მასა — 7,1 ტონა, ჯეჟმანი — 6-10 მმ, ეკიპაჟი — 3 კაცი, კარბურატორიანი 68-ცხ.ძალიანი ძრავა, სიჩქარე — 40 კმ/სთ-ში, სვლის მარაგით — 130 კმ, შეიარაღება — 158 მმ-იანი 2X5 სარაკეტო დანადგარი და ერთი 7,92 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი

Sd Kfz 2: მასა — 1,235 ტონა, დაუჯვეწავი, ეკიპაჟი — 2-3 კაცი, კარბურატორიანი 36-ც.ბალანი ძრავა, სიჩქარე — 40-62 კმ/სთ-ში, ხელის მარაგი — 175-200 კტ, ტვირთამწეობა — 350 კგ

მუხტის (450-500კგ) გადატანა შეუძლო. აძვერად გერმანელებმა ტელეტანკე მართვის კომბინირებული სისტემა გამოიყენეს. სამოქმედო რაიონამდე ტელეტანკე მძღოლ-მექანიკოსს მიჰყავდა, ხოლო ბრძოლის ადგილზე რადიობრძანებებით სიჩქარისა და მიმართულების ცვლილებებით ზიგზაგით გადაადგილდებოდა.

სამხინის მახლობლად შუბლის მხარეს დახრილი პლატეოროსიდან ჩამოდიოდა ლიონის კონტინენტი მუხტით, რომელიც მოქმედებას ტელეტანკის უსაფრთხო მანძილზე გასვლის შემდეგ იწყებდა.

მართვის პულტი სხვა ტელეტანკე ან ჩვეულებრივ საბრძოლო ტანკე (Pz Kpfw III ან Pz Kpfw IV) იყო მოწყობილი.

ოპერატორს სამხსენებ გაეყვანა-ში ხელს უშლიდა სამოქმედო რაიონში აფეთქებისგან წარმოქმნილი ორმოები, სანგრები, ტრანსშეხები და ბუჩქები. იმედროულად ტელეტანკის გამოჩენა სატანკო შეტყვისათვის მზადებას ნაწილად და მოწინააღმდეგის არტილერიატ მოქმედებას იწყებდა.

B-IV-ი ზოგიერთი სატანკო ქვედანაყოფის შემადგენლობაში შედიოდა და სპეციფიკურ ამოცანებს ასრულებდა, შეტყვის წინ ტანკების გადაადგილების მიმართულებებს ზეგარდა და დანაშაულ ევლებში ნაღმების აფეთქების გზით გასვლელეებს ქმნიდა.

გათვლილი იყო ხანგრძლივი საცეცხლე წვრტილების, ხიდებისა და სხვა ობიექტების, ტრანსული დარტყმებით მიძიმე ტანკების მწყობრიდან გამსუ-

ვანაზე. აფეთქების ძალის რადიუსი 80 მეტრს აღემატებოდა. შეუძლო ქიმიური იარაღით მოწყობილი ადგილების დეგაზაცია და კვამლის ფარდის დაყენებით მოწინააღმდეგის „დაბრძევა“.

ვერმახტმა **A-IV-ები** 1944 წლის ვარშის აჯანყების დროს ბარიკადების დასაშლელად გამოიყენა. ბურლინისათვის ბრძოლებში სცადეს თვითმკვლ საარტილერიო ტანკსაწინააღმდეგო დანადგარად გამოეყენებაც.

იმპროვიზებული შეიარაღებით (კვამლის დასაყენებელი 3 ვუმბარსატორენი და 6 ტანკსაწინააღმდეგო 88 მმ-იანი რეაქტიული ჭურვი **RPzB. 54**) აღჭურვილი ტელეტანკის ეფექტურობის შესახებ მონაცემები არ მოიპოვება.

არსებობდა **B-IV-ის** ვერსია (**Sd Kfz 301 Ausf C**), რომელსაც გაძლიერებუ-

ლი დაჯვეწა, უფრო ძლიერი ძრავა და გამარტივებული კონსტრუქცია ჰქონდა, მაგრამ ძველი „სენი“ — დიდ მანძილზე მართვა და სამხსენებ გაეყვანა მაინც დაუძლეველი დარჩა. თუცა პრობლემის დასაძლეად სატელევიზიო კამერა მოისინჯა, მაგრამ ცდები მარცხით დასრულდა.

მოიქმელებული მოდელების ტელეტანკების შესაცვლელად მოტიციკლეტების მწარმოებელმა ცნობილმა ფირმა **NSU-მ** მუხტუნა მოტიციკლეტის შასიზე დაამზადა რადიომართავი ტანკეტი **Sd Kfz 304 Springer-ი** (მასა 2,4 ტონა, ძრავა 37 ც.ბალანი, სიჩქარე 42 კმ/სთ-ში).

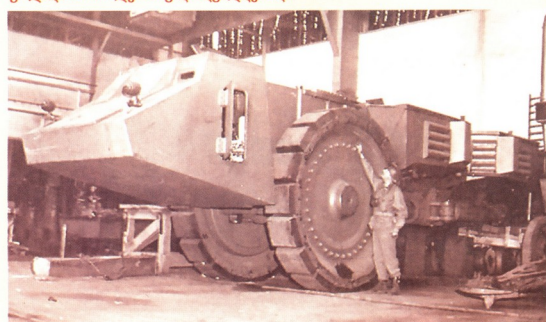
წინა მოდელებისაგან განსხვავებით „სპრინგერი“ სამხსენის რაც შეიძლება ახლოს მძღოლ-მექანიკოსს მიჰყავდა, მუხტი (330 კგ) საბრძოლო მდგომარეობაში მოჰყავდა და ამ ადგილს ეცვლებოდა. აფეთქების რადიობრძანებას მართვის მანქანა გასცემდა.

ფირმა **Borgward-მა** და **Zundapp-მა** სხვადასხვა მოდელის სულ 7564 „გოლიათი“ დაამზადეს. მრავალრიცხოვნობის მიუხედავად, ტელეტანკების ეფექტურობა საკმაოდ დაბალი გამოდგა და მაინც ერთჯერად საბრძოლო საშუალებად დარჩა.

1935 წელს შეიარაღების სამინისტროს საინჟინრო განყოფილებამ სამხედრო ტვირთის ტრანსპორტიორის ან ბუქსირების გადამტან მანქანა-ამფიბიაზე ტექნიკური მოთხოვნები მოამზადა.

დაუკლავა **Rheinmetall-Borsig-მა** და **Alkett-მა** მიიღეს, ხოლო 1940 წელს მუხტუნა შასიზე შემდგარი ნავის ფორმის ტრანსპორტიორის (**LWS**) დემონსტრირება შედგა.

„არკუზის“ ზემომხე 130 ტონა მასის მტრალავი Raumer-S ე. წ. „ტეტად ჩარჩოზე“ აწყობილი ორი სექციისგან შედგებოდა და 2,7 მ დამატრის ფოლადის ბორბლებით გადაადგილდებოდა

ავისტიოდან ჩრდილოეთის ზღვაში კუნძულ სილზე დაწყებულ გამოცდაზე ამჟამის სუსტი მხარეები გამოვლინდა: დაბალი მორტი 4-5-ბალიანი ქარისა ცურვის საშუალებას არ იძლეოდა, ხოლო პორანონტზე ტრანსპორტიორის მძალი სილუეტი მისანში ამოსაღებდ კარგად იყო გამოკვეთილი. ამიტომაც საზღვაო-სადესანტო ოპერაციებში ამჟამის სამეთაურო-სამტარბო მანქანად გამოყენება შეუძლებელი იყო. არც შიდა სერვო აღმონჩდა საკმარისი მოცულობის და კორპუსი დესანტის მიღება-გადამოსხმისათვის მოუხერხებელი გამოდგა.

ხარვეზების მიუხედავად, კონსტრუქციის დასახეწად მუშაობა გაგრძელდა. მით უფრო, რომ ამჟამის ძლიერი ჯალამპირი ათ (მსუბუქი ტანკი Pz Kpfw II) ან ოცტონიანი (საშუალო Pz Kpfw IV) მცურავი მისამბელის ბუქნიერებაზე იყო გათვლილი.

ბრიტანეთში შუქნიისთვის მისი გამოყენება სცადეს, მაგრამ ოპერაცია „ზღვის მგელი“ არ შედგა და ტრანსპორტიორები აღმოსავლეთის ფრონტისა და აფრიკაში საინჟინრო ქვედანაყოფებში აღმონჩნენ. სულ დაახლოებით 21-23 მცურავი-ტრანსპორტიორია დამზადებული.

ბრიტანეთის დასაპყრობი გემების განხილვისას დაიბადა მცურავი ტანკის შექმნის იდეა და 1939 წლიდან ამ მიმართულებით მუშაობამ მეტი პრაქტიკული ხასიათი მიიღო.

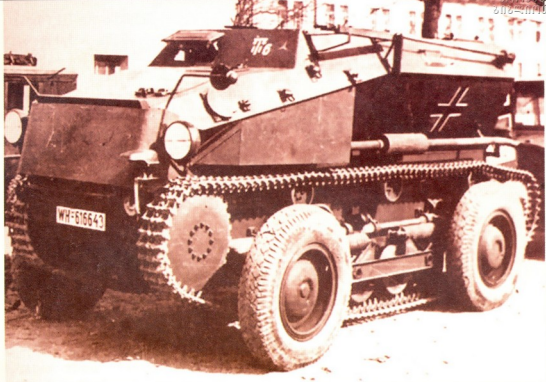
ფირმა Gebruder Sachsenberg-მა იდეას ორიგინალური გადაწყვეტა მოუტანა — მსუბუქ ტანკი Pz Kpfw II-ს გვერდებსა და წინ პინტონები, წყალზე ცურვისთვის საინჟინრო ხრახნები გაუკეთა, რომელიც მოძრაობაში ტანკის მუხლუხების ამძრავ გორგოლაჭებს მოჰყავდა.

საკმოდ როული კინემატიკური სქემის მიუხედავად, ტანკი დაახლოებით 10 კმ/ს-ში სანქარით დაცურავდა და ეკიპაჟს ცურვისას თან სროლავ შეეძლო.

გერმანული სამხედროების შექმნულებით ბრიტანეთის სანაპიროზე დესანტირების შემდეგ ტანკები ქვიშის საცეცხლე მხარდაჭერას გაუკეთებდნენ და იმედოვნებდნენ ბრიტანელებზე ფსიქოლოგიურ ზემოქმედებასაც მოახდინებდნენ.

ბრიტანეთში შეჭრა ვერ მოხერხდა და დესანტირებისათვის მომზადებული 52 მცურავი ტანკიდან (Schwimm Panzer II) უმეტესობის საბრძოლო ნათელი 1941 წლის 22 თვისში მდინარე დასავლეთ ზუგის ფორსირებისას შედგა.

ვერმანტი მომავალ ომებში წყლის

Sd Kfz 254 (4x2): მასა — 6,4 ტონა, ჯავშანი — 6-15 მმ, კეპაჟი 4-7 კაცი, დაზღვევის 70-ცხ.ძალიანი ძრავა, სანქარე — ბორბლებით 60-65 კმ/ს-ში და მუხლუხებით 30 კმ/ს-ში, ხელის მარაგი ბორბლებით — 500 კმ

დაბრკოლებათა დაძლევის დიდ ყურადღებას უთმობდა, ამჟამიური ტექნიკის პროექტირებაზე ბევრი ფირმა მუშაობდა.

საინტერესო პროექტი დაამუშავა ფირმა Tripple-Werke-მა. პანს ტრიაპლერმა მცურავი სამგზავრო ავტომობილი SG6-ის ბაზა გამოიყენა და დაავსო „შუალი მცურავი ავტომობილი Schildkrote“ აწყო.

1942 წელს ორი პროტოტიპი აიკეთა. გამოცდაზე „შილდკროტა“ წყალში და ხმელეთზე კარგი მახასიათებლები გამოავლინა, მაგრამ კონსტრუქცია ჯავშნისა და მძიმე შეთარაღების ტარების საშუალებას არ იძლეოდა.

1943-44 წლებში Schildkrote III-ის საფუძველზე კიდევ სამი ჯავშანტანკი მოიხიდა აიკეთა და მათ შორის ერთი უკომპურთ საბრძოლო მსაჯულების ტრანსპორტიორის დანიშნულებას ასრულებდა.

მაგრამ ამ დროისათვის ვერმანტს სულ სხვა პრობლემები აწუხებდა და მცურავ ჯავშანტანკი მოიხიდა უარი ითქვა.

ვერმანტულმა სარაკტო ტექნიკის შექმნაში დიდ წარმატებას მიიღწია, სხვადასხვა დანიშნულების რაკეტებს შორის დიდი ადგილი დაიკავა 150 მმ-იანი, 210 მმ-იანი, 280 მმ-იანი და 320 მმ-იანი ზალბური ცეცხლის რეაქტიული მისტეტებისა.

რაკეტების გასაშუქვად მიხვეწად მისამბელზე დაყენებული მილისებური მიმართულებები და სასტარტო ჩარჩო-

ები იქნა გამოყენებული. ორივეს მობილურობა აკლდა, გათვლები საპასუხო ცეცხლისგან დაცული არ იყო და რაკეტების სტარტისას არტულირისტებს დაზარალებიდან საკმარისი მანძილით დაშორება უხებდებოდა.

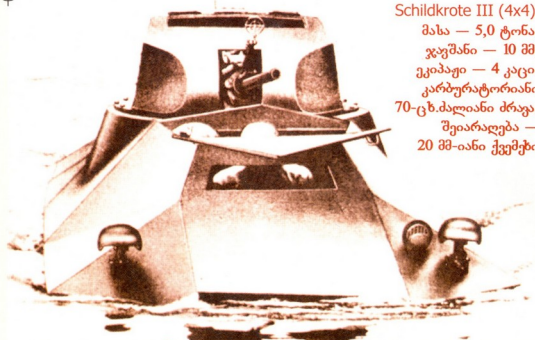
ვერმანტის შეკვეთით 1942 წელს „აუკლმა“ სერიული ორტონიანი ნახევრად მუხლუხა ავტომობილი Maul-ი 8-10 მმ-იანი ფურცლებით დაავსუნა და კორპუსზე მილისებური მიმართულების მქონე ზალბური ცეცხლის რეაქტიული სისტემის პაკეტი დაუყენა.

დაავსუნული ტრანსპორტიორის (Sd Kfz 4/1 Maultier) შიგნით მომსახურე გათვლასთან ერთად ოცი 158 მმ-იანი რაკეტა NbW.42 იყო მოთავსებული.

„აუკლტარს“ მძალი გამოვლიბა და მანერულობა ჰქონდა. ჯავშანდაცვა გათვლას საპასუხო სროლის დროს ცეცხლსაბროლი იარაღისა ოუ ჭურეების ნამსხვერეებისა და რაკეტის სასტარტო ძრავს ცეცხლისგან იცავდა. ამის ხარჯზე მომდგრე სროლისთვის პაკეტის გადატანზე მანქანდან ხდებოდა, რაც დროს ზოგავდა.

მეორე მსოფლიო ომის ვერმანტულ ჯავშანტექნიკაში არცთუ მცირე ადგილი მოტოციკლებმა დაიკავეს. არმიისათვის მოტოციკლებზე გარკვეულწილად ცეცხს ცვლიდა და თან იათი და ეკონომიური საშუალება იყო.

1940 წელს ფირმა NSU-მ მსუბუქი გამწის შექმნის დაუგება მიიღო, რომელიც იმედოვნებდა ქვიშის ქვედანაყოფ-

Schildkrote III (4x4):

- მას — 5,0 ტონა,
- ჯგუშანი — 10 მმ,
- ეკიპაჟი — 4 კაცი,
- კაბურთაორიანი
- 70-ცხ.ძალიანი ძრავა,
- შეიარაღება —
- 20 მმ-იანი ქვეშეტი

ფების მობილურობას გააუმჯობესებდა და დაზვერვაში დაეხმარებოდა, მსუბუქი საარტილერიო სისტემების ბუქსირებასა და სხვადასხვა ტვირთის ტრანსპორტირებას შეძლებდა.

ასეთი გამწე პირველ რიგში საპარა-შუტო და მსუბუქ ტანკსაწინააღმდეგო ქვედანაყოფებზე იყო გათვლილი.

რამდენიმე თვეში მომხადლა პროექტი, რომელიც მტოციკლეტისა და მსუბუქი მუხლუხა შასის კომბინაციის საფუძველზე შეიქმნა. სექმა ახალი არ

იყო, მაგრამ NSU-მ მტოციკლეტის მართვის მექანიზმის მსუბუქ მუხლუხა შასისზე ოპტიმალურად მორგება შეძლო და კონსტრუქცია სერიულ წარმოებად მიიყვანა. არმიის შეიარაღებაში მუხლუხა მტოციკლეტი Sd Kfz 2 (NSU HK 101) 1941 წლის ივნისის დასაწყისიდან შევიდა.

პატარა კუთრი დაწოლა ტალახსა და ჭობზე კარგ გამოვლიობას უზრუნველყოფდა, ხოლო ექსპლუატაციამო მარტვი და მოსახერხებელი გამოდგა.

სუსტ მხარედ დარჩა ვიწრო ლიანი, ეკიპაჟის დაუცველობა, ფერდობზე გადაბრუნების საფრთხე და დიდ სიჩქარეზე მოხვევების ამორტირების საშუალება. ერთი შეხედვით მარტვ მანქანას შეხეთვის 150 წერტილი ჰქონდა.

ავსტრიის მიერთების შემდეგ ქვეყნის სამრეწველო პოტენციალი მთლიანად გერმანიის არმიის სამსახურში ჩადა. ავსტრიული წარმოების სხვადასხვა სახის სამხედრო ტექნიკიდან ერთ-ერთი ყველაზე საინტერესო Saurer-ში დამზადებული ბორბლიანი მუხლუხაამრავიანი RR-7 ტიპის საარტილერიო გამწეები იყო.

ანშლიუსამდე გამწეებს „ზაურერი“ ავსტრიის არმიისთვის ამზადებდა. 1939 წლიდან წარმოება კონსტრუქციულ ცვლილებათა გათვალისწინებით (დაიჯგუშნა და რადიოსადგური დაემატა) განახლდა და Sd Kfz 254 ვერმახტში მოწინავე საარტილერიო დაკვირვების მანქანის დანიშნულებას ასრულებდა.

სულ დამზადებულია 140 ბორბლიანი მუხლუხაამრავიანი ჯგუშანტოლობილი, რომლებიც აფრიკასა და აღმოსავლეთის ფრონტზე გამოიყენეს.

შალვა მონიშორიძე

ყველა თაობის
საყვარელი გაზეთი
1934 წლიდან

კანადის სპეცდანიშნულების კლავი

CANSOFCOM

კანადის სპეცდანიშნულების ძალები ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის ქვეყნების შეკავშირების ქვედანაყოფთა შორის, ალბათ, ყველაზე ახალგაზრდაა. მისი ფორმირება 2006 წელს დასრულდა და ამის მიუხედავად, კანადელები ამ საქმის ახალბედები მაინც არ არიან.

მეორე მსოფლიო ომის დროს აშშ-ის არმიის სპეციალური სამსახურის NI დაჯგუფებაში შემაჯავ კანადელ სპეცრაზმელთა პირველი ბატალიონი ვეროპის სამხრეთში გმირულად იბრძოდა. დღევანდელი კანადელი სპეცრაზმელები კი ცდილობენ წინმორბედთა დაწვეული საქმის ღირსეული გამგრძობელები იყვნენ.

პირველი კანადური საკომანდო ბრძოლა „ჟმპაკოს ბრიგადა“

აშშ-ის არმიის საგანგებო სამსახურის NI1 დაჯგუფება მიკაიშორების ერთ-ერთი ყველაზე უნიკალური საბრძოლო ქვედანაყოფი იყო, რომელიც იტალიაში მეორე მსოფლიო ომის მიწურულს მოქმედებდა. მასში საუკეთესო კანადელი და ამერიკელი ჯარისკაცები მსახურობდნენ. კანადური ბატალიონი 47 ოფიცერსა და 650 რიგითს ითვლიდა, რაც მთელი დაჯგუფების დაახლოებით ერთ მეთოხედს შეადგენდა.

პირადი შემაჯავრობის ინტენსიურ წერინებში შედიოდა: პარაშუტიონ ხტობა, სათხილამურო მართობი და ალპინიზმი. თითოეული ჯარისკაცს უნდა შეესწავლა ასაფეთქებელ მასალასთან მუშაობა, უნდა სცოდნოდა ნებისმიერი იარაღის აკებულება და მოხმარება, ხელნართული ბრძოლა, ნაალაგური იარაღის გამოყენება, დამით ბრძოლის ტაქტიკა და სხვ.

ეს მრავალმხრივი და სპეციალური

ბული ცოდნა აუცილებელი იყო იმ შემთხვევაში, როდესაც მოქმედებდა აქტიური კლავი მთავარ დამრტყმელ ძალებს დახმავდა. მათ მტრის დროს ზურგში პარაშუტებით დესანტირება და მიწისნაპირში სტრატეგიულ პოზიციებზე რეიდების მოწყობა ელოდათ თავისი მაღალეფექტურობის გამო ჯგუფს „ჟმპაკოს ბრიგადა“ შეარქვეს.

იტალიის მთებში

ჯგუფმა იტალიაში 1943 წელს იმ დროს ჩავიდა, რაც აშშ-ის მე-5 არმია კასინოს მიმდებარე მთების დალაშქრების აპირებდა. ჯგუფს მონტე ლე დიფანსისა და მონტე ლა რემონტინიას გაბატონებული სიმაღლეების გერმანელებისგან გათავისუფლება დაეკავა.

თოქების გამოყენებით, ნისლეში, მეთოქების მონტე ლე დიფენსაზე ახვლა მოახერხეს და მტერს მოულოდნელად წაადგნენ. ექვსდღიანი სისხლისმღერული ბრძოლების შედეგად მონტე ლე რემონტინიას სიმაღლეც დაიკა.

ამ ბრძოლებში „ჟმპაკოს ბრიგადის“

511 ჯარისკაცი (მათ შორის 73 დაიღუპა) გამოაკლდა.

ერთი თვის შემდეგ კანადელებმა მონტე მაიოს მთა და სხვა მთაგორებში დაიკავეს, რითაც ნეაპოლი-რომის დამაკავშირებელი მთავარი გზატკეცილი — ვია კასლინა კონტროლზე აიყვანეს.

გერმანელებმა უკან თავიანთ ძირითად თავდაცვით პოზიციებზე, ვერეთ წოდებულ „გუსტრუის ხაზისკენ“ დაიხიეს.

ამ ოპერაციაში კანადელთა დანაკარგი მოკლულ-დაჭრილთა სახით 67 ჯარისკაცი და ოფიცერი იყო.

1944 წლის გაზაფხულის დამლევსათვის კანადელებმა წარმატებას მიაღწიეს ფრონტის ხაზის გასწორებაში. მაკოს მწვერვლის აღების შემდეგ ისინი კიდევ ორ სიმაღლეს დაუფლნენ. ამ დროს კი მე-5 არმიის სხვა ნაწილებმა კასინოს აღმოსავლეთი გერმანელებისგან გაწმინდეს და რომზე შტუციასთვის კარგი პირობები შექმნეს, მაგრამ კანადური დაჯგუფება 1-ელ თებერვლს ანციოში გადაიხროლეს.

აქ მათი რიგები შეეფრა და საერთო ჯამში 1233 კაცს მიაღწია. დაჯგუფებამ 8 კმ-იანი ფრონტის ხაზი დაიკავა და გერმანელები აიძულა მუსოლინის სახელის არხიდან ერთ მილზე უკან დაეხიათ.

ბრძოლებში, რომელიც დამის რე-

როული რელიეფის პირობებში შეუღმფრენი დესანტირების საუკეთესო საშუალებაა

დებსა და მტრის ზურგში დაზვერვასაც მოიცავდა, განსაკუთრებით გამოიჩინა თავი კანადელმა ტომი პრინცმა. იგი სამხედრო მძღვლითა და ანშ-ის მამაციობის ეგრესხლის პარსკვლავით დაჯილდოვდა.

წარმატების მიუხედავად, ჯგუფის დანაკარგი გაიზარდა და 384 კაცს მიაღწია. მათ შორის 117 კანადელი იყო.

საგანგებო სამსახურის ეს ჯგუფი თითქმის 100 დღე საბრძოლო პოზიციებზე იყო და ანციოზე იერიშის შემდეგ ზურგში დასახევენებლად და შესჯესებლად გადაიყვანეს, სადაც 15 კანადელი ოფიცერი, 240 ჯარისკაცი და სერჟანტი შეემატა.

რომზე შეტევა

იმ მებრძოლებს შორის, რომლებიც მარადულ ქალაქში პირველები შევიდნენ, კანადელებიც იყვნენ. მაისის ბოლოს „ემშაკია ბრიგადა“ რომისკენ მიმავალი ორი მარშრუტიდან ერთ-ერთის, კროლდ, აბიის გზის გასაკონტროლებლად გაიგზავნა.

მებრძოლები ისევ მთებში მოხუნდნენ, სადაც ისე გრძობდნენ თავს, როგორც თევზი წყალში. მათ არ გასჭირვებიათ გაბატონებული სიმაღლე მონტე არატიტონის აღება, შემდეგ კი ქალაქი არტენუ გაათავისუფლეს.

3 თინისის ხისხა დილით სხვა ქვედანაყოფებთან ერთად რომში შეუტეეს და შუადამისიის იტალიის დედაქალაქის გარეუბნებს მიაღწიეს. აქ მათ ტობრის ხიდების დაკავების ბრძანება მიუყვიათ, რომელიც ბრწინვარულად და თითქმის უდანაკარგოდ შესრულდა.

იტალიური კამპანია ჯერ კიდევ დასრულებული არ იყო, როცა საგანგებო

ბო სამსახურის პირველი ჯგუფი 1944 წლის დეკემბერში საფრანგეთის სამხრეთში გადაისროლეს.

რომის აღების ოპერაციაში „ემშაკია ბრიგადას“ მხოლოდ კანადაში დანაკარგმა მთელი პირადი შემადგენლობის თითქმის მესამედი — 185 ჯარისკაცი და ოფიცერი შეადგინა.

რატომ სჭირდება კანადას საზარბაზო ოპერაციების ძალევი?

კანადის ხელისუფლების აზრით, სპეცდანიშნულების ძალებმა სწრაფად უნდა შეძლონ განვითარებულ სიტუაციაში გარკვევა, მოკლე დროში მოახდინონ ადეკვატური რეაგირება და მუდმივად იყვნენ მალაღი დონის სამხედრო მზადყოფნაში, რათა მოწინააღმდეგის გამორეკვების ადეკვატური პასუხი გასცენ.

კანადის ხელისუფლების ინტერესებიდან გამომდინარე, სპეცდანიშნულების ძალების დანიშნულებაა სპეცოპერაციების როგორც ქვეყნის ტერიტორიაზე, ასევე მის ფარგლებს გარეთ სწრაფად ჩატარება.

საგანგებო ოპერაციების ძალების წინაშე შემდეგი ამოცანები დგას:

1. კონტრტერორისტული ოპერაციების (როგორც შეტევაში, ასევე თავდაცვაში) ჩატარება, ტერაქტების თავიდან აცილება, ტერორისტული შექარის აღკვეთა და ადეკვატური პასუხის გაცემა;
2. როდეს საზღვაო გარემოში აგემბესა და სანაპირო ობიექტებზე ანტიტერორისტული ოპერაციების ჩატარება;
3. ქვეყნის ტერიტორიაზე და მის ფარგლებს გარეთ სპეცდანიშნულების როული თუ თვდაცვითი ოპერაციების, სპეციალური დაზვერვის, აგრეთვე სა-

განგებო სიტუაციაში მოხვედრისკენ ნადელი მოქალაქეების საეკვაკაციო გადასვლებელი ოპერაციების ჩატარება და სხვ.

სპეცდანიშნულების ძალები საზღვაო საზღვაო საზღვაო

კანადის სპეცდანიშნულების ძალები (CANSOFCOM) პასუხისმგებელია ქვეყნის მოქალაქეთა ტერიტორიაზე და დაცვაზე და მათთან დაკავშირებულ საერთოებზე.

ტერორიზმთან ბრძოლისა და ორგანიზაციის მოთვარი სახელმძღვანელო დოკუმენტი ეროვნული კონტრტერორისტული კანონია. დოკუმენტი ტერორისტულ ინციდენტებზე გადაჭრის კავშირის არხებსა და მოხელეთა პოლიტიკას განსაზღვრავს. მასში აგრეთვე გაწერილია ფედერალური სამინისტროებისა და უწყებების უფლებამოსილებანი. კანონი არგულებს საჯარისო ნაწილების გამოყენებასაც.

კანადის შეიარაღებული დახმარების დირექცია ტერორისტული აქტის შემთხვევაში ეროვნული პოლიციისა და კანადის სამეფო ცხროსანი პოლიციის შეიარაღებული ძალების მხარდაჭერა მოქმედების ითვალისწინებს.

იმ სამხედროებს, რომლებიც სამართალდამცველ ძალებს შეიარაღებულ მხარდაჭერას უწყვენ, მშვიდობისმყოფელთა სტატუსი ენიჭებათ.

CANSOFCOM-ის როლი ქვეყნის ინტერესების დაცვაში

ამ სპეცდანიშნულებაში სახე 2006 წელს მიიღო და დღეისთვის CANSOFCOM-ის კანადის თავდაცვისუნარიანობის განმტკიცებაში დიდი როლი ათსრია. გარდა იმისა, რომ ხელმძღვანელობს ანტიტერორისტულ ოპერაციებს როგორც კანადაში, ისე მის საზღვრებს გარეთ, ასევე მის ფუნქციებში შედის ოპერატიული საშუაობების შესრულება.

CANSOFCOM-ის შეუქმლია კონკრეტული ოპერაციების ჩასატარებლად საჭირო მიზნობრივი ჯგუფების სწრაფად ფორმირება. იმეგრყოლად ეს სრულყოფილი სტატუსით სარგებლობს ტერორიზმისგან ქვეყნის უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფი საშუალებების შერჩევაში, რაც ტერორისტულ შექარასთან ბრძოლაში მონაწილე სპეციალებს მოქმედების სრულ თავისუფლებას აძლევს.

იყენებს რა საერთაშორისო ურთიერთობებს CANSOFCOM-ის სხვა სამთავ-

რობო ორგანიზაციებსა თუ წყვეტებს კონტრტერორისტულ ღონისძიებათა დაგეგმვა-შესრულებაში ქმარება.

სპეცოპერაციის ძალების შემადგენლობა

კანადის სპეცდანიშნულების ძალები ონტაროს პროვინციის სხვადასხვა ქალაქშია დისლოცირებული. ეს ქვედანაყოფებია:

- გაერთიანებული მიზნობრივი დაჯგუფება 2 (Joint Task Force-2 (JTF-2));
- სპეციალური ოპერაციების კანადის პოლიცია (CSOR) (Canadian Special Operations Regiment (CSOR));
- სპეცოპერაციების 427-ე ავიაციკადრულია (427 Special Operations Aviation Squadron (SOAS));
- ქიმიური, ბიოლოგიური, რადიაციული და ბირთვული იარაღის გამოყენების საფრთხის წარმოქმნის ინციდენტების თვლიდან აცილების კანადის სპეცოპერაციების გაერთიანებული დაჯგუფება (the Canadian Joint Incident Response Unit – Chemical, Biological, Radiological and Nuclear (CJIRU – CBRN));

კანადის ყველაზე ძველ ანტიტერორისტულ ქვედანაყოფად ითვლება გაერთიანებული მიზნობრივი ჯგუფი, რომელმაც 2010 წლის აპრილში შექმნის მეთიერამეტ წელი აღნიშნა.

გაერთიანებული მიზნობრივი ჯგუფი 2

1993 წლის პირველ აპრილს „გაერთიანებული მიზნობრივი ჯგუფი 2“ ჩამოყალიბდა და კანადის შეიარაღებულმა ძალებმა კონტრტერორისტულ ოპერაციათა შესრულებაზე პასუხისმგებლობა იკისრეს.

პირველი სპეცრაზმელები ჯარების ყველა სახეობისგან შეირჩა, მაგრამ უპირატესობა მაინც მდებარეობდა და განაღმელებს ეძლეოდათ რამდენიმე მებრძოლი პოლიციის ანტიტერორისტული ქვედანაყოფიდან დაემატათ. ქვედანაყოფის სტრუქტურის შეცვლა 90-იან წლებში ტერორიზმის საფრთხის მომძლავრებამ გამოიწვია, რასაც დაკისრებულ ფუნქციათა გაფართოება მოჰყვა.

ჯგუფი თანდათან გაფართოვდა და პირველ გამოცდილებას ახალი საგანგებო კურსები დაეძაბა, რომლის საჭიროება 2001 წლის 11 სექტემბრის მოვლენების შემდგომ გაჩნდა. ტერორისტული შეტევების მომატებულმა საფრთხემ კიდევ უფრო გააართულა

ტერაქტების დაგეგმვის ეტაპზე გამოვლენა, რის გამოც JTF-2 მუდმივად შემოქმედებით ძიებაშია, ეძიებს და ავითარებს ტერორიზმთან ბრძოლის ახალ მეთოდებს, ტექნიკასა თუ ტაქტიკას.

დაქვემდებარება

JTF-2 კანადის შეიარაღებული ძალების ქვედანაყოფია და როგორც ნებისმიერი სამხედრო ნაწილი სამხედრო წესდებების, სუბორდინაციისა და დისციპლინის მოთხოვნებს ექვემდებარება.

ოპერაციათა სტრატეგიული მნიშვნელობიდან გამომდინარე, ქვედანაყოფი უშუალოდ სპეცოპერაციათა ძალების სარდალს ემორჩილება.

ეს საშუალებას იძლევა, ამაღლებს მართვის ოპერატიულობა, დაწესდეს სტრატეგიული დაზვერვის მონაცემების გაცნობა, აიღოს კონტროლს სახელმწიფო ინტერესთა გათვალისწინებით ჩატარებულ სამხედრო ოპერაციებზე.

ქვედანაყოფის სამხედრო მოსამსახურეებს იგივე სოციალური მხარდაჭერა და სამედიცინო მოსახურების საშუალებები აქვთ, როგორც სხვა სამხედროებს. მათზე მთლიანად ვერცხლდება სამოქალაქო და სამხედრო კანონები და ვალდებული არიან შეასრულონ შესაბამისი ინსტრუქცია თუ ბრძანება.

სტრუქტურა

2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტის შემდეგ, სამთვრობო გეგმის შესაბამისად მოსახლეობის უსაფრთხოების ასამაღლებლად გამოიყო 120 მილიონი დოლარი, რომელიც ქვედანაყოფის შესაძლებლობების გაფართოებაზე დი-

ხარჯა. დამატებითი ფინანსებმა ჯგუფის რიცხოვნობა გაზარდა და მატერიალურ-ტექნიკურ ბაზამ უფრო მრავალფეროვანი სახე მიიღო.

დაჯგუფების სამტატო მეთაურის კატეგორია პოლილოკუნიცია. დაჯგუფება შედგება მთიერიშე და მხარდამჭერი ქვედანაყოფებისგან, მაგრამ JTF-2-ის ზუსტი სტრუქტურა და შემადგენლობა ღია წყაროებში არ ფიგურირებს. ზოგი მონაცემით მისი სამტატო სტრუქტურა SAS-ისს მთავარი ნებისაა, რომ JTF-2 დაყოფილია 24-32 მებრძოლიან რაზმებად, რომელთაც კაპიტნის წოდების მქონე ოფიცრები მეთაურობენ.

ჯგუფებს სრული შემადგენლობით იშვიათად, ისინი ათვალისწინებს თუ რეაქციის დროს იყენებენ. პატროლერეობისათვის ოთხკაციანი გუნდები ყალიბდება.

თითოეული ჯგუფი დაყოფილია 6-8-კაციანი გუნდად. ასე იყო ავღანეთში, სადაც JTF-2 სადაზვერუო ამოცანებს ასრულებდა.

ყოველ გუნდს თავისი სპეციალიზაცია აქვს, რითაც მისი დანიშნულება განისაზღვრება და შესაბამისად სპეცრაზმელთა სასწავლო კურსში შედის სამთო მომზადება, სპეციალური საპარაშუტო მომზადება, წყალქვეშა მომზადება და სხვ.

ჯგუფს ოპერატიული მზადყოფნის უმაღლესი სტანდარტი აქვს მინიჭებული და მუდმივ მზადყოფნაშია, რათა სხელებზე, ზღვაზე თუ ჰაერში კანადა და კანადელები ტერორისტული მუქარისგან დაცავს.

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

კანადელი მხვერავები დაეალებენ შესრულების დროს

თანამედროვე საბრძოლო ზველფრენები

თანამედროვე არმიის შემადგენლობაში, დამრტყმელ შეუკლმფრენებს გამოწვეული ადგილი უკავიათ ამ ტიპის საფრენი აპარატები საარმიო ავიაციის მთავარი კომპონენტია და ბოლო 20 წელი მათ გარეშე პრაქტიკულად არც ერთ ლოკალურ კონფლიქტს არ ჩაუვლია.

თითოეულ ქვეყანას დამრტყმელი შეუკლმფრენების გამოყენების თავისი ზედა აქვს და ამიტომაც მდიდარი სახელმწიფოები საკუთარ მოთხოვნათა გათვალისწინებით თავად ცდილობენ ასეთ აპარატების შექმნას.

ამ მხრე საკმაოდ საინტერესოა ინდოეთი. ქვეყანა, სადაც საავიაციო ომპლექსის განვითარება დიდ ყურადღება ეთმობა, უკვე წლებია საკუთარი შეუკლმფრენების შექმნას ცდილობს. ეს კი არც ისე იოლი საქმეა. შედარებისთვის: ისეთი ქვეყნებაც კი, რომლებმაც რაკეტულ-ბირთვიული იარაღის ნიმუშები შექმნეს (ჩრდილო კორეა, პაკისტანი), შეუკლმფრენებს არ აწარმოებენ. ინდოელმა საეციალისებებმა კი დამრტყმელი შეუკლმფრენის შექმნაც მოახერხეს. ახლო მომავალში ინდოეთის არმია LCH-ის ტიპის (Light Combat Helicopter — მსუბუქი დამრტყმელი შეუკლმფრენი) შეუკლმფრენს მიიღებს.

შეუკლმფრენის პირველი საზოგადო დემონსტრაცია წელს ინდოეთის ქალაქ

ბანგალორში გამართულ ავიაშოუ „აერო ინდია 2011“-ზე შედგა. აქვე დაიდო 1,4 მლრდ დოლარის კონტრაქტი არმიისთვის 65 აპარატის მიწოდებაზე.

პირველად ინდოეთი დამრტყმელ შეუკლმფრენზე 2006 წელს ალაპარაკდა.

ორადგილიანი მსუბუქი დამრტყმელი შეუკლმფრენის დანიშნულებაში სახმელეთო ჯარების მხარდაჭერა, დაზვერვა, ჯავშანტექნიკასა და, რა გასაკვირიც უნდა იყოს, უპილოტო საფრენ აპარატებთან ბრძოლა შედის. შეუკლმფრენის საკმაოდ ვიწრო ფუნქციონირებაში პილოტი და შუიარაღების სისტემის ოპერატორი ტანდემურ სქემით სჯდნენ. მწარმოებლების თქმით, კაბინის დამინჯა 12,7 მმ-იანი ტყვიების მოხვედრას უძლებს.

ძალურ დანადგარში საფრანკეთთან ერთად შექმნილი ძრავები და მართვის ელექტრონიკის ტექნიკური სისტემა გამოყენებული. შვიდი და კუდის ბრანხის ნიშები კომპოზიციური მასალებისგან მზადდება.

ცხვირში მოძრავ ტურბოზე დამაგრებული 20 მმ-იანი ქვემუხი დამიზნებას ოპერატორის სამიზნის მითითების ჩაუხუტურთი სისტემის მეშვეობით ახდენს. ქვემუხი ჩაფხუტზე დაყენებულ ოკულართან არის დაკავშირებული, ანუ საითაც გაიხედოს ოპერატორი, ტურბო ქვემუხსაც იმ მხარეს მიატრიალებს.

შუიარაღების სხვა კომპონენტები ოთხ ფრაქცემა წერტილზეა ჩამოიდებული. დანიშნულებიდან გამომდინარე, „მთავარ კალიბრს“ სამამულო წარმოების „კელისას“ ტიპის მართვადი ტანქსანინააღმდგო რაკეტები წარმოადგენს. მსუბუქად დაჯგუფებული ტექნიკისა და ციცოხალი ძალის წინააღმდეგ კი 57, 68 ან 80 მმ-იანი უძრავ რაკეტებსა და კასეტურ მუზტებს იყენებენ.

LCH პირველად 2010 წლის 29 მარტს აფრინდა. სერტიფიცირება 2012 წელს, ხოლო სერული წარმოების დაწყება 2013 წლისთვის იგეგმება. ოუ გამოცდებს ხელს არაფერი შეუშლის, მაშინ პირველ შეუკლმფრენებს ინდოეთის არმია უკვე 2015-2016 წლებში მიიღებს. დროებით აღტერნატეად კი ინდოეთმა 22 საბრძოლო შეუკლმფრენის შექმნაზე ტენდერი გამოაცხადა და მასში აქერიკული AH-64D და რუსული Ми-28НЭ მონაწილეობენ.

ავიარქტივის სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკაც უფროხილდება. რეგიონში ის ევვლაზე მდიდარი ქვეყანაა და თავდაცვაზე დიდ ფულს ხარჯავს, ხოლო შეიარაღებაში ყოველთვის თანამედროვე იარაღი და საბრძოლო ტექნიკა აქვს.

დროთა განმავლობაში ფრანკული „მარაჟებისა“ და „პუშას“ ტიპის შეუკლმფრენების ლიცენზირებული წარმოებაც აითვისა. შეიძლება საქმე ლი-

ცენზირებული წარმოების იქითაც არ წასულიყო, რომ არა 1977 წელი. გაერომ სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკისთვის იარაღის მიწოდებაზე კმბარგო დააწესა.

სანამ ანეოლა საბჭოთა კავშირიდან პერსონალდმდეგო საშუალებებს მიიღებდა, სამხრეთ აფრიკის სამხედრო ავიაცია ჰაერში ბატონობდა, მაგრამ მაღე ვითარება შეიცვალა და „გასამხედროებული“ სამოქალაქო „კუმები“ მიწინააღმდეგისთვის იოლ სამხედრო გადაიქცა.

ღღის წესრიგში ახალი სპეციალიზებული შეუქმდურენის საჭიროება დადგა. მას სატრანსპორტო შეუქმდურენების ესკორტირებასა და სამხედროებზე იერიშის მიტანა უნდა შესძლებოდა. კმბარგოს გამო ასეთ შეუქმდურენათა შექმნაზე ოცნებაც კი ზედმეტი იყო და გამოსავალი საკუთარი კონსტრუქციის აპარატის შექმნაში მოიძებნა.

სამუშაოები 1981 წელს დაიწყო და გამოცდილების მისაღებად თავდაპირველად სადემონსტრაციო შეუქმდურენი შეიქმნა. წარმოების გასამართლებლად კი მასში ფრანგული Alouette III-ის კვანძები და სისტემები ფართოდ იყო გამოყენებული. საგამოცდო „ალფა“ პირველად 1985 წლის 25 თებერვალს აფრინდა და მხოლოდ ამის შემდეგ დაიწყო რეალურად დამრტყმელ შეუქმდურენზე მუშაობა.

შემუშავებული სტრატეგით Rooivalk-ის უპირველესი ამოცანაა (ასე ყოფიდა ახალ შეუქმდურენს) დაჯეჯეშულ სამხედროებთან, შემდეგ კი შეუქმდურენებთან ბრძოლა. ანალოგიური მოთხოვნები წაუყენეს თავის დროზე „აპანსეც“.

ამერიკული დამრტყმელი შეუქმდურენები მძინე ტანკსაწინააღმდეგო საფრენ აპარატებად უნდა განეყიხილიყო, რაც მოქმედების ტაქტიკასა და ჩასაფ-

სამხრეთ აფრიკის მიერ მოდერნიზებული Super Hind

რებებიდან მართვადი ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტების მაქსიმალური დისტანციებიდან გამოყენებაში აისახება. ამით შეუქმდურენათა მიწინააღმდეგის ცეცხლქვეშ მოხედრების ალბათობა შემცირებულია.

Rooivalk-ი კლასიკური სქემით არის შესრულებული. კრამიკული ჯეჯეშით დაცულ კაბინაში ორკაციანი ეკიპაჟი ტანდემურად ზის. აპარატში ფართოდ არის გამოყენებული კონსტრუქციის ნაკლებად შემწეადობის ელემენტები შეჯეჯეშის სქემა. ეკიპაჟის ვეჯლა სასიცოცხლო სისტემა დუბლირებულია და შეუქმდურენის მართვა ორეჯე კაბინიდან შეიძლება.

მზიდი და კუდის ზრანხის ნიხეჯი კომპონიციური მასალებიგანაა შესრულებული. განსაკუთრებულ ყურადღება ძრეჯების ჰაერბომბეების დამეჯე ფილტრებს დაეთმო, რომლითაც ძრეჯები აფრიკის ამ რეგიონისთვის დამახასიათებელი წყრილი მინერალური მტერისგან არის დაცული.

Rooivalk-ზე გამოყენებული დამიხნების სისტემა ნებისმიერ მეტეოპირობებზეა გათვლილი და საბორტო სითბოეზირისა და მასთან შექვეყილებული ღაზერული მანძილმზომის საშუალებით გამოყენება დამითაც შეიძლება.

შეიარაღება მოძრე ტურელში დაყენებული 20 მმ-იანი ქვეყებისა და ფრეჯებზე შეიარაღების ჩამოსაკიდი სამ-სამი წერტილისაგან შედგება. გათვლილია უმართეჯი საეჯეციო რაკეტების ბლოკების, ღაზერული ან რადიოლოკაციური დამიხნების მქონე ტანკსაწინააღმდეგო „მოკოპას“, სამხრეთაფრიკული „ჰაერი-ჰაერი“ კლასის „ეკურის“, ან ამერიკული „საიდენდერების“ ტარებაზე.

შეუქმდურენათა პროექტირებაში გამოუცდილი ქვეყნისთვის უმოკლეს დროში, დამოუკიდებლად, სრულყოფილი საბრძოლო საფრენი აპარატის შექმნა უდიდეს წარმატებად უნდა ჩაითვალოს. ერთი ის არის, რომ არაეჯეცი ცდის მიუხედავად, სხვა ქვეყნებში გა-

- მოდუეკაცია — LCH
- მზიდი ზრანხის დამეჯერი — 13.38
- სიგრეჯი — 15.88
- სიმაღლე — 5.78
- მასა: ცარიელის — 2950 კგ
- მაქსიმალური ასაფრენი — 5700 კგ
- ძალური დანდეჯარი — 2xHAL/Turbomeca Shakti turboshaft
- სიმაღლე — 2x1400 ც.მ
- მაქსიმალური სიჩქარე — 330 კმ/სთ
- კრეჯისერული სიჩქარე — 260 კმ/სთ
- ფრენის მანძილი — 550 კმ
- ბრეჯტიკული ჭერი — 6500 მ
- ეკიპაჟი — 2 კაცი
- საბრძოლო დარტყირთეა — 1500 კგ

ინდოეთის მიერ საეჯეციო კომპლექსში ჩადებული უზარმაზარი ინვესტიციების შედეგი — მუხუბეი დამრტყმელი LCH-ი

ვიღა ვერ მოხერხდა, — ამერიკელ ან ვეროპულ ანალოგებთან შედარებით, ის მანც დაბლა დგას, თანაც კონკრეტული ქვეყნის მოთხოვნებზეა მორგებული.

სერია 12 აპარატის აგებით შეიზარდა. ამჟამად სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკის განკარგულებაში II Roovalk-ია. ერთი 2008 წელს საავიაციო შემოსევებში დაზარდა.

სამხრეთაფრიკელები ჭკვიანი ხალხი აღმოჩნდა. Roovalk-ზე მუშაობისას მიხვდნენ, რომ საკუთარი შესაძლებლობებით „კოლეგებს“ სრულფასოვან კონკრეტციას ვერ გაუწევდნენ და ბაზარზე ფეხის მოკიდება გაუჭირდებოდათ. ამიტომაც აიღეს ორიენტაცია ძველი შვეულმფრენების მოდერნიზაციაზე და არჩვენი საბჭოურ Ми-24-ზე შეიჩერეს.

გასაკვირი არაფერი იყო. სხვადასხვა პერიოდში ამ შვეულმფრენმა მონაწილეობა უმარცხ სამხედრო კონფლიქტებში მიიღო და ასაკის მიუხედავად (პირველი აფრენა 1971 წელს), დღესაც მსოფლიოს 35 ქვეყნის შერადებაშია.

სტიმული 1999 წელს Ми-24-ების მოდერნიზაციაზე აღვირის მიერ გამოცხადებული ტენდერი იყო და სამხრეთაფრიკელებმა შანსი ხელოდან არ გაუშვეს.

პირველ რიგში შვეულმფრენებზე მოქმედებულ საბჭოური რადიოელექტრონული აღჭურვილობა შეიცვალა. მისივე და რთული ელექტრონული ბლოკები თანამედროვე ციფრულმა სისტემებმა ჩაანაცვლა. დამონტაჟდა ახალი თანამგზავრული ნავიგაციის სისტემა. შეცვლილია მოწოდებისა და დავის განათება და კვიაპუს დამის ხედვის სათვალეების გამოყენება შეუძლია.

მთლიანად შეიცვალა ცვცხლით მართვის სისტემა და დამხმარების კომ-

პლექსი. შვეულმფრენზე ლაზერული მანძილმომიზები, სამიზნის გაცილების ავტომატი, სითბოეზობრი, სამიზნის მითითებისა და დამიზნების ჩაგზავრული სისტემა დაყენდა. გაფართოვდა შეიარაღების არსენალიც. ამერიკიდან აპარატს საბჭოურიდან ერთად დასავლური წარმოების უმარათეი საავიაციო რაკეტების გამოყენებაც შეუძლია. კილურა საკიდებზე ითხ-ითხი Ingwe-ს ან Mokopa-ს ტიპის მართვადი ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტა თავსდება (ფრენის მანძილი შესაბამისად 5000 და 10000 მეტრია).

რადიკალურად შეიცვალა ცვცხლ-სასროლი შეიარაღებაც. ცხვირში მოძრე ტურელურ დანადგარში 20 მმ-ანი ქვეჭიბი განთავსდა. ტურელმა და მასზე დამკარგებულმა „ბურთმა“ ოპერატორს ხედვის არე შეუხლდა. ეს მოდერნიზაციის უარყოფითი მხარეა. სანაცვლოდ, შვეულმფრენის წინა შემციინდა, რაც სამანვერო შესაძლებლობებზე დაუყოვნებლვ აისახა.

დღეისთვის Super Hind-ის ექსპლუატანტები აღვირი, აზერბაიჯანი (Ми-24G) და ბულგარეთი არიან. პირველის განკარგულებაში ასეთი 38 შვეულმფრენია. ჩვენმა მუხომებმა კი ერთი Super Hind არც ისე დიდი ხნის წინ შეძინა. ორვე მათგანი Mk.III მოდიფიკაციისაა, მაგრამ განსხვავება მით შორის მანც არის. აზერბაიჯანულ შვეულმფრენებს მოდერნიზაცია უკრია-ნამო, კონსოტოპის ავიასარემონტო ქარხანამ ჩაუტარა და უკრიაულ მართვად ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტებზეა გათვლილი. ორვე ვარიანტი მილის საკონსტრუქტორო ბიუროსთან შეთანხმებით შესრულდა.

ძველი შვეულმფრენების მოდერნიზაციისა და თანამედროვე დონეზე დაყ-

ვანის კიდევ ერთი ნათელი მაგალითი ამერიკული Viper-ია. ეს შვეულმფრენი აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა კორპუსის დაკვეთით „კობრას“ ბაზაზე შეიქმნა და მის ბოლო მოდიფიკაციაა.

მოდერნიზაციის პროგრამა H-1 საზღვაო ქვეითთა „აიროკრებისა“ და „კობრის“ გაუმჯობესებაზეა გათვლილი და გვემით „ბელ პლიკატერმა“ 180 AH-1W და 100 UH-1N AH-1Z Viper-ისა და UH-1Y Venom-ის დონეზე უნდა მოიყვანოს. უნიფიკაციის მიზნით ორივეზე ერთნაირი ძრავები, კულის ძელი, როტორული სისტემა, ტრანსმისია, ავიონიკა და კავშირის საშუალებებია გამოყენებული. ამის წყალობით, მწარმოებლების მტკიცებით, მათ შორის უნიფიკაცია 80-84%-მდეა გაზრდილი.

„კობრა“ ამერიკულ საზღვაო ქვეითთა ძირითად და ერთადერთი დამრტყმელ შვეულმფრენად რჩება, ამიტომაც მის გაუმჯობესებას დიდი ყურადღება ეთმობა.

ახალი „ვიპერის“ ასაფრენი მასა წინამორბედიდან შედარებით 25%-ით, საწვავის მარაგი და სასარგებლო დატვირთვა 32%-ით, კრეისერული სიჩქარე კი 5%-ით გაიზარდა. გაფართოვდა ბორტზე განთავსებადი შეიარაღების რაოდენობაც. ახალ მოდიფიკაციას უკვე ექვსი საკილი წერტილი აქვს. ფრთების კილურა წიბოების პილონები, Sidewinder-ის ტიპის „პაერი-პაერი“ კლასის რაკეტებზეა გათვლილი.

მოდერნიზაციის პროცესში დიდი ყურადღება ელექტრონულ, ცვცხლის მართვის, სამიზნის აღმოჩენისა და მითითების სისტემებს დაეთმო.

პირველი „ვაიპერები“ დამკვეთს უკვე გადაეცა (სხვა მოდიფიკაციებისგან განსხვავებით, ახალი „კობრას“ ამცონობა ყველაზე მარტყად, ოთხნიშნადა

თუ Viper-ის პროგრამამ გაამართლა, გამოვა, რომ „კობრები“ ექსპლუატაციაში ნახვერ საუკუნეზე მეტხანს იქნებიან

მხოლოდ „ჰაერი-ჰაერი“ კლასის რაკეტებით შეიარაღებული OH-1-ი ერთგვარი გამანადგურებელი შვეულმფრენის კლასს, უფრო მეტეუფლება, ვიდრე დამრტყმელისას

მოდიფიკაცია — OH-1 Ninja
 მზიდ ბრანხის დამატრი — H.68
 სიგრძე — 12მ
 სიმაღლე — 3.8მ
 მასა: ცარიელის — 2450კგ
 მაქსიმალური ასაფრენი — 4000კგ
 ძალური დანადგარი — 2xMitsubishi TSI-M-10
 სიმძლავრე — 2x884 ც.ბ.ძ
 მაქსიმალური სიჩქარე — 278 კმ/სთ
 კრისტიკული სიჩქარე — 220 კმ/სთ
 ფრენის მანძილი — 540 კმ
 პრაქტიკული ტერი — 4880 მ
 ვიჯატი — 2 კაცი

ბოდა, რომლითაც ტანკსაწინააღმდეგო შვეულმფრენთა მოქმედების კოორდინაციას გაუსწავდა.

იღვა იაპონურმა გიგანტმა კორპორაციებმა მოიწონეს და მთავრობას კონსტრუქციის ცვლილებებიც შეატანინეს — ამიერიდან ქვეყანამ შეიარაღების ექსპორტზე გატანის უფლება მიიღო.

მოთავალი OH-1 Ninja-სთვის ტრადიციული სქემა ტანდემურად მდომოთრიკაციანი ეკიპაჟი დარჩა. საუკეთესო სამხედრო შესაძლებლობათა მისაღწევად, მინიმალური გაბარიტები შენარჩუნდა და აპარატის ფიუზელაჟის სიგანე 1 მეტრს არ აღემატება.

შვეულმფრენში უახლესი ტექნიკური მიღწევები მაქსიმალურად არის გამოყენებული და კონსტრუქციის 40%-მდე, მათ შორის — მზიდ ბრანხის ნიშნები და უსახსრო მილისა, კომპოზიციური მასალებისგან არის დამზადებული.

ის ერთდღერი საბრძოლო შვეულმფრენია, რომელზეც ფინესტრონისთვის ადგილი მოიძებნა. ეს მიწვეობლობა ტრადიციული კუდის ბრანხის ნაცვლად გამოყენება და გარსაცმში ჩასმულ (ამ შემთხვევაში გარსაცმი კილია) ერთგვარ ვენტიატორის წარმოადგენს. ფინესტრონი ამცირებს კუდის ბრანხის ხეებზე წაოდეების საშუალებას, ბრუნვის დიდი სიჩქარე კი ხმაურს ამცირებს და შუალედურ რელექტორის არ საჭიროებს.

მაგრამ უარყოფითი მხარეებიც აქვს, რაც კონსტრუქციისა და ექსლუატაციის სირთულეებთან არის დაკავშირებული. პირველად ეს გამოიჩინება ფრანგებმა 60-იანი წლების ბოლოს ექსპერიმენტულ შვეულმფრენ SA 340-ზე გამოცდებს.

შვეულმფრენზე გამოყენებული ავიონიკა და ელექტრონული სისტემები მთლიანად იაპონიაშია დამზადებული. ეკიპაჟის ორევე წევრის კაბინაში (წინა — მფრინავის, უკანა — მთავარდების ოპერატორის) მხოლოდ თვითდაკრის-ტალური დისპლეები და ელექტრონული მიწვიბილიბებია. აპარატს დამით ფრენებისათვის სითბოფიზირიც აქვს.

სხვა შვეულმფრენებისაგან განსხვავებით OH-1 Ninja-ს ქვეში არ აქვს და საერთოდ სახმელეთო სამიხნეებზე სამოქმედო გათვლილი არ არის. ფრთებზე მხოლოდ ორ-ორი „92“ ტიპის „ჰაერი-ჰაერი“ კლასის რაკეტების გასაშვები კონტეინერებია დაკიდებული. ამ შეიარაღებით ის უფრო გამანადგურებელი შვეულმფრენია, ვიდრე შმტყვი. ფრთების შიდა საპარე წერტილები კი 160 ლ-იანი დამატებითი საწვავის ავზებისთვისაა განკუთვნილი.

შვეულმფრენი პირველად 1996 წლის ავგისტოში აფრინდა. მომდევნო წლებში მიმდინარეობდა გამოცდა, რომელიც 2000 წელს „კუასასისთან“ სერიული წარმოების დაწყების კონტრაქტით დასრულდა. იაპონიის ოჯადეკის უწყებამ 185 შვეულმფრენის შექმნას გვემკის.

იაპონიაზე არანაკლები ამბიცია აქვს ჩინეთს. მართალია, ეს ქვეყანა მიუღ მსოფლიოში უცხოური ტექნიკის „დაქსეოქსეითი“ არის ცნობილი, მაგრამ ბოლო დროს ჩინეთი საკუთარი ძალებითაც ცდილობს სხვადასხვა ტექნიკის შექმნას.

ჩინური დამრტყმელი შვეულმფრენის გამოჩენა დასავლეთისთვის საკმაოდ მოულოდნელი იყო. WZ-10-ის პირველი არცთუ ხარისხიანი ფოტოები ინტერნეტში 2007 წელს გაჩნდა, სულ

მზიდ ბრანხით შეიძლება). სულ საზღვაო ქვეითები 189 ახალ შვეულმფრენს მიიღებენ. აქედან 131 ძველი AH-1W-ის მოდიფიკაციის შედეგი იქნება, ხოლო სხვები კი უხლიდან შეიქმნება.

სამხრეთაფრიკელთა მხვგვად, შვეულმფრენის შექმნა იაპონელებმაც ამჯობინეს. თუმცა, შვეულმფრენს, რომელიც მხოლოდ „ჰაერი-ჰაერი“ კლასის რაკეტებითაა შეიარაღებული, ძნელია დამრტყმელი უწოდო.

ვევლაფერი კი 1991 წელს დაიწყო. აქამდე იაპონელებს უკვე ათეისბული პქონდით ამერიკული საფრენი აპარატების სერიული წარმოება, მაგრამ ეკონომიკურმა პოტენციალმა და მიღწევებმა ქვეყანას საკუთარი საფაიციო ტექნიკის შექმნის სურვილი გაუჩინა.

თუმცა იაპონელები წინააღმდეგობას წაყენებენ. ამერიკელებს არ უნდოდათ ბაზრის ამ სფეროს დაკარგვა და ამიტომც 1991 წელს დაწყებული საპროექტო სამუშაოები საიდუმლოდ მიმდინარეობდა.

მოძველებული ამერიკული OH-6-ის შემცველად ახალ შვეულმფრენზე ფირმა „კუასაი“ მუშაობდა. არმაის მსუბუქი და მანევრული აპარატი სჭირდუ-

კოტა ხნის წინ კი ჩინეთმა თავისი პირმშოს პერენტიტაციაც მიაწყო.

შვეულმფრენი საკმოდ ელევანტური საფრენი აპარატის შობაგქმნილებას ტოვებს. WZ-10-ში ეკიპაჟის განლაგების კლასიკური ტანდემური სქემა შენარჩუნებულია. თავად ფიუნქცია რეაქტიული და ფორმის განვივი კეითი, ხოლო ქვედა ნაწილის ზედაბირებს დახრილი ფორმა აქვს, რაც საერაუფლოდ ნაკლებმეშინველობის გათვალისწინებით გაკეთდა.

პროგრამის განვითარების პარალელურად კონსტრუქცია მუდმივად იხვეწება. პირველ პროტოტიპზე საქმენები უშუალოდ ძრავების უკან იყო, მომდევნოებზე კი სიბიური გამოსხვევების შესამცირებლად, საქმენებს სპეციალური გარსაცმები გაუკეთდა.

ფიუნქციის ქვედა ნაწილზე, ფრთის კონსოლებს შორის, ინფრაციული ზაფანგების კონტეინერია განთავსებული. ანტიმისის ფორმისა და განლაგების მიხედვით თუ ემსჯელებით, საერაუფლოდ, WZ-10 რადიოლოკაციური დასხვევების შემტობინებული სისტემითაა აღჭურვილი.

არსებული ცნობებით, აპარატის საფრენი მასა 8000 კგ-ს აღწევს და ძრავებით მართვის ელექტრონისტანციური სისტემა აქვს. ცხვირა ნაწილში, ტურელურ დანდაგარზე, სამხენე სისტემის ორი „ბურთია“ დაყენებული. ერთში ღაზურული მანძილშობი, მე-

ორში კი ინფრაციული სისტემა და მონიტაჟებული.

სხვათა შორის, 2001 წლამდე ჩინელები სამხრეთაფრიკული „რუეალკოთ“ დიდად იყვნენ დაინტერესებული, რაც შეიძლება WZ-10-ის პროექტირებისას წამოჭრილმა სირთულეებმა განაპირობა. იმავე წელს ჩინეთმა ერთი შვეულმფრენის შექმნის სურვილიც კი გამოთქვა, მაგრამ უარი მიიღო.

შვეულმფრენმა პირველად ფრენა 2003 წლის 29 აპრილს შეასრულა. სხვათა შორის, პირველი პროტოტიპი და მომდევნო საცდელი ვეზომალარები ამერიკული წარმოების „პირატ ენდ უიტნის“ ფირმის ძრავებით არის აღჭურვილი. საერაუფლოდ, სერიულ აპარატებზე მათი „დაქსეროქსული“ ვარიანტები იქნება დაყენებული.

WZ-10-ის შეიარაღების „მთავარი კალიბრი“ HJ-10-ის ტიპის მართვად

ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტებია, რომელიც თითო სამაგრ წერტილზე ოთხ-ოთხ ცალს ათავსებენ. გარდა ამისა, ცხვირა ნაწილში მოძრავ ტურელურ დანდაგარზე 23 მმ-იანი ქვემუხია დაყენებული.

დღეს ამ ჩინური შვეულმფრენის შესახებ ძალზე კოტა რამ არის ცნობილი. სხვადასხვა წყაროსგან მოძიებულ მახასიათებლებსა თუ შესაძლებლობებში განსხვავებები შეიძინევა. უცნობია აშენებულ შვეულმფრენთა რაოდენობაც. 2004 წლისთვის 3 პროტოტიპი იყო ცნობილი.

ჩინელები ირწმუნებიან, რომ WZ-10 ვეულაზე თანამედროვე სისტემების გამოყენებით შექმნეს, მაგრამ ეს ტყუილია. ამაში დარწმუნება კი შვეულმფრენის ფოტოების დათვალიერებითაც კი შეიძლება. აპარატის ცხვირსა (წინა კაბინის წინ) და კულზე მომცრო ანტენების დაყენებული. ვერტიკალურად დაყენებული სამი ფირფიტისგან შემდგარი ანტენა სახელწოდო კოეთინების ამოცნობის სისტემა CPO-020-ს ეკუთვნის. რა თქმა უნდა, სისტემა საპჭორია. საკვირველი კი ის არის, რომ ვითომდა თანამედროვე საფრენ აპარატზე ძველი სისტემაა გამოყენებული.

საბჭოთა კემბრი მას 1976 წლამდე იყენებდა. იმ წელს ბელგრემ გამანადგურებელი MiG-25 ააბონაბო ვაიტაცა. გატაკების შემდეგ ახალი სისტემა „6201“ შეიქმნა. მას კიბის ფორმა აქვს. მიუხედავად ამ დეტალისა, ფაქტია, რომ ჩინეთი ამ შვეულმფრენს დიდ ვერაღილებას უთიბობს და მასზე დიდ იმეღს ამყარებს. საერაუფლოდ, შეიარაღებაში მას წელს მიიღებენ.

ალექსანდრა ავბაძიძე

პერსპექტივაში, ჩინეთი WZ-10-ის გატანას, რომელშიც სახელ და სიძველე ერთმანეთის გვერდიგვერდაა, ექსპორტზეც გვეძებს

- მოდიფიკაცია — WZ-10
- შხიდი ზრახნის დამატერი — 133
- სიგრძე — 14.153
- სიმაღლე — 3.853
- მასა: ცარიელის — 5540 კგ
- მაქსიმალური ასაფრენი — 8000 კგ
- ძალური დანდაგარი — 2xWZ-9 turboshaft
- სიძლიერე — 2x1285 ც.ბ.ძ
- მაქსიმალური სიქქარე — 300 კმ/სთ
- კრეისერული სიქქარე — 270 კმ/სთ
- პრაქტიკული ტერი — 6400 მ
- ეკიპაჟი — 2 კაცი

აღმოსავლური მემკვიდრეობა

მეფე ფილიპე II

* ჩვენს ერამდე 356 წელს დაიბადა მეფის მემკვიდრე ფილიპე II-ის გაფი.

* 340: ფილიპე II ბიზანტიის იმპერატორის მხარეზე გადავიდა და ალექსანდრეს მემკვიდრეობის რეგენტად ტოვებდა.

* 338: ქეოპონის ბრძოლაში ალექსანდრე მარცხენა ფლანგს სარდლობდა.

* 336: მამის გარდაცვალების შემდეგ ადის ტახტზე.

* 334: მდინარე გრანიკოსთან ბრძოლა.

* 333: ისოსთან ბრძოლა.

* 332: ალექსანდრე აქციის ტვირთის და იპეროსის დედაქალაქს, სადაც ალექსანდრის დაარსება, როგორც თავისი იმპერიის დედაქალაქი.

* 331: გაგემელის ბრძოლა.

* 330: ალექსანდრე იღებს „დიდის“ ტიტულს და უწოდებენ „აზიის მმართველს“.

* 326: ბრძოლა მდინარე ჰიდასპესთან.

* 323: ალექსანდრე დიდი მემკვიდრის კონფლიქტს მამაკალი ბაბილონში გარდაიცვალა.

ფილოსოფოსი მისოპატრი

ალექსანდრე მემკვიდრის ქალაქ პელოპონესში 356 წელს დაიბადა ჩვენს ერამდე დიდების კუნძულზე მდებარე ქალაქ პელოპონესში დაიბადა. 13-დან 16 წლამდე ალექსანდრეს ფილოსოფოსი არისტოტელე ასწავლიდა. არისტოტელემ ჩაუთვრა ფილოსოფიის, მედიცინისა და მეცნიერების სიყვარული და ჩააგონა, რომ ვფელა არაბერძენი მონა უნდა ყოფილიყო. 340 წელს, როდესაც მამამისი ბიზანტიის უბრდა, მემკვიდრის რეგენტად დარჩენილმა ალექსანდრემ თრაკიაში მძლეუბის ტომის აჯანყება სასტიკად ჩაახშო.

ალექსანდრე მემკვიდრის არც ერთი ბრძოლა არ წაუგია. ის 33 წლისა გარდაიცვალა, მაშინ, როცა მამინდელი მსოფლიოს უმეტესი ნაწილი დაპყრობილი ჰქონდა. ურიცხვ მტერთა ბრძოლაში წარმატებას ფილოსოფოს ალექსანდრე მემკვიდრის ძველმისილი იმპერია დააჩინა და ბერძნული კულტურა სპარსეთში, ცენტრალურ აზიასა და ინდოეთში გავრცელდა.

ერთხელ, როდესაც ალექსანდრე ჯერ კიდევ ბავშვი იყო, მამამისმა, მემკვიდრის მემკვიდრე ფილიპე II-მ, უთხრა: „შვილო, შენ რომ შეგვეგრეგება, ისეთი სამეფო მონაზე, რადგან მემკვიდრის მემკვიდრე მემკვიდრე შენთვის“. სინამდვილეში მემკვიდრის თვითონ ფილიპეს ეპატარაფილიდა. როდესაც თავის დაქსაქსულ სამეფოში წესრიგი აღადგინა, მემკვიდრის ჯარის რეფორმაცია მოახდინა: კავალერია მალდომობილურ ქვეით ჯარად გარდაქმნა, გავრცირებული უბრძოლველი 8,5-მეტრისანი სარისხები (შუბის სახეობა) შეაბარადა, რაც ორჯერ უფრო გრძელი იყო, ვიდრე ბერძნული შუბი. მან სრულიად საბერძნული დაიმორჩილა.

ორი წლის თავზე ქეოპონის ბრძოლაში მან მარცხენა ფლანგს უსარდა, შედეგად, ფილიპემ ბერძნულ ქალაქ-სახელმწიფოებთან ზავი დადო. ამ ბრძოლაში ალექსანდრემ დაამტკიცა, რომ მამაცი მებრძოლი იყო.

მალე ფილიპე ალექსანდრეს დედას — ოლიმპიასა გაეყარა და სხვა ქალზე იქორწინა. ალექსანდრემ დედის დამცირება ვერ აიტანა და მამის დაუპირისპირდა. გარდა ამისა, საფრთხე შეუქმნა მის ტახტზე მემკვიდრისთვისაც. როდესაც ამის გამო ერთ-ერთ წევრებზე მამას უსაყვედურა, მიუგავდა ფილიპემ: „შვილზე ხმალიც კი აღმართა, მაგრამ ვერ მისწვდა და დავა: „პატრონო, შენგდით ამ კაცს, აქ რომ გამოხლართულა, — თქვა განრისხებულმა ალექსანდრემ, — აზიანებ ვალაშუქება სურს, მაგრამ ორი ნაბიჯის გადაღმაც კი არ ძალუქს“.

336 წელს, როცა მემკვიდრე თავისი დაცვის ერთ-ერთმა წევრმა მოკლა, 20 წლის ალექსანდრე ჯარის თანადგომით ტახტზე ავიდა და სასტიკად გაუსწორდა ოპონიციონერ მეთქმელებს — მამის მემკვიდრის და თესალიას გაემუშა კორინთის გივანე კონტროლის დასაწყესებლად. კორინთში ალექსანდრე მცირე აზიის, კონ მძაფრი ლამპროს წინამძღოლად დანიშნეს. მცირე აზიაში გალაშქრებას ჯერ კიდევ მამამისი გვამავდა. მემკვიდრის დედის გავლით დაბრუნდა, სადაც მას ქურუმმა ქალმა წესინარმეტეველა, „დაუმარცხებელი“ იქნებოდა.

334 წელს „ილიადით“ შთაგონებული 5000 ცხენოსანი და 30000 ქვეითი გადასხა მცირე აზიის ქალაქ ტროისთან, სადაც სპარსეთის ჯარის ნაწილებს შეეჩება მდინარე გრანიკოსთან. ალექსანდრე მიხვდა, რომ მტრის ჯარი

მეფე ფილიპე II-მ ჯარის რეფორმაცია მოახდინა: კავალერია მაღალმობილურ ქვეით ჯარად გარდაქმნა, გაწვრივდა შუბოსნები 8,5-მეტრიანი სარისებით (შუბის სახეობა) შეაიარაღა, რაც ორჯერ უფრო გრძელი იყო, ვიდრე ბერძნული შუბი

რამდენიმე ათასით აღემატებოდა მის ჯარს, მაგრამ მანც გადაკვეთა მდინარე და თავის მხედრობას გამარჯვების-გან გაუძღვა.

„შვილი, შენ რომ შეგეყრებოდა ისეთი სამეფო მონაზე, რადგან მაცდობია მეტად მცირეა შენთვის“.

ალექსანდრე სწრაფად მიიკვლევდა გზას მცირე აზიაში და ადგილობრივი პორტებიდან სპარსულ სამხედრო გემებს აძევებდა.

ჩრდილოეთ სირიაში, ისობთან, ალექსანდრეს სპარსეთის ჯარი ელოდა მეფე დარიოს III-ის სარდლობით ალექსანდრე მიხვდა, რომ დახმარების გზა მოჭრილი ჰქონდა. სულ ცოტა სამჯერ მეტი მიწინააღმდეგეთ გარემოცულმა, სცადა მარცხენა ფლანგი გადაესროლა, მაგრამ ამოიღ. მერე ისევ დარაზმა თავისი ჯარი და პირდაპირ დარიოსისაკენ აიღო გზები. ამ უკანასკნელმა ბრძოლის ველზე ზურგი აჩვენა, მიუხედავად იმისა, რომ მისი მეთაურობით სპარსეთის ჯარი ყველგან გამარჯვებას აღწევდა.

ამის მერე ალექსანდრე სამხრეთით გაემართა და ქალაქ ტერისოს შემოარტყა ალყა, რამაც 7 თვეს გასტანა. როდესაც 332 წლის ევლისში ქალაქი დაეცა, მან ღაზის გულით ეგვიპტეს შეუტია და დაიპყრო. აქ მან ახალი ნილოსის შესართავთან სამიპერიო დედაქალაქი — ალექსანდრია სირიის უფროსი და მესოპოტამიაში გადგოდა. გეგამიერასთან მას კიდევ ერთხელ მოუხდა თავისი კავალერიაზე ბევრად მრავალრიცხოვან ლაშქართან შეტაკება. კიდევ ერთხელ გაუძღვა თავის ჯარს და დაამარცხა

მეტრი. აიღო სპარსეთის დედაქალაქი პერსეპოლისი და სამეფო განძი მიიტაცა. გაქცეული დარიოსი კი ამასობაში თავისივე სარდლებმა მოკლეს.

იშვარაძე ალექსანდრე

ალექსანდრე უკვე დიდი აზიური იმპერიის მმართველი იყო. მომდევნო ექვსი წლის განმავლობაში მან თავისი მიქომრები ევლეთის მიუბის ვადვლით ცენტრალური აზიისკენ წაიყვანა. მდინარე პიდასპუსთან ინდოეთის მუფე პორისი დაამარცხა, რომელსაც 200 საბრძოლო სპილო ჰყავდა. ალექსანდრეს ქვეყნის დასალიერამდე სურდა გზის გაგრძელება, მაგრამ მუომრებმა, რომლებიც 8 წლის განმავლობაში ახლდნენ ბრძოლებში, დაარწმუნეს, შინ დაბრუნებულიყვნენ.

ალექსანდრემ დაბერობლი ტერიტორიები სანდო პირებს ჩააბარა და დასავლეთისკენ გაემართა. დასავლეთისა და აღმოსავლეთის გაერთიანების სურვილით შეგრობილმა ბაქტერიული ქალი შერთო ცოლად და 10000 მაცდონრულ ჯარისკაცსაც სპარსი ცოლად მიჰკვარა, მაგრამ მის იმპერიულ ოცნებებს დიდი დღე არ ეჭერა. 323 წელს, ჰარბი ჰამასის შემდგომ, ბაბილონში ციებ-ცხელებით გარდაიცვალა. მისი ცხედარი ალექსანდრიაში

გადასვენეს და ოქროს კუბოში ჩაასვენეს. თავის უდიდეს იმპერიას, რომელიც მოქცეულ ნაწილებად დაიშალა, ალექსანდრემ შემკვიდრედ ვერავინ დაუმალურა.

ალექსანდრეს ბრძოლები

● 334 წელს გრანიკოსთან ბრძოლაში სპარსელები ცდილობდნენ ალექსანდრე მდინარეზე გადაეტყუებინათ და მოეკლათ. თითქმის მაილწიეს სწავლეს, მაგრამ საბოლოოდ დამარცხდნენ. დარიოსის დაქირავებული ბერძენი მებრძოლები ამოვლიტეს, 2000 კი მაცდონიაში გაგზავნეს ბორკილდადებულნი.

ალექსანდრე მაცდონელის არმიის მებრძოლების შეიარაღება და აღკავშმულობა

ალექსანდრე მაკედონელის
ლაშქრობები და დაპყრობილი
ტერიტორიები

● ისოსთან ბრძოლის შემდეგ, 333 წელს, ალექსანდრე მაკედონელმა დარიოსი ოჯახითურთ ხელთ იგდო და მოაკვდინა ყველა, ვინც ებრძოდა. შემდგომ ბრძანა, ტყვეებს სტატუსის მიხედვით მოქცეოდნენ და დარიოსის მეთომებს მაკედონელთა მხარეზე გადასვლა შესთავაზა. დარიოს III-მ დიდძალი გამოსასყიდი და ფურცატის დასაუღლებით მღებარე ტერიტორიები შესთავაზა.

— დიოანხმდებოდი, ალექსანდრე რომ ვეყო, — უთხრა ალექსანდრეს მხედართმთავარმა პარმენიონმა.

— მეც დიოანხმდებოდი, პარმენიონი რომ ვეყო, — მიუგო ალექსანდრემ.

● 332 წელს დიდმა მხედართმთავარმა ტერიოსის ძმადურ ვალაყინთან ლიდსატორენებო ტერიუმებით მიზიდა და ვალაყინს ხერჯას შეუდგა. როდესაც ქალაქი დაცვა, ყველა მამაკაცი გაუღიტეს, ქალები და ბავშვები კი ტყვედ წაასხეს.

● 331 წელს, გაუგამელასთან ბრძოლაში, დარიოსმა ჩრდილოეთ ერავში ბრძოლის ველი მოასწორებინა თავისი უტლებითვის. მაგრამ ალექსანდრე დიდმა უკეთეს ტაქტიკას მიმართა და სპარსეთის იმხანად 180 წლის იმპერიას სწრაფად მოუთავა ხელი.

● მდინარე პიდასპესთან (თანამედროვე პაკისტანი) ალექსანდრე ინდოეთის მუვე პოროსის ლაშქარს შეეჭმა. უშიშრად შეაგლო აბობოქრებულ წვალში ცხენი და მდინარე გადალახა. 326 წელს, პიდასპესთან ბრძოლაში, ალექსანდრემ თავდაპირველად სპილოებზე ამუდრებული მტრის მარცხენა ფლანგი უკუაგლო, რათა გზა გაეთავსულებინა თავისი მხედრობისათვის. დამურთხალი სპილოები გაეჭინენ და ინდოელთა არაერთი მებრძოლი გადაიფლეს.

მაისში ჟურნალი „ისტორიანი“ წარმოგიდგენთ! გიორგი III

შველა დროის საუკეთესო ისტორიული რომანი, სრული ვერსია 8 ტომად

შვესაგული საგჟოთა ცანფრობი მიერ ამოღებული გინაჟიუთობი

ქონსტანტინე ბაშსასტორიანი

კავიანი კობაშენებერი

ტომი 3

„ისტორიანის“ ყოველ ნომერთან ერთად, თვეში ერთხელ შექმლებოთ შეიძინოთ „დავით აღმაშენებლის“ თითო ტომი (წინგის ფასი 3 ლარი)

ელექტრონაქისი და ბრაკონიერობით განადგურებული ბუნება

საქართველოს მეფეხეთა კლუბის პრეზიდენტი შოთა კვარაცხელია — ვერობის რეკორდსმენი

საქართველოში ვერ იპოვით ადამიანს, რომელიც თავს არ მიიჩნევდეს სამშობლოს თავგამოდებულ დამცველად. საინტერესოა, მაჟანს და მაჟანის რასთან აქვთ სამშობლოს სიყვარული გაიფიქრებელი, როდესაც ბევრი მათგანი თავისი ხელით ანადგურებს ბუნებას. რომ აღარაფერი ვთქვათ ნადირობაზე, ძალიან რთული მდგომარეობაა საქართველოს ტბებსა და მდინარეებზე. ბრაკონიერობა ლამის ეროვნულ სენად არის ქცეული, ხოლო მასთან ბრძოლის მასშტაბი ძალიან მცირეა. როდესაც ბატონ შოთა კვარაცხელიასთან ინტერვიუს ასაღებად მოვდილი, სულაც არ მიფიქრია, რომ ამ თემაზე დავწერდი, მაგრამ მისმა მონაყოლმა და იმ საფრთხეებმა, რაზეც საქართველოს მეფეხეთა კლუბის პრეზიდენტი მესაუბრა, მივხვდი, რომ ვერ ვაცნობიერებდი იმ საფრთხეებს, რაც ჩვენი ბუნების დაცვის სფეროში დგას. შოთა კვარაცხელია – საქართველოს მეფეხეთა კლუბის პრეზიდენტი, ვერობის რეკორდსმენია სპორტულ თევზჭრაში. მეფეხეთა კლუბი სწორედ ჯანსაღი ცხოვრების წესს უწევს პოპულარიზაციას, აწყოებს აქციებს და სამეფარუ-

ლო თევზჭერითაც უფრო მეტ წევრს იტრებს გარშემო.

უპირველესად წარმოადგენთ თევზაობის იმ აკრძალულ მეთოდებს,

რომლებიც ძალზე აზიანებს ფუნას. ამ მხრივ პირველ ადგილზე დგას წყალსატევების მოწმელა. ამ დროს იღუპება ყველა ცოცხალი ორგანიზმი, ზოგჯერ კი თავად წყალსატევიც. ამის მიხედვით წყალსატევებთან ახლომდებარე ქარხნებისა და ფაბრიკების მიერ ჩაშვებული მომწამლევი ნივთიერებებია. ეს პრობლემა დღეს ყველაზე ნაკლებად დგას. მეორე ადგილზე ელექტრონაქისი (ელექტროშოკი). მეფეხეთა კლუბის პრეზიდენტის განმარტებით იგი ჩვენში ყველაზე პოპულარულია. ეს მოწყობილობა, რომელსაც ბრაკონიერები „დენის აპარატსაც“ უწოდებენ, დიდ ზიანს აყენებს ცივისხლიან ცხოველებს. გარდა იმისა, რომ ელექტრონაქისი მოხვედრილი თევზების დიდი ნაწილი იღუპება, გადარჩენილსაც არ ადგება უკეთესი დღე – ელექტროშოკით დაღუპული თევზი დეფორმირდება, ზეგაყენებს ახდენს საქაიითი მილზეც და ამის გამო ან საერთოდ კარგეს, ან უკეთილება გამრელების უნარია. მძიმე შედეგი მოაქვს სახლართ სინთეტიკურ ბადესაც, რომელიც ჩაწყვეტის შემდეგ მდინარის ფსკერზე რჩება და ზღვის ბინადართა მასშვებრძოლდ იქცევა ხოლმე. გადაულაზზე

ქიმიური ნივთიერებებით დაბინძურებული გარემო თევზს მასობრივად ანადგურებს

პრობლემა ასაფეთქებელი ნივთიერებები, რომელთა მოხმარებაც უმეტესწილად ჩამორჩენილი ქვეყნების მოსახლეობისთვის არის დამახასიათებელი. ამასთან, დიდი მნიშვნელობა აქვს საზოგადოებრივ აზრს, რომელზეც ათწლეულების განმავლობაში უდიდესი გავლენა იქონია საბჭოთა წყობამ.

ტყვე, მდინარეც, მათი ბინადრებიც ჩვენი სიმდიდრეა და უნდა გაუმჯობესდეს ვფიქრობ, უნდა გამკაცრდეს კანონი, აიკრძალოს ისეთი სათევზაო მოწყობილობით ვაჭრობა, რომელიც ზიანს აყენებს ბუნებას, დაწესდეს ჯარიმები და სხვა ადამკვეთი ღონისძიებები. რაც ჯარიმა დაწესდა, ღვედებს ხომ ყველა იკეთებს? კანონის გამკაცრება ბევრ პრობლემას მოაკვარებს“, — განაცხადა ბატონმა შოთამ. ბრაკონიერები თავს მეთევზეებს უწოდებენ. მეთევზე ბუნების დამცველი უნდა იყოს. თევზაობა ხომ უპირველესად სიამოვნებაა, აზარტია...

ამ ბოლო დროს საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში, განსაკუთრებით მთის სოფლებში, მოსახლეობა იცავს მდინარეებსა და წყალსატევებს ბრაკონიერებისგან, მაგრამ ეს საქმარისი არ არის. ბატონ შოთას თქმით, საყაღადო მდგომარეობაა როგორც ადმოსავლეთ ასევე დასავლეთ საქართველოშიც. მაგალითად, რაჭის ულამაზესი მდინარეების ნაწილი, თითქმის მკვდარია. კალმახი საქციფიკური თევზია, ბინადრობს მდინარის სათავეში, სადაც ყველაზე ცივი წყალია, სხვა თევზები ცივ წყალს ვერ ძლებენ და ამბობენ ქვემოთ ბინადრობენ. ამ მონაკვეთს თუ განადგურებ, იქ სიცოცხლე მოკვდება. მოსახლეობისთვის როდული გასაკებია, რატომ არ უნდა გააჩანავოს თევზი მაშინ, როცა მას სადღესასწაულო სურვილისთვის ახალადახალი თევზი სჭირდება, მერე რა, თუნდაც მას უმეტეს ქვეყნებზე არ დარჩენილა!

მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში ძალას არ იმუჯრებენ, რომ განავითარონ სამეთევზეო მუნიციპალიტეტი, სამეთევზეო ტურინები, ქმნიან ინფრასტრუქტურას, ამრავლებენ მეთევზეთა ჯიშის თევზებს.

შოთა კვარაცხელია: „ფრანკებმა, ესპანელებმა, ბერძნებმა და პორტუგალიელებმა თევზის ჯიშები სკანდინავიიდან, რუსეთიდან და ამერიკიდან გაიშალა სახლს. ჩვენიან წყალსატევებში 90% ხელოვნურია. ბუნებრივობა უკვე თითხე ჩამოსასთავლია. თუნდაც ავიღოთ ვინაგლის წყალსაცავი, სადაც ულუ 7-8 სახეობის არც ისე დიდი ზომის თევზი ბინადრობს. ამხელა წყალსატევში თამამად შევკვიდრდით

სახლართიან სინთეტიკურ ბადეში გაბმული მსხვერპლი

ელექტრონის ზემოქმედების შედეგად დეფორმირებული თევზი

გაკაბრავლით ორაგული, რომელიც გაცილებით დიდი ზომისაც იზრდება და საკმარის ძვირად ღირებულად არის. რატომ უნდა იყოს ეს უზარმაზარი წყალსატევი გამოყენებული? მოსახლეობა თევზაობს ბადით, იყენებს ელექტრომოსკს, მაგრამ იჭერს მაინც შედარებით დაბალი ზარისხისა და რაიონების თევზს. კილოგრამა ორაგული ღირს 29 ლარი, კარჩხანა კი, რომელიც გამრავლებულია არაგვსა და ვინაგლის წყალსატევში, — 3 ლარი. იმისთვის, რომ მეთევზე კარჩხანის გაყიდვით გამოიმუშაოს ცირკაოღენი ფული, მთელი კვირა, 24 საათის განმავლობაში უნდა იჯდეს წყლის პირას და ითევზაოს. აქვე რომ იყოს გამოყენებული ორაგული, მკონდეს ლიცენზია და ვველაფერთან ერთად დაწესებული იყოს კონტროლიც, ერთი ცალი ორაგული მეთევზეს გაცილებით მეტ შემოსავალს მოუტანს. კონტროლი აუცილებელია,

რათა ბუნებრივი რესურსები ბოროტად არ გამოიყენოს მოსახლეობამ“.

საქართველოს მეთევზეთა კლუბის პრეზიდენტი იმასაც წუხს, რომ ჩვენში, ძირითადად, მეთევზეთა ტერმინოლოგია და თევზების სახელები რუსულად არის დამკვიდრებული. მაგალითად, კარჩხანა, რომელიც საქართველოში გავრცელებული თევზია, ცნობილია რუსული სახელით „კარასი“. ხონთქარს ასევე რუსული გავლენით „პარაბულს“ ვუძახით, სათევზაო ინვენტარიდან კი ქართულ ენაში მჭირის მხოლოდ ანკვი და ბადელა შემოგვრჩა.

ასე რომ, ყოველივე ჩვენს თვითმყენებაზე დამოკიდებული. გვახსოვდეს, რომ მხოლოდ ჩვენ არ ვცხოვრობთ ამ ქვეყანაზე და თუ დგერთმა კაცი ამ სამყაროს პატრონად გაჩინა, მისი მოვლა და მორთობილებაც დაკაცია.

მთავარი ადამიანი

8 აგვისტოს დასაწყისი

ქაღალდი 2008 წლის
აგვისტოს ომში
დაღუპული გმირები

(გაგრძელება. დასაწყისი იხ.
„არსენალი“ N9, 2011)

ამ ფიქრებში იყო დავითი, რომ კარი ჭრილით გაიღო და აივანზე ნამძინარე-ვი ნინო გამოიწინა.

— რას აკეთებ, ადამიანო, ამ შუადამისას? არ უნდა დაიძინო? დილით ადრე ხარ ასადგომი, იმ ბიჭს გაცელება არ უნდა? ვერ მოასწრებ ცხერის დაკვლავატყვევას! — გაუწერა ცოლი.

— მოვასწრებ, დედაკაციო, რა შიში ჩაგდგომია თულებში. ეგოები მომისწრება? წადი, დაიძინე... ისე ცხელა, შეგნით ვერ ეჩერდები. ცოტა ხანს დაერჩები და მეც აძოვალ, — გიორგიმ ბოლო ნაფაზი დაარტყა, ერთი კი ჩაილაპარაკა, ეს რა თოეთინა, დაილოცოს ჩვენებური „პირველი“ და შვილის ჩამოტრიალი ნამდვილი ამერიკული „ვი-

სტონის“ ნამწივი წკიპურტით ბაღჩამოისროლა.

ნინო ბუზღუნით შებურუნდა სახლში, დავითი კი ფიქრებით კვლავ მოგონებებს დაუბრუნდა.

8 აგვისტო, 1984 წ.

განა რა დიდი ღრო უნდოდა თბილისიდან საგარეჯოში ჩასვლას, ბიჭები ნახევარ საათში იქ იყვნენ და პირდაპირ სამშობიარო სახლს მიყენეს მანქანა. დიმიტრის დედაქალაქში ნაყიდი საგულდაგული შეფუთული უზარმაზარი ვარდების თაიგული ეჭირა ხელში და „ვილიჯინ“ გადმოსული, უხერხულად ხან მაღლა ასწევდა, ხანაც დაბლა დაუშვებდა. ცნობისმოყვარეები ინტერესით შეკუთვრებდნენ მოსული, — ვინ ფანჯრებიდან იცქირებოდა, ვინ — იქვე, ეზოში ელოდებოდა თავისი შვილის, დისშვილ-მისიშვილის თუ შვილიშ-

ვილის დაბადებას... მამაკაცებს შვიი „ვილიჯინ“ პატრონი აინტერესებდით ქალებს — ვისთვის იყო განკუთვნილი ულამაზესი თაიგული.

დავითი ბუზღუნით გამოეღობა. — უი, თქვენ ხართ ბავშვის მამა? ვილოცეთო, ჩემო კარო, დემტომბა ბეღინური გაგზავნოთ ისეთი ბიჭია, ისეთი, ისეთი, რომ... თვალს დაუყენებს გოგოებს! — ენად გაიკრიფა შუახნის წითლბოძადანი ქალი, თან თვალს არ აშორებდა მამაკაცის მარჯვენა ხელს, როდის „გაემართებოდა“ ვიბისკენ და „საკვარულ“ ორმოცდაათმანეთიანს დააძრობდა.

როცა დიდი ხნის „ნანატრო“ ცერემონია დასრულდა, ბებიაქალი ტკიციანა კუპუნიანი და ალისხევი ვარდებით ხელდამშვენებული შინობაში მიიძალა, რათა დავითის ცოლისთვის ქაზრებთან მუედლის მოხელა.

რამდენიმე წუთში მორე სართულის ფანჯრიდან ნინო გადმოიხედა.

— როგორ ხარი? — დავითს სიამაყის დიმილი გადაკეცნა სახეზე.

— კარგად, კარგად! ახლა უკვე კარგად... სტუმარი გვყავს? — ნინოს სახე გაბადროდა.

— პო... მოსკოვიდან, ამასაც დღეს შეეძინა ბიჭი! ერთად უნდა აღენიშნო! ვის ბავუს? — ვერ მოითმინა და მისთვის „საკვიბრობოტო“ თუმას შეჭბო.

— ვის უნდა პავუღს, ზუგამოჭრილი შენი ახლია. არ იცი შენი გვარის ამბავი? — ნახად გაიცინა ქალმა, — გინდა გაჩვენო? — ემსაკურად შეკლიმა ქმარს.

— მინდა, აბა, არ მინდა? — აღმურმა აპკრა დავითს სახეზე, თუმცა ეს არავის შეუმჩნედა.

ნინო ფანჯარაში გაუჩინარდა... რაღა თითქოს გაიწვლია... არა, ვაჩერდა... არა და ახლა მოუნდა გაჩერება! დავითი დიმილით შესცქეროდა დიმიტრის, თან ეუნებოდა, ახლა გამოიყვანს ჩემს ბიჭს და განახლებო.

ჩველი ისეთი წითელი იყო, ახლებელმა მამამ დაიჯღანა, თითქოს პირველად ენახოს ახალიმბილი. მინც არ შეიშინა, არც იხტობარი ვაიტუბა და დიმიტრის შემარეული ცერა თითით ანოშნა, მკავარი ბიჭმა, მე მავუსო. მერე კვლავ ნინოს ახედა.

— ხომ იცი, რაც უნდა დაერქვათ! — მისი ტონი მოთხოვნას უფრო პავუდა.

— ვიცი და უკვე ასე ვუბნა — გიორგი.

— გიორგი — ეს მამაჩემის სახელია, — ამაყად განუმარტა დავითმა სტუმარს.

— მართლა? და ვინ არქმევს პირველ შეიღს სახელს საქართველოში?

— მამა, რა თქმა უნდა.

— უცნაური... ჩვენიან კი დედა. ახლა მე უნდა დავარღვიო რუსული ტრადიცია, რადგან უკვე მფურნიე ჩემს პირმშოს სახელი და მას ვლადიმირი უნდა დაერქვა. თუმცა, ლენა წინააღმდეგი არ იქნება. ვერც იქნება, რადგან მამაჩემის სახელია და რომც უნდოდეს, უარს ვერ მტყუვის.

— მე გუთქეცი, ჭამა უწევს ბავუსს, — გადმოსძაბა ნინომ ქმარს ზემოდან.

პასუხის ნიშნად დავითმა მხოლოდ ხელი დაუქნია ცოლ-შვილს და ბედნიერებით სახეგაბრწყინებულმა ხელი დიმიტრის გადახვია, — ახლა ფოსტაში წვიდით და მოსკოვში დაერეკით, ლენასთან, შენი ბიჭის ამბავიც გავიყვით.

— უხერხული ხომ არ იქნება... შე-

ნინები გველოდებიან... — ქეფის საღერღელი ამლოდა მოსკოვულ სტუმარს.

— არა უშუეს, დაგველოდებიან. ყოველდღე კი არ მბადებიან არწევები! — სიამაყით თქვა თვითმფრინავების ქართველმა დიდოსტატმა და მანქანაში ჩავლა.

ორ წუთში ფოსტაში იყვნენ. არასდროს დაეაჩვენება დავითს, რაც იმ დღეს იწვალეს. ძლეს დარეკეს მოსკოვში. იმ სამშობიაროში, სადაც ლენა იწვა, დიმიტრის მეგობრის და მუშაობდა მდლად. დიდი წვალუბის შემდეგ ძლეს დაუკავშირდნენ. ათი წუთი ელოდებოდნენ, სანამ ახალნაშობიარები ქალი ტელეფონიან მოვიდოდა.

— ლენაქა, როგორ ხარ, საყვარელო? — რუსულად ძალიან თბილად ვღერდა მამაკაცის სიტყვები, — იცი? აქაც დაბადა ბიჭი, ერთი ჩვენი აქაური მეგობრის, ახლა სწორედ მასთან ვართ, უნდა აღენიშნოთ არის ასეთი ადგილი საქართველოში, კახეთი ჰქვია, საგარეჯოს რაიონში ცხოვრობს. უნდა აღენიშნოთ ჩვენი შვილების დაბადება...

— დიმიტრი ლამის ვვაროდა, ალბათ, ცუდად ეხმობა მეუღლის ხმა, — მინდა ვლადიმირი დაერქვათ, მამაჩემის სახელი. ხომ არ იქნება წინააღმდეგი? თურმე საქართველოში ასეთი წესი ყოფილა. პირველ შეიღს სახელს მამა არქმევს. ამიტომ მეც გამიწნდა სურვილი, ჩემს ბიჭს მე დაერქვა სახელი. დათომ თავისას გიორგი დაერქვა... — დიმიტრის სახე დაეჯღანა, — გაჩქადა კეშირი... — უხასიათოდ ჩაილაპარაკა.

ვევლაზე კარგი სანახავი თავიზილი ქვერი და ორ ლიტრნახევრანი ვანწი იყო...

**ჩვილი ისეთი წითელი იყო, ახალბედა მამა დაიჯღანა, თითქოს პირველად
ენახოს ახალშობილი. მაინც არ შეიძინა, არც იხტბარია გაიტტა და დიმიტრის
შემართული ცერა თითით ანიშნა, მაგარი ბიჭია, მე მეგუსო...**

არც დავითი და დიმიტრი გამო-
ეწერებოდნენ მაინცდამაინც ფხზხლად.
ფხზხლად კი არა, აღბაო, ყველაზე მე-
ტად იყვნენ შემთვრალი, არა მარტო
სასმლით, სიხარულითაც. მიუხედავად
ამისა, ჯერ კიდევ ფეხზე იდგნენ და
ერთმანეთს ჩახვეულები, ვინ იცის, მე-
რამდენედ უხსნიდნენ ერთმანეთს სიყვარულს.

— დღეიდან ჩვენ ძებია ვართ, ჩემო
დიმიტრი, — გამართული რუსულით
ელაპარაკებოდა დავითი ახალშობილ
მგობარს, თუმცა ქართული აქცენტ-
ზე მაინც ვერ მალავდა თავს, — პოდა,
ოჯახებით უნდა დაგახლოვდეთ. შენი
ლენა ჩემს ნინოს უნდა გაგაერთონ და პი-
რებით — ჩემი ნინო შენს ლენას. მათაც
დებოები უნდა შეუყვარდეთ ერთმანეთი,
ხომ ჯეხსის? — საჩვენებელ თითს იშვე-
ლივდა დავითი საუბრისას, თან კარგა
გეპრირებდა ქანაზიდა რუს მძას ჩახუ-
ტებული, — ჩვენმა შეილებმაც უნდა
გაიცნონ და შეიყვარონ ერთმანეთი...
თან ასე უნდა შეიყვარონ, რომ სიკვდი-
ლამდე ძმებად დარჩნენ, გასაგებია? —
ბოლო სიტყვას დავითი ზან ქართულად
ამბობდა, ზანცა გადართუსულებდა და
„პანიძამე-გასაგებიათ“ იწყებდა და
ამთავრებდა ყოველ წინადადებას.

— გა-სა-გებია, ბრატ, პანიძამე, —
თავს უქნევდა ვაგირანაშვილი შემთვრალი
დიმიტრი მასპინძელს და ცდილობდა,
შეეკუებინა ლორიკინი, ასე ძალიან რომ
სწივდა და სიბორობისას.

— აი, ამ განწყობიდან კი, ჩემო ძვირ-
ფასო (მოიღარაკავი), ერთს შენ გჩუქ-
ნი. ხომ ნახე, აქ რაც ხლებოდა! მთელ-

მა ჩემმა სანათესაოთ და მეზობლებმა
პირველით შენი ბიჭის სადღეგრძელო
დალიეს, მეორით — ჩემი ვაჟის. და გა-
ნა ერთხელ! ათასჯერ! პოდა, ალალი
იყოს! ამ ერთი განწეს შენ გჩუქნი, მხო-
ლოდ ერთი პირობით, იცოდე! ყოველ
წელს, 8 აგვისტოს, სწორედ ამ დღესით
უნდა დალიოს გიორგისა და ვლადიმირის
სადღეგრძელო. შენ იქ, მოსკოვში,
ჩვენ აქ, თოხლაურში... ზეუღ დილით
კი, იცი, რას ვიზამ? ვლადიმირის ვაჟ-
კაცურ სახელს ამოუტეოვარე ამ ვიზი-
ვის რჯახზე, რომ იცივდეს ბავშვმა, საი-
დან შიდას ეს ვანწი, ვისგანაა და რა
დანიშნულება აქვს! იმეუეს მე აქ გავაყე-
თებ, თოხლაურში, საქართველოს ერთ
პატარა, მაგრამ ღამაშ და სტუმარ-
თმოყვარე სოფელში. ჩემს ოჯახში ვლა-
დიმირ დიმიტრის ძის სადღეგრძელო
ყოველ წელს, ყოველ 8 აგვისტოს ამ
დღესით დაილავა, იცოდე! პანიძამე, და?
დიმიტრის ყველაფერი მშვენიერად
ესმოდა.

დავითმა მეზობლის ბიჭი მოიხმო
თავისთან, რომელსაც დოქებით ღვინო
შემოქონიდა სუფრაზე.

— თუბო, ბიჭო! მოკიდე ხელი ამ
ვანწებს! კარგად მოკიდე! ახლა ადე-
ქი და თარიძანს წაუდე. ასე გადამცი
ჩემგან, აგერ, ამ ადგილას ვლადიმირი
წააქვარს და კიდევ — 1984 წლის 8 აგ-
ვისტო. მეორეს კი გიორგი! ვაივ, რაც
გიბთარა? ერთი მოსკოვში უნდა გაგატა-
ნო ჩემს ძმას, ვერე კი არ არის! პატრე-
საცემი კაცია!

— მესმის, დათო ძია, ახლავ წაუ-
ღებ!

— პოდა, ზეუღ დილით აქ უნდა

მეონდეს, ამ უცხო კაცთან სირცხვილი
არ მაკაპოთ!

— ვერე იქნება, დათო ძია, აბა, რა!
ჯე კაცი მიუღიო სოფლის სტუმარია,
მარტო შენი ოჯახის კი არა! — თავი
მოიწონა მეზობლის ბიჭმა.

თუმო გუვიდა თუ არა მარნიდან, და-
ვითი დიმიტრის გადაქებია, კიდევ ერთ-
ხელ შეუკვო ფიალა და ვახტანგურად
დალიეს ახალშობილების სადღეგრძე-
ლო. ჯერ კიდევ შუადრებით ფხზხლმა
რამდენიმე თანამესუერემ „მრავალგა-
მებიო“ წამოიწყო...

კა... რა კარგი დრო იყო... რამდენი
რამ ახსენდება დავითს წარსული ცხუ-
რებიდან...

გიორგი... მისი პირველი სიხარუ-
ლი... პირველი სიამავე... კოჭკობი ეტე-
რე... რა ეშმაკის ფეხიც იზრდებოდა.
ვინმე რომ გაბარაზებდა, ისე დასტე-
ვოდა თავისი ზარითი ხმით, მიუღ-
ლივდეს ფეხზე დააყენებდა. ძალიან
ჯიუტნი ბავშვი იყო, სულ იმას ფიქრობ-
და, თავისი როგორ გაეტანა. ეს ბაღლი
ან აგვაშენებს, ან დაგვატყვევსო, იტყუ-
და ხოლმე დავითის მამა, ჭარბავი გი-
ორგი-უფროსო.

დავითს დიმიტრისთან კონტაქტი არ
გაუწყებია. ხშირად სურჯაკუნენ ერთ-
მანეთს, მოიკითხავდნენ, ხოლო ორი
წლის თავზე, ზაფხულში, დიმიტრი მიე-
ღი ოჯახში ჩვეთა ქართულ მგობარს
თოხლაურში.

8 აგვისტო, 1986 ♡

დილაადრიან დავითი აეროპორტში
ბოლოს სცემდა, სტუმრებს ელოდებო-
და საპსოთა კავშირის დელაქალაქიდან,
საპსოთი სტუმრებს — დიმიტრი ოჯახ-
თან ერთად მოფრინებდა მოსკოვიდან.
წუხულ ელაპარაკა, ერთკვირიანი შეგ-
ბულება ავიდა და გადარეწებდა, შენთან
ერთად გაეპარო საერეკოშიო. მის-
თვის ეს დიდი პატივი იყო. სხვას რომ
ყველაფერს თავი დავებოდა, დიმიტრი
ახლა უკვე ითავი კაცი გამხდარიყო
— მოსკოვის ერთ-ერთი სამსინსტროში
სამმართველოს უფროსის თანამდებობა
ეკავა. დავითი ორმაგად გრძნობდა სტუ-
მარმასპინძლობის პასუხისმგებლობას.
საუაჯიციო ქარხნის ხელმძღვანელობა
დიდად დაქობა. აეროპორტში საპა-
ტო სტუმრებს კვლავ ქარხნის მოად-
გილის შვიი „ვოლგა“ კლიდებოდა.

გულის ამაწყვეტილი გამოდგა შეხ-
ველია. მამაკაცი თვალმომცირეობით
კი გაუბრწყინდათ პატარა ვლადიმირი
ისეთი თითო იყო, ცისფერთვალბა და
ოქროსფერთმანი, თვალს ვერ მოაშო-
რებდა ადამიანი. დედას დამსგავსებოდა,

ლამაზ ლენას, სლავური სიღამაშით უხვად შემკულ ქვერა ქალბატონს.

მარტაშვილების ოჯახში კვლავ ამბაკუნდა ჯამ-ჭურჭელი. მიუღო სიფეფი ფეხზე დადგა. ხუმრობა საქმე ხომ არ იყო, ასეთი საპატიო სტუმრები ჩამოვდნენ მათ სიფეფში დავითის ოჯახის მოსამახულებლად.

სწორედ მაშინ გაიგეთ ერთმანეთი ლენამ და ნინომ. ქალებმა მალევე გამბარაული რუსულით ვერ შეტყვევებდა, მაგრამ ქალები მაინც შემეყნერა ავტობინებდნენ ერთმანეთს თავიანი სათქმელს. ლენა ცდილობდა, რაღაცით მიხმარებოდა ნინოს, მაგრამ ეს უკანასკნელი სასტიკ უარზე იყო. როგორც კი სტუმარი რამეს ხელს წაატრიადა, მაშინვე ხელუბნებდა ეცქნოდა და მხნობლებს გასახებდა, სირცხვილი არ მაჭამოთ, ამ გოგოს ხელი არ გაანძრევინოთ, თავი არ მოკვებუნას მოსკოვის მასშტაბითო.

და ისმობდა ქალების ტკარვალთი მარტაშვილების ეზოდან...

ქიოთ გვიან დამქმდე ვაგობდლდა. მათ და ვლადიკო თავდაპირველად შორიდან ზეფრადენენ ერთმანეთს. ლენამ ძლიერ დაითანხმა შვილი, გიორგისთვის საჩუქრად ჩამოტრიალი სათამაშო თეიომფრინავი დაეთმო. პატარას, როგორც ჩანს, არ ეთმობოდა საჩუქარი, ტუქრებავუსხული დიდის კალთას აკეწროდა და შუბლშეკრული მისწერებოდა თანატოლს, გაკვირებულნი რომ ათკალიერებდა უცნაურ საჩუქარს.

ცოტა ხანში ბავშვები გაუმხანაურდნენ ერთმანეთს. მართალია, ერთმანეთის სიტყვებით ვერ ავტობინებდნენ, მაგრამ ეს სულაც არ გამოიღვა ხელის შემშლელი თამაშისას. ის კი არა, იმ პატარა თეიომფრინავის გამო ისეთი ჭეფილი ატრიატა ორივემ, დიმიტრი და დავითი სიცოლით დაიხიცნენ.

— ხედე, რა ხდება, დიმა? ჩვენს შეფლებს ორივეს ერთნარად მიუწყებს გული ავიაციისყენ. ვერ გაიფეფს თვითმფრინავი. როგორც ჩანს, ორივე მფრინავი ვაგობა. კარგი ნინშია, შენ რას იტყვი?

— არ ვიყნები წინააღმდეგი, ჩემო დათო, არწივების ადგილი რომ ცაშია, ჩვენ ხომ კარგად ვიცით, — დიმილით დაეთანხმა დიმიტრი მგობარს.

ბავშვები ცოტა ხანში კვლავ შერიგდნენ და ისე შეღამდა, არც ერთს არ წამოუტრია. ისხდნენ შუა ოთახში და თავზე დაყრილ სათამაშოებს ჭელოპინით უცვლიდნენ ერთმანეთს. მიტოვებული თეიომფრინავი კი ობღად იდო ოთახის კუთხეში.

გვიან დამით, როგორც იქნა, სუფერა აიშალა. დავითმა მუხობლები და ნათესაგები ჭეშუმრამდე მაიცილა, მერე კი მარანში შებრუნდა და საყვარელ სტუმრებს უფრო გულიანად ჩაჩუტა. მამაკაცმა ერთი ხელი ლენას გადახვია, მერე თავის ცოლს და საჩუქრებელი თითი იქვე, ერთმანეთის ახლოს ჩამინებული ბავშვებისყენ გაიშვირა.

— შეუდელო, ქალბატონებო, ამ ანგელოზებს შეუდელო! ხომ ჰგვანან მძებს? და იციო, რატომ? მძითომ, რომ მძები არიან, დეილი მძები! გევა დრო და უფრო და უფრო დამძობლდებიან. ხან ჩვენ ჩამოვალთ მოსკოვში, ხან თქვენ ჩვენთან და ასე... მერე კი, როცა დაკაცდებიან, უხეწონდ ელთან ერთმანეთთან. ქალებშიც ერთად გაიფენი და საცოლეკვასაც ერთად შეარწყენ. არ გვეღერათ? დაიმასსოფრეთ ჩემი სიტყვა, თუ ასე არ მოხდება! პა, დიმიტრი, შენ რას იტყვი, მძიო?

დიმიტრის ლაპარაკის თავი არ ჰქონდა. თავი ჩაეყიდა გვარაიანად შემოტრიალს და დასტურების ნიშნად ხელს იქნევდა მხოლოდ.

***

დავითი ფიქრებიდან მამლის ყივილმა გამოარკვია. ცას ახედა. დილის ბინდი შემობარულიყო სიფეფში, ვარსკვლავები აღარსად ჩანდა. „რა დრო გახსულა, კაცო, არ დამაფრთხნა თავზე!“ — გაიფიქრა დიმილით და ფარებსცენა აიღო გვენი, რათა დროზე დაეკლა კიდევ ერთი ცხვარი და გიორგისთვის ნაწილში მისატანნი ძლეფი გაეშნადღებინა.

ის იყო, ერთ მსუქან ცხვარს ფეხში მოაყლიო ხელი, ერთი გაყოთარი და

დასაკლეად წამოაქცია, რომ გიორგი წამოადგა თვის.

— ამ დილაუთინა რამ ავაყენა, ბიჭო, ახლა ჯერ! — ახედა ნახეფრად მძინარე შერვა.

— სასწრაფოდ მიბარებენ ნაწილში, უნდა წვიდე, მამო!

— მოიცა, რა დროს წასვლაა, ცხვარი უნდა დაგვიკლა!

— არ გინდა, იქ რაღაც ხდება, როგორც ჩანს, ახლავე წამოდიო, დამირეკეს. მერე იყოს!

— რაღაც ხდებაო? ამისთანა რა ხდება, მწეადღე რომ უარს ამბობენ, ოქროს უდრო ხომ არ შემოიყნა ქვეყანას? — გაიხუმრა მამაკაცმა და ცხვარი კვლავ ფარებსში შეავლო.

— არა, რა უდრო... ალბათ რაღაც მოხდა. რას ვაგებ, ტელეფონში ხომ არ მეტყვოდნენ. უნდა წვიდე. შეიძლება ისევე მიტინებების გამართვას პირებს ოპოზიცია. ხომ იცი, ამ დროს მზად უნდა ვიყოთ, წინასწარ ვერავინ ვერაფერს განსაზღვრავს.

— რა იციო, ამ ტელეფონში არავის არაფერი უთქვამს და... რაღა ამ განიანა სიცხეში მოუნდათ მიტინგობანა, კაცო! ცხვარი დაკვლას არ გავციდან აღმინას, ვინ არიან ისენი! — ბუნღუნბუნღუნით აუყვა დავითი კიბეს.

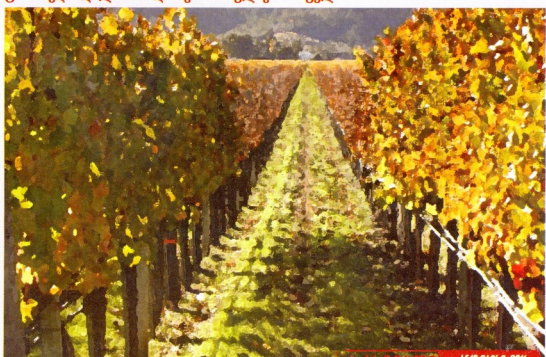
ნახევარი საათის შემდეგ გიორგი თავისი „მერსედესით“ შეფიქრინებულ მიუყევბოდა თბილისისაკენ მიმავალ გზას. გული ეთანადრებოდა, ნანასთან დამშვიდობება რომ ვერ მოასწრო.

ირაკლი ალაღაშვილი

სმებტ კპარაცხელიძე

(ვაგრძელება შემდეგ ნომერში)

დავითი ფიქრებიდან მამლის ყივილმა გამოარკვია. ცას ახედა. დილის ბინდი შემობარულიყო სიფეფში...

ავეტიკებელი
ოთხბრაუნია
AH-12
დავილზევე
ჩაიფერვლა

ბომბდამხენი სატრანსპორტო თვითფრინავს მთელი კალით შასკდა

80-იანი წლების ბოლოს, „პერესტროიკის“ დაწყებისთანავე საბჭოთა იმპერიას შზარები გაუჩნდა. დაღლა დაიწყო ერთი შუქვდეთი უძლიერესმა კომუნისტურმა წყობამ. ეს არეულობა, რა თქმა უნდა, საბჭოთა არმიასაც შეეხო, სადაც გახშირდა დაუდგეობები და უკასუსხისმკებლობით გამოწვეული კატასტროფები. სამხედრო კატასტროფები კი, იმის გათვალისწინებით, რომ მათში დიდი წონისა და სიჩქარის საბრძოლო ტექნიკა იღებს „მონაწილეობას“, ყოველთვის დიდ ტრავმადიათხანა დაკავშირებული.

ეს ტრავმადია 1989 წლის 12 ნოემბერს სამხრეთ კავკასიაში, ქრთოდ კი აზერბაიჯანში დატრიალდა.

კიროვაბადში (დღევანდელ განჯაში) საბჭოთა სამხედრო-საჰაერო ძალებს ერთი უმსხვილესი საჰაერო ბაზა ჰქონდათ განთავსებული. ამ ბაზაში, თავის მხრე, ორი საჰაერო პოლი და ისლესკონდრებოდა — ერთი Cy-24-ის საფრინტო ბომბდამხენისა და ერთიც MiG-25MP ზებკერითი სადაზვერუო თვითფრინავებისა.

გარდა ამისა, კიროვაბადის სამხედრო აეროდრომზე ზშირად ეწყობდნენ სატრანსპორტო სამხედრო-სატრანსპორტო თვითფრინავების, ამ საბედისწერო დღესაც აეროდრომზე სამხედრო-სატრანსპორტო AH-12-ის ტიპის თვითფრინავი დაეწყა, რომელსაც მჟორედებს, გამიფრინავს სამხედროები უნდა წაეყვანა რუსეთში.

AH-12-ის ჩამოფრენის პარალელურად კი კიროვაბადის სამხედრო ბაზას თბილისიდან ერთი პოლკონიკი ეწვია. პოლკონიკი კონტრკოვი არაერთი ექნებოდა გამორჩეული სხვა თანხმის საბჭოთა პოლკონიკისგან, რომ არა მისი თანამდებობა — იგი თბილისში განთავსებული 34-ე საჰაერო არმიის ინსპექტორი გახლდათ საფრინოსო

მოზადების დარგში და საქართველოსა და აზერბაიჯანის ტერიტორიებზე დისლოცირებული საჰაერო შენაერთების შემოწმება ველებოდა.

საბჭოთა პერიოდში შემოწმებულესა და რევიზირებს ყოველთვის შშით ხედვებდნენ და ცდილობდნენ, რაც შეიძლება მეტად ეხამოფრინათ მათთვის. ასე იყო თუ ისე, პოლკონიკმა კონტრკოვი კიროვაბადის პოლკის Cy-24-ის საფრინტო ბომბდამხენით ფრენა მოინდომა და ეკიპაჟის ორადგილიან კაბინაში გვერდით ადგეობორევი კაპიტანი-შტურმანი მოისეა.

ტრავმადია ნელ-ნელა ახლოვდებოდა. Cy-24-ის გაფრენა ინსპექტორ-პოლკონიკმა გართავაუხე დაიშშა.

ჯერ კიდევ ბინდებუნდი იყო, როდესაც საფრინტო ბომბდამხენის ორევი რეაქტიული ძრავას ტურბინებმა აჩქარებით დაიწვეს ბრუნვა და თვითფრინავმა ნელ-ნელა გარბენი დაიწყო.

აქ კი მგადეექით ერთ-ერთ მთავარ მიზეზს, რომელსაც საბედისწერო როლი შეასრულა ამ ტრავმადიაში.

საქმე ის იყო, რომ კიროვაბადის აეროდრომის მთავარ ბეტონირებულ ასაფრენ-დასაფრენ ზოლს პარალელურად სამანვერო ბილიკი მაკვევებოდა. ამ უკანასკნელზე თვითფრინავები წინასწარ მანვერს ატარებენ, რათა გვიდენენ ძირითად ბეტონირებულ ზოლზე და ასაფრენი პოზიცია დაიკაონ. უფულობის და უფურადღებობის გამო, დროთა განმავლობაში, კიროვაბადის აეროდრომის სამანვერო ბილიკი მწყობრინდი იყო გამოსული და მას პირდაპირი დანაშნულებით აღარც იყენებდნენ — მასზე უცხო საჰაერო პოლკების რამდენიმე დღით ჩამოფრენილ თვითფრინავებს აყენებდნენ.

ზემოსისწეული, ერთი დღით ჩამოფრენილი სამხედრო-სატრანსპორტო AH-12-იც ამ სამანვერო ბილიკზე იდგა და გასაფრენად ემზადებოდა. მის

გვერდით 22 ტ-იანი, საწკევის გამწყობი მანქანი მიყენებნით და რუხინის ძილით თვითფრინავში საჰაერო ნავის ასხამდნენ. ათიოდ მეტრში კი ავტობუსი იდგა, რომელშიც არანაკლებ 50-მდე სამხედრო ივდა, ისანი თვითფრინავის საწკევი გაძარბოვის დამიზერებას და გაფრენას ელოდნენ.

ამ დროს პოლკონიკი კონტრკოვის ბომბდამხენი სტარტის მთავარი ასაფრენი ზოლის ნაცკლად, სამანვერო ბილიკზე იდგებოდა!

სტუმარი პოლკონიკი ამ აეროდრომში კარგად არ იცნობდა, მაგრამ ადგილობრევი კაპიტანი-შტურმანს რატომღაც გამოუპარა ეს შეცდომა. მაგრამ რაც ყველაზე დაუკურებელია, — ფრენების მეთაურმაც და დისპეტქერმაც, რომლებიც საცეცალურ მალად კომში იმყოფებოდნენ, ვერ შეამჩნიეს ბომბდამხენის ეკიპაჟის შეცდომა და მათ აფრენის უფლება მისცეს.

Cy-24-მა ჩართო რეაქტიული ძრავების ფორსაჟი და თვითფრინავმაც სიჩქარის აკრეფი დაიწყო.

ბომბდამხენი ბილიკზე უკვე ორი ასეული კმ/სთ სიჩქარით მიქროდა, როდესაც AH-12-თან შეკრებოდა ხალხმა გართავათ ბინდუნდიდან მათენ დიდი სისწრაფით მიახლოებული, ანდლერიალებული ფარები დაინახა და შშით ადგაღზევე გაიფინა.

სამხედრო-სატრანსპორტო თვითფრინავისა და საწკევის გამწყობი მანქანის ბუნდერანი სიღუექტი პირველად Cy-24-ის შტურმანმა აღიქვა და ევჯი-სებურად კატაპულტრება განახორციელა. პოლკონიკი კონტრკოვის კი აღარაფრის შეცვლა შეუძლო...

40-ტონიანი Cy-24-ის საფრინტო ბომბდამხენი დაახლოებით 250 კმ/სთ სიჩქარით ევჯეთა AH-12-ის სამხედრო-სატრანსპორტო თვითფრინავს. უზარმაზარი ძაღის დაჯახების შედეგად ორევი თვითფრინავი უშალევე

ეს სანიტარსოა

აუეთქადა, რასაც საჩუქრებში მანქანის აუეთქებაც მოჰყვა...

კატასტროფის შედეგად სტრანსპორტო თვითმფრინავის ეკიპაჟის 4 წევრი, ბომბდამშენის პილოტი და გარეო მდგარი ორი სამხედრო დაიღუპა.

კიროვაბადში მასშვე მოსკოვიდან მალაღინისონებით სახე თვითმფრინავებმა იწვეს ჩამოფრენა. გამოძიება კრემლში ცენტრალური კომიტეტის დონეზე მძებნარეობდა, რადგან ეს უზნარეობა იდარტემა იყო საბჭოთა გენერალიტეტისთვის, რომელსაც რეფორმატორი გორბაჩოვი ისედაც, არცოვ ისე კარგი თვალთ უყურებდა.

გამოძიებაზე გამოჩნდა სამხედრო კატასტროფის ამსახველი ვიდეოკადრებიც. ეს, ერთი შუჭედით, დაუკვერულად ჩანდა, რადგან 80-იანი წლების შუახანებში საბჭოთა კავშირში ხელის ვიდეოკამერები თითქმის არ იყო გავრცელებული და მით უმეტეს, ვიდეოკამერა ადამიანს გასაიდუმლოებული სამხედრო ბაზის სახლოეს არავინ გააჭკანებდა.

თუმცა, მიუხედავად ამ ობიექტური მხეზეებისა, ვიდეოკასეტაზე ეს ტრაგედია მაინც აღიბეჭდა.

როგორც თავში აღწინაშეო, კიროვაბადის აეროდრომზე Cy-24-ების გარდა MiG-25MP ტიპის სადაზვერეო თვითმფრინავების პოლკაც იყო განთავსებული. ერთ-ერთი სადაზვერეო MiG-ის მფრინავს, რომელიც თურმე სწორედ შუჯახების ადვლის გასწვრე იდგა, შემოქმების მხნით, შემთხვევით ჩაურთავს სადაზვერეო ვიდეოკამერა, რომელიც მონააღმდეგის ტერიტორიების პაერიდან გადასაღებდა იყო გათვალისწინებული.

ამ შემთხვევითობამ შემოინახა თვითკადრები, რომლებმაც გამოძიებულ კომისიას კატასტროფის გამოძიველი ვეჭლა დეტალი თვალახლოედ დანახვა.

ირაკლი ალადაშვილი

საჩუქრებულზე Cy-24 ბომბდამშენის პილოტმა ბოლო მომეტშიდა შუამინა სტრანსპორტო თვითმფრინავი, ბერამ უკვე გვიან იყო...

● ისრაელი-ეგვიპტის ომის დროდნ უდაბნოს ქვეყნების მოსახლერე რაიონებში დღედედ დარჩენილთა დანადმულთ ველები. ამიტომაც მოსახლეობამ ამ ზონას „მფრინავი აქლემების მხარე“ უწოდა.

● შესამე პუნქური ომი რომსა და კართავენს შორის ამ უკანასქელის მინასთან გასწორებით დასრულდა, ისე, რომ არ იქნა ხელმძქერელი სამქვიობო ხელშეკრულება. ეს 1985 წელს გამოასწორა რომის მერმა უგო ვეტერემ, რომელიც ტუნისში ოფიციალური ვიზიტით ამყოფებოდა. ამრიგად, ფორმალრად ეს ომი 213(!) წელი მიმდინარეობდა.

● 1873 წელს ახალქელანდირმა გავითმა გამოქვეყნა მიოელირებული ინფორმაცია რუქეთსა და ინგლისის შორის ომის დაქვეების შესახებ, რომლის დროსაც თურმე რუქეთის სომადლი ოკლენდის პორტში შვეიდა, შეუქტა ინგლისურ ხომადლს და ტყვედ ჩაივლო ადგილობრვი ხელისუფლების წარმამადგენლები. ამ სტატეამ ისეთი პანიკა გამოიწვია, რომ როცა რადენიმე წლის შემდეგ რუქეთმა ომი გამოუცხადა თურქეთს, ახალმა ზელანდიამ სანაპიროს გასწვრე 17 ფორტე აშენა და უახლესი შუიარაღება შეიძინა.

● 1942 წელს გერმანულმა წყალქვეშა ნავმა ბრიტანელთა საჯერო გემი ჩაძირა. მხოლოდ ჩინელი მქლავები პუნ ლიმა გადაარა — სამამშველო ტრეზე ასელა მოახერხა. როცა საკვების მქერე მარავი შემოივლიდა, მქლავური ატლანტის ოკენიში დრეიფის დროს აგროებდა წვიმის წყალს და უმად ჭამდა ხელნაკეთი ანკესით დაჭერელ თევზებს, ხოლო ერთხელ ოთილის ხელში ჩაგდებაც მოახერხა და მოლიანად გამოწოვა სისხლი. ასე იცურა 133 დღე. სანამ ტევი ბრახილიის ნაპირისკი არ მიადგა. პუნმა მხოლოდ 9 კგ დაეკლო და ნაპირზე სხვის დაუხმარებლად გველაც შეძლო.

● ისრაელიმ ერთ-ერთი სასოფლოზე არის რეიციო პატი პიტერის საფლავი. ეს იყო 17 წლის ბრიტანელი სამხედრო მოსამსახერე, რომელიც 1939 წელს ადგილობრვ ამბოხებულებთან ბრძოლაში დაიღუპა. დღეს ეს საფლავი ქვეყნის ღირსშესანიშნაობების რუსხსაშია შეტანილი.

● წითელანდელ დმბტრო ოქერენკოს გმირობის ანდერის ფორმულარის თანახმად (რომელიც მხადლებდა სსრკ-ის გმირის წოდების მინიჭებისთვის), 1941 წლის 13 ელისს, როცა მას თვის ასეულში ტყვეა-წამალი მიჰქონდა, გერმანელთა 50-კაციანი რაზმის ადვიმა მოხდა. მას წართვეს მამხანა და ტყვედ აიყენეს. გერმანელთა საუბედუროდ, ოქერენკო არ დაბნა, სახიდრიდან გადმოიღო ცუელი და თავი გაუხო გერმანელ ოფიცერს, შემდეგ სამი ხელუქმბარა სტერიცნა დაბნულ ფაშისტებს და 21 მთვინი სიცოცხლეს გამოასალმა. მტერი მანიკაში ჩაერდა და გაიფანტა. ოქერენკომ ესეც არ იქმარა, გამოუდგა მტერს ცულითა დაქია და კიდევ ერთი ოფიცერი მოკლა.

შოამზადა
პასტარხ კაკანაძემ

პისტოლები „ბერიეი“ სპეცრაზმელებისთვის

შეხვედრის თუ არა ნაპირის
ხსენებით ახსებული
ეგრეთული პისტოლები
საიერიშო შეხსენას?

ებრაულ პისტოლელტ Bul Cherokee-ზე „არსენალი“ თაგის დროზე წერდა, თუმცა ამ თუმასთან დაბრუნებამ იმიტომ მოვეციფია, რომ ებრაელმა კონსტრუქტორებმა ამ ნორმალური პისტოლელტის უნფერსალურად გადაქცევა მონინდომეს და პაეკრობა საიერიშო შაშხანებსაც კი დაუწევეს.

1999 წელს გამოვიდა ერთ-ერთი პირველი ებრაული პისტოლელტი, Bul Impact-ი, რომელსაც პოლიმერისგან დამზადებული ჩარჩო ჰქონდა. პრინციპში იგი წინამორბედს Bul M5-ს ძალიან ჰგავდა, მაგრამ ცნობილი ჩეხოსლოვაკური პისტოლელტიდან, CZ-75-დან ჰქონდა აღებული საცემ-სასხლეტი მექანიზმი.

ებრაულ კონსტრუქტორებს მაინც რაღაც არ აკმაყოფილებდათ და რამდენიმე წელში სახეშეცვლილი პისტოლელტი შექმნეს ახალი სახელწოდებით Bul Cherokee.

ეს პისტოლელტი 2005 წლიდან ორი

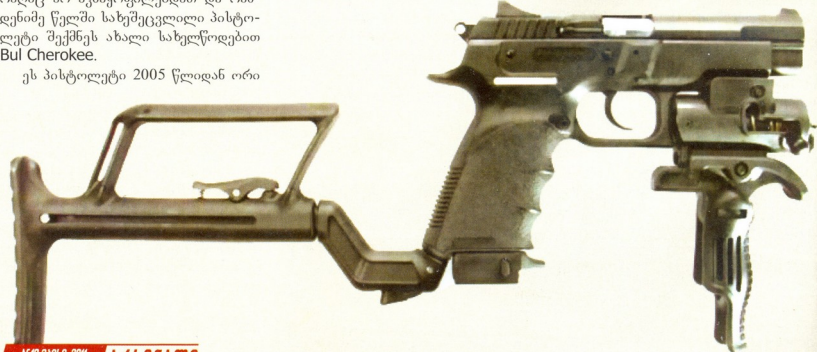

პირითაღი მოდიფიკაციით — Fullsize (სრული ზომის) და Compact (დამოკლებული ლულაით) გამოდიოდა.

პისტოლელტის ვარიანტი Bul G.Cherokee გამოირჩეოდა ფართო ტარით, რაც განკუთვნილი იყო დიდი ხელისგულის მქონე მსროლელებისთვის.

პისტოლელტის სწორედ ეს მოდიფიკაცია იქცა ერთგვარ ბაზისად, რო-

Bul Cherokee Tactical-ი სხვადასხვა აქსესუარით

ჩეხოსლოვაკიური CZ75-ი და მის საფუძველზე კონსტრუირებული ებრაული Bul Cherokee

მელზეც შეიძლება კონსტრუქტორებმა, ფაქტობრივად, მსროლელი „ნაპეის ხე“ აჩვენეს.

ასე დაიბადა Bul G. Cherokee „Spec-OPS“-ი, რომელშიც ერთი შეხედვით პისტოლეტის გარჩევა გაცივრდებოდა.

თავად განსაკუთრებული კონდახით, მაკუჩით, დაგრძელებული შუადით, ტაქტიკური ფარანით, დახურული მიზანმიმართული და ოპტიკური სამიზნით ახუნძილულ უცნაური ფორმის კონსტრუქციაში პისტოლეტის პირვანდელი სახის გამოკვეთა ნამდვილად ჭირს.

რამი დასჭირდათ ებრაული ფორმის შესვეურების ნორმალური პისტოლეტის ასე „დამახინჯება“?

თურმე ნუ იტყვით და, ფირმა Bul Ltd-ს ჩაუფიქრებია პისტოლეტის ბაზაზე შექმნა უნივერსალური იარაღი, რომელიც SWAT-ს ტიპის პოლიციურ სპეცრაზმებს საიერიშო შაშხანებს შეეცვლიდა.

უღიო ფაქტია, რომ შინობებში სპეცოპერაციის ჩატარებისას სპეცრაზმელს ურჩენია ხელი უფრო კომპაქტური, მაგრამ ამასთან დიდი საცეცხლე ძალის იარაღი ჰქონდეს.

საიერიშო შაშხანის, თუნდაც მისი დამოკლებული ვარიანტის — კარაბინის (მაგალითად M4-ის) სიგრძე ღულაზე წამოცმული ცეცხლქრობი-მაკუჩით მაინც აღწევს თითქმის ერთ მეტრს, რაც ოთახების შემოღობებისას არცთუ იხე მოსახერხებელია.

ებრაელმა კონსტრუქტორებმა ასე გაითავალეს: აიღეს პისტოლეტი, რომლის სიგრძე 215 მმ-ია, ღულაზე წამოაყვებს დაახლოებით ამავე სიგრძის ცეცხლქრობი-მაკუჩი და პისტოლეტის ტარზეც ტელეკოპური კონდახი დაამაგრეს. ამ მსროლელი „ნაპეის ხის“ სიგრძე 700 მმ-მდე აღიდა, რაც უფრო ნაკლები იყო საიერიშო კარაბინის სიგრძეზე. ამასთან, პისტოლეტს სტანდარტული ნაკვლად (17 ვაზნა), 25-ვაზნიანი მჭიდი დაუყენეს და ვასროლების რაოდენობა საიერიშო შაშ-

ხანისას (30 ვაზნა მჭიდში) მიუახლოეს.

ახლო მანძილზე სროლისას პისტოლეტის 9 მმ-იან ტყვიას უფრო მეტი შემაჩერებელი ეფექტი აქვს, ვიდრე საიერიშო კარაბინის 5,56 მმ კალიბრისას, რაც ნაძვის ხესავეთ ასხმულ Bul-ს არსებობის საფუძველს აძლევს.

თუმცა რჩება ერთი პრობლემა — საიერიშო კარაბინისგან განსხვავებით, უნივერსალური Bul-ი ავტომატურად ვეჭვით არ ისვრის, რაც ხშირად აუცილებელია შერობაში მოულოდნელად გამოჩენილი სამიზნის დასაზიანებლად.

ებრაული კონსტრუქტორები აცხა-

დებენ, რომ ერთი წუთიც საკმარისია საახალწლო ნაძვის ხესავეთ ახუნძილული პისტოლეტისთვის პირვანდელი სახის დასაბრუნებლად.

ბევრს მოსწონს, როდესაც იარაღს (არა მარტო პისტოლეტზე) დამატებით აქსესუარები აქვს. ზოგიერთის აზრით, ასეთი „ანაორჩინი“ იარაღი მათ სტატუსს ზრდის თანამებრძოლებში, თუმცა ნამდვილი მეომარი ყოველთვის ცდილობს მისი იარაღი რაც შეიძლება მარტოე მოსახმარებელი იყოს და მთავარია, არ უმტყუნოს გადამწყვეტ მომენტში.

ირაკლი ალაღაშვილი

Roni-ს აქსესუარი ებრაულ Bul-ს ფუნქციონალური ფორმის კარაბინად აქცევს

3ALSS50

6.70/18

Bul G. Cherokee Spec-OPS